הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר טהרה

משנה למלך על משנה תורה, הלכות כלים

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות כלים

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-כלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161422v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה י 7
הלכה יג 8
פרק ב 17
הלכה א 17
הלכה ג 20
פרק ג 20
הלכה א 20
הלכה ג 20
פרק ד 21
הלכה א 21
הלכה ג 21
הלכה ד 21
פרק ה 22
הלכה א 22
הלכה ג 22
פרק ו 22
הלכה טו 22
פרק ז 22
הלכה ב 22
הלכה יב 23
פרק ח 27
הלכה א 27
הלכה ג 28
הלכה ד 28
הלכה י 28
הלכה יא 28
פרק י 28
הלכה יא 28
פרק יא 28
הלכה יד 28
הלכה טז 29
פרק יב 29
הלכה ב 29
הלכה ט 29
פרק יג 29
הלכה ד 29
פרק יז 29
הלכה א 29
פרק כא 31
הלכה ט 31
הלכה יב 33
פרק כב 33
הלכה א 33
הלכה ו 33
הלכה כ 33
הלכה כא 33
פרק כג 34
הלכה א 34
הלכה ג 34
הלכה ד 34
הלכה ז 39
הלכה ח 39
הלכה ט 39
הלכה י 44
הלכה יא 44
פרק כד 55
הלכה ז 55

הלכה יא 59
פרק כה 59
הלכה יא 59
הלכה יב 59
פרק כו 59
הלכה יא 59
פרק כז 60
הלכה א 60
הלכה יא 60
פרק כח 60
הלכה א 60
הלכה ב 64
הלכה ג 64
הלכה ד 68
הלכה ה 68
הלכה ו 69

פרק א

הלכה ב

וביצת הנעמית המצופה כו'. כתב מהר"ם דהמצופה קאי אף לכנף העזניה. תי"ט:

הלכה ג

כל שבים טהור כו'. בפירוש המשנה פסק רבינו כר"ע דקאמר חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה וכן פסק שם הרע"ב. ומדסתם כאן נראה דפסק דלא כר"ע וצ"ע. ועיין תיו"ט פ"י דכלים משנה א' שעמד בכל זה. ולי נראה שרבינו סמך עלה דמתני' פי"ז דכלים משנה י"ד דקתני ובחמישי אין בהם טומאה חוץ מכנף העזניה כו' ולא קאמר נמי חוץ מכלב המים והו"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם ועיין בתיו"ט שם:

ומ"ש רבינו חיבר מן הגדל בים עם הגדל בארץ וכו'. תנאי זה שהתנה רבינו הוא שנוי בת"כ בפרשת שמיני דקתני או בגד להביא את הדומה לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט אפי' משיחה ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה ונראה דהיינו מאי דתנן במסכת כלים מי"ג כל שבים טהור כו' אפי' חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא ע"כ (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פכ"ג מהלכות אלו דין ד') והכוונה היא שאם חיבור זה הוא דבר המקבל טומאה במקום אחר ע"י הטומאות חבורו היכא דשניהם הם מן הגדל בארץ הכא נמי חשיב חיבור והכל מקבל טומאה הן אמת שדברי רבינו בפי' המשנה לא יכולתי להולמם שכתב אמרו בכאן דבר שהוא מקבל טומאה טמא ירצה בו שאשר חיבר בו מן הגדל בארץ הוא אשר יטמא ע"כ והנ"ל להגיה בדבריו וכך הוא המשך הלשון וזהו ענין אומרו בכאן כו' הגדל בארץ יטמא אם הוא חיבור לטומאה ולפי גירסא זו דבריו הם על הכוונה שכתבתי ודברי רבינו שבריש פי"א ממסכת נגעים הם ע"פ כוונה זו ולפי מה שהגיה בדבריו הרב בעל תי"ט. וראיתי למרן בפי"ג מהלכות נגעים שכתב ומ"ש והוא שיחברנו לו כדרך חיבורי בגדים שם ובת"כ מייתי לה מקרא ע"כ ולכאורה נראה שהבין בפשט המשנה כמו שכתבנו מדכתב שם אבל האמת נראה דמרן לא קאי אלא אתחלת דברי רבינו שכתב חיבר להם כו' ועלה קאמר שם והיינו דסיים ובת"כ מייתי לה מקרא ובת"כ לא למדו מהפסוק אלא עיקר הדין אבל מאי דבעינן שיהיה מחובר כחבורו לטומאה דין זה אין לו רמז בפסוק וזה פשוט. ודע שהנראה אצלי מדקדוק דברי רבינו דמסכת כלים ונגעים הוא דדוקא אם נטמא דבר הגדל בארץ נטמא הדבר הגדל בים אבל אם נטמא הדבר הגדל בים לא נטמא דבר הגדל ביבשה לפי שאפילו נטמא הדבר הגדל בים לא קיבל טומאה וכ"ש שלא יטמא זולתו ומצינו חילוק כזה וכמו שכתב הר"ש בפרק

י"ט דכלים מ"ה אך ממה שכתב רבינו בחיבורו בפי"ג מהלכות טומאת צרעת דין ה' מטמאין בנגעים סתם וכן בהלכות כלים כתב סתם הכל מקבל טומאה נראה דאין חילוק בין אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בים לאם נגעה הטומאה בדבר הגדל ביבשה והכי מסתברא שהרי דבר זה שהוא גדל מן הארץ מצד עצמו אינו מקבל טומאה שהרי אין בו שיעור בגד לקבל טומאה דהא תנן אפילו חוט אפילו משיחה ואם כן על כרחך קבלת טומאתו הוא בהצטרפות דבר הגדל בים וא"כ מה לי אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בארץ מה לי אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בים. ודע שהרב בעל תיו"ט ברפי"א ממסכת נגעים כתב בשם מהר"י מסמפונט דדוקא הרצועה של עור שחיבר לה טמאה ולא עור חית הים דיקא נמי דקתני במתניתין טמא ולא קתני מטמאין ע"כ עוד כתב בשם מהר"ם דבר שהוא מקבל טומאה נ"ל דיש בו כשיעור הבגד שלש על שלש העור ה' על ה' ולא בטל ברוב כיון דלא טרפן זה בזה כמו בסיפא עכ"ד. ונראה דדברי מהר"י מסמפונט עם דברי מהר"ם לא יכוונו בנושא אחד דאם עור זה או הבגד הוא מקבל טומאה מצד עצמו לפי שיש בו כשיעור ואינו טמא אלא העור או הבגד הגדל בארץ מאי אתא לאשמועינן מתניתין פשיטא דטמא כיון שיש בו כשיעור ואם נאמר דאתא לאשמועינן דלא בטיל ברוב וכדתנן צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה דאזלינן בתר רובא לא יתיישב כלל מאי דמסיים בת"כ פרשת תזריע ובלבד שיחברנו כדרך חיבורו לטומאה אדרבה היכא דנתחבר כדרך חיבורו לטומאה הוא דהוה ס"ד דבטל ברוב ולפי סברת מהר"י מסמפונט נראה דאיצטריך חיבור זה כדי להשלים שיעור הבגד שאין בו כשיעור ואף שהוא אינו מקבל טומאה מהני מיהא להשלים שיעור דבר הגדל בארץ. ואפשר עוד לדחוק ולומר דלעולם מהר"י מסמפונט סבירא ליה כמהר"ם בפירושא דמתניתין ומאי דקתני בת"כ ובלבד שיחברנו כו' הוא דס"ל דקרא אתא לאשמועינן דדבר הגדל בארץ מקבל טומאה ע"י נגיעת הטומאה בדבר הגדל בים אף שהוא אינו מקבל טומאה וזהו דוקא אם נתחבר כדרך חיבורו לטומאה אז הוא שהדבר הגדל בארץ מתטמא אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בים אף שהוא אינו מקבל טומאה ומ"מ לא יכולתי ליישב לפי זה שכתב מהר"ם דבעינן שיהא בו כשיעור מדבר הגדל בארץ מאי דתנן במתניתין אפילו חוט אפילו משיחה וכ"ת דכוונת מהר"ם הוא שיהיה בין הכל כשיעור הא ודאי בורכא היא דמאי אתא מתניתין לאשמועינן פשיטא דבעינן שיהיה כשיעור וכעת צל"ע. ודע שאף שדברי מהר"י מסמפונט ומהר"ם ז"ל לא באו כי אם במתניתין דנגעים הוא הדין למתניתין דפי"ז דכלים דמפרשי לה הכי דאין חילוק ביניהם וזה פשוט. עוד אני מסתפק אם לקח צמר דגדל בים וצמר הגדל ביבשה וטרפן זה בזה מהו מי אזלינן בתר רובא

דומיא דההיא דתנן בפי"א דנגעים מ"ב או דילמא שאני צמר גמלים וצמר רחלים שאינו נראה ומתערב יפה ומש"ה בטל ברוב אבל הכא דאף בתר טריפה ניכר צמר הגדל בארץ אינו בטל והיינו דלא תנן כי האי גוונא במסכת כלים:

הלכה ד

יראה לי שהכלים העשויים מעור העוף אין מקבלין טומאה כמו עצמותיו ע"כ. ולי נראה שיש להביא ראיה לדין זה מההיא דתנן בפי"ז דכלים מי"ד ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה כו' ובחמישי אין בהם טומאה חוץ מכנף העזניה וכו' ומדלא קאמר ועור העוף שמעת מינה דעור העוף אין מקבל טומאה דליכא שום טומאה במה שנברא בחמישי אלא כנף העזניה וביצת הנעמית שטומאתם מדרבנן וכמ"ש רבינו. ודע שמדברי הר"ש שם נראה דמקרא דעזים נתמעט עצמות הדג והעוף ומהיקשא דבגד נתמעט עור הדג והעוף. ויש לדקדק דברפ"י דכלים תנן אלו כלים מצילים בצמיד פתיל כו' עצמות הדג ועורו ואמאי לא תני עצמות העוף ועורו. וי"ל דתנא ושייר דהא שייר נמי גלמי כלי מתכות. א"נ משום דבעוף לאו מילתא פסיקתא היא דהא איכא כנף העזניה וביצת הנעמית ואע"ג שטומאתם מדרבנן כבר כתבתי במקום אחר (*א"ה תמצאנו לעיל פי"ב מהלכות טומאת מת דין ב' יע"ש) דאפי' דבר הטמא מדרבנן אינו מציל בצמיד פתיל. וראיתי לרבינו בפכ"א מהלכות טומאת מת שהביא עצמות העוף בכלל הכלים המצילים ודבריו הם לקוחים מהתוספתא ולא ידעתי אמאי לא תני נמי עור העוף:

הלכה ה

שלא גזרו עליהם אלא לתלות. התוספות בפ"ק דשבת (דף ט"ו) ד"ה אתו כתבו דדוקא בטומאת גבן אמרינן דאין שורפין אבל שאר טומאות המטמאין מתורת כלי חרס שורפין תרומה וקדשים ועיין במ"ש בדף י"ו ד"ה עבדו:

הלכה י

כלי עץ וכלי עור כו'. רש"י בפרק המוציא יין (דף פ"א) כתב דפשוטי כלי עצם טמאים דומיא דכלי מתכות וכבר דחו התוספות שם את דבריו דבההיא תנן ריש פ"ב ופט"ו דפשוטי כלי עצם טהורין וכ"כ הרשב"א בחידושיו ספ"א דחולין כתבו התוספות בפרק במה אשה (דף ס"ג) ד"ה מנין דהא דאמרינן פשוטי כלי עור טהורין דוקא בעור שהוא קשה אבל אם הם ראויים לקבל בהם שום דבר טמאים. ועיין במ"ש רבינו לעיל פי"ג מהלכות טומאת צרעת דכלי העור בין פשוטיהן בין מקבליהן מתטמאין בנגעים ומשמע דמדין תורה קאמר וצ"ע:

הלכה יג

אחד כלי חרס ואחד כלי נתר כו'. תנן ריש פ"ב דכלים כלי חרס וכלי נתר מתטמאים ומטמאים מאויריהם ומיטמאין מאחוריהם ואין מיטמאים מגביהם ע"כ כך היא גירסת רש"י בפ"ק דשבת עלה י"ו ופירש שם דכלי חרס נתלה טומאה באוירן נטמא חזר ותלה אוכלין באוירן מטמאין את האוכלים ומיטמאים מאחוריהם אם נכנסה טומאה לתוך אחוריהם מבחוץ במקום חקק בית מושבם כדרך שעושים לכלי עץ ואין מיטמאין מגבן דכתיב אל תוכו ע"כ. וכתבו התוספות דלדברי רש"י כ"ש דמטמאים אחרים מאחוריהן כדמוכח בפרק העור והרוטב דמרובה מדת לטמא ממדת ליטמא והא דלא קתני מטמאין ומיטמאין מאחוריהם כדתנן גבי אויריהם משום דגבי אויריהם יש חידוש משניהם משא"כ בכלים אחרים שאינם מטמאים ולא מיטמאים מאויר אבל במה שמטמא אחרים מאחוריו אין זה חידוש דאפילו מגבו נמי מטמאים אחרים וכן כל הכלים וכ"ש אלו מאחוריהם דאיכא חקק אבל מיטמאים מאחוריהם תנא לאשמועינן דאע"ג דאין מיטמאין מגבן אפ"ה מיטמאים מאחוריהם ולהכי לא עירב להו מטמאים ומיטמאים מאוירם ומאחוריהם משום דבאויריהם הוי חידוש משניהם אבל מאחוריהם אין חידוש אלא במיטמאין לחוד א"נ מיטמאים מאויריהם היינו דאורייתא אבל מאחוריהם לא הוי אלא דרבנן ע"כ. ונראה שתירוץ זה לא קאי למה שהקשו בתחילת דבריהם אלא למאי דסמיך ליה דהיינו אמאי לא עריב להו בהדי אויריהן לזה תירצו דלא דמו דמאויריהם מיטמאין מן התורה אבל מאחוריהם אינם מיטמאים כי אם מדרבנן אבל מה שהקשו בתחילה דאמאי לא קתני מטמאין ומיטמאין מאחוריהם לזה כבר תירצו משום דמה שמטמאים מאחוריהם הוא דבר פשוט מש"ה לא תני לה אלא שעם כל זה הוקשה להם דאמאי לא עריב להו בהדי אויר והיה שונה כל הדינים בלשון קצר לזה תירצו משום דלא דמו לאויר ואף שכפי דברי התוספות הללו אפשר לתרץ הקושיא הראשונה משום דע"כ לא אמרו דמאחוריהם דהוי דרבנן אלא במיטמאים אבל בחלוקת מטמאים הוי מן התורה וכדמוכח מההיא דת"כ וא"כ מש"ה לא תני מיטמאים ומטמאים מאחוריהם משום דלא דמו להדדי דמיטמאים הוי מן התורה ומטמאים הוי דרבנן אך כל הישר הולך יראה שדברי התוספות הם תירוץ לקושיא דאמאי לא עריב להו בהדי אויר וזהו שכתבו בתירוצם דמאי דמטמאים מאויריהם הוא מן התורה. וכן נראה מהתירוצים האחרים דכולם הם לקושיית דאמאי לא עריב להו. עוד כתבו דמיטמאים מאויריהם היינו כל הכלי אבל מיטמאין מאחוריהם מצינו למימר שאין מיטמא אלא גבו לבד ומש"ה לא עריב להו בהדי אויר עוד הקשו התוספות לרש"י דגריס מיטמאים מאחוריהם

מהא דתניא בת"כ מרובה מדת לטמא מליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואין מיטמא מאחוריו ותירצו דמצינן למימר דאחוריו דקאמר התם היינו גב ולא חקק בית מושב א"נ אינו מיטמא מאחוריו מדאורייתא אבל מדרבנן מיטמא א"נ אפילו מדאורייתא מיטמא מאחוריו והא דקאמר אינו מטמא מאחוריו היינו כולו דאינו טמא בשקיבל טומאה מאחוריו אלא גבו אבל תוכו לא והשתא אתי שפיר הא דאמרינן בפרק אלו מומין כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו משמע דגבו מיהא טמא והיינו כי נטמא מאחוריו במקום חקק וקרי ליה זמנין גבו וזמנין אחוריו ע"כ כלומר דאם היינו אומרים דאם נטמא מאחוריו נטמא תוכו ההיא דפרק אלו מומין דמשמע דגבו דוקא טמא קשיתיה דהא גבו דהתם הוי אחוריו אפילו תוכו טמא ואי גבו הוי כפשוטו אפילו גבו אינו טמא. וא"ת ואימא דלעולם דאם נטמא מאחוריו אפילו תוכו טמא מיהו אם נטמא מגבו גבו דוקא טמא ומאי דתנן ואין מיטמאין מגביהן היינו כדי לטמא תוכו ומאי דאמרינן בפרק אלו מומין נטמא גבו לא נטמא תוכו דמשמע גבו מיהא טמא היינו כשנטמא מגבו וכפשטא דסוגיא י"ל דס"ל דמדאמרינן ואין מיטמאין מגביהם משמע דליכא שום צד טומאה מגביהן כלל. ודע דלפי מה שנראה מתחילת דבריהם דס"ל דאם נטמא מאחוריו נטמא תוכו צריכים אנו לומר כדי ליישב סוגיא דפרק אלו מומין דמאי דתנן ואין מיטמאין מגביהן היינו כדי לטמא כולו אבל מגבו מיהא טמא ועיין עוד מ"ש לקמן בזה. עוד כתבו התוספות ומה שכלי חרס מציל היינו אפילו ביש לו חקק שאם נטמא גבו תוכו טהור גמור ע"כ כלומר דבפרק לא יחפור אמרינן דכלי חרס מציל בפני הטומאה כשפיו לחוץ ולפי מה שהיו סבורין דאם נטמאו אחוריו נטמא תוכו היינו צריכין לומר דההיא דפרק לא יחפור מיירי בכלי חרס שאין לו חקק ובין אם היינו אומרים דאם נטמא גבו נטמא מיהא גבו ובין אם היינו אומרים דאם נטמא גבו לא נטמא אפילו גבו הוה אתי שפיר ההיא דפרק לא יחפור. אך לפי מ"ש דאף אם נטמא מאחוריו לא נטמא תוכו מיתוקמא ההיא דפרק לא יחפור אף בכלי חרס שיש לו חקק. ודע שהר"ש ז"ל גריס כגירסת רש"י וכמבואר שם וכתב שם דאחוריו לא חשיב כתוך גמור ליטמא מדאורייתא מאויר אחוריו מדלא ערבינהו דליתני מטמאין ומיטמאין מאויריהם ומאחוריהם כו'. ולפ"ז לא ידעתי מה שהקשה שם מההיא דת"כ דאמרינן דאינו מיטמא מאחוריו והוצרך לידחק ולומר דההוא אחוריו היינו מגביהן הא בת"כ לא מיירי אלא במה שהוא דין תורה וכמבואר שם. ודע שיש לפרש פירוש אחר בדברי הר"ש הללו דאין כוונתו לומר דמה שמיטמא מאחוריו הוא מדרבנן אלא כוונתו לומר דאחוריו לא חשיב תוך גמור ליטמא מאויר אלא בעינן שתגע הטומאה באחוריו אבל אינו מיטמא מאויר וכן כתב ר"ע ז"ל ומדלא ערבינהו

כו' שמע מינה דאין מיטמא מאויר אחוריו דלא חשיב תוך שלאחוריו תוך גמור דאורייתא ליטמא מאוירו אבל מיטמא אם נגעה טומאה באותו חקק שלאחוריו ע"כ ואין ספק אצלי שדברי ר"ע הללו מדברי הר"ש הם לקוחים ולפ"ז א"ש מה שהקשה הר"ש מההיא דת"כ משום דלדידיה מיטמא מאחוריו במגע מן התורה ודע דלפי סברא זו כשם שאינו מיטמא מאויר אחוריו כך אינו מטמא מאויר אחוריו ובעינן שיגעו האוכלים באחורי הכלי דאע"ג דמרובה מדת לטמא מליטמא מ"מ כיון דלא חשיבא תוך ליטמא הכי נמי לא חשיב תוך לטמא דאלת"ה מאי קא פריך מההיא דת"כ אימא דהתם מיירי באויר אחוריו שמטמא אך אינו מיטמא אלא ודאי כדכתיבנא דלא חשיב תוך כלל בין לטמא ובין ליטמא. ודע שמדברי רש"י נראה שחולק על סברא זו וס"ל דמאויר אחוריו מיטמא שהרי כתב ומיטמאין מאחוריהן אם נכנסה טומאה לתוך אחוריהם כו' ולשון זה אינו צודק אלא בטומאת אויר וכן נראה שהוא דעת התוספות מדלא תירצו לקושיא דאמאי לא עריב להו תירוץ זה דאינו מיטמא מאויר אחוריו. עוד כתבו התוספות דר"י גריס מטמאין מאחוריהם פי' מאויר אחוריהם אם קבלו טומאה מתוכו ואין מיטמאין מגבן פירוש לא מקבלי טומאה אפילו בנגיעת גבן וכ"ש מאויר אחוריהן דאין מקבלין טומאה וה"ה נמי בנגיעת אחוריו לא מקבל טומאה והא דלא נקט דאין מיטמאים מאחוריהם משום דלא נטעה לומר דהיינו אויר אחוריהם אבל בנגיעת אחוריהם טמא להכי נקט ואין מיטמאין מגבן דאין כאן אלא נגיעה והא דלא עריב ותני מטמאין ואין מיטמאין מאחוריהם ומגביהם היינו משום דלא הוה מפרש רבותא בגביהן ורבותא באחוריהן אבל השתא תנן מטמאין מאחוריהם לרבותא דאפילו מאויר אחוריהם מטמאים ואין מיטמאין מגביהן דאפי' בנגיעה לא מקבלי טומאה ע"כ. ודע שגירסת ר"י היא גירסת רבינו וכמו שמתבאר מדבריו בפירוש המשנה וכן מתבאר ממ"ש בחיבורו פי"ג מהלכות אלו שכתב בראש הפרק שאין כלי חרס מתטמא אלא מאוירו וכו' ובדין ד' כתב נגעו אוכלין או משקין באחורי כלי חרס הטמא הרי אלו טמאין כו' והיינו מאי דתנן מטמאין מאחוריהם. ומיהו אף שגירסת רבינו היא גירסת ר"י מ"מ יש הפרש ביניהם בפירוש אחוריהם ונפקא מינה לענין דינא דלר"י מטמא אוכלין מאויר אחוריהם אבל לרבינו לא מצינו לו שיאמר שיטמא מאויר אחוריו והמתבאר מדבריו בפירוש המשנה דאחוריהם וגביהם הכל הוא דבר אחד אלא שבטומאתו לזולתו אמר אחוריהן ובטומאתו לעצמו אמר גביהן וכבר האריך שם בזה יע"ש. עוד אני מסתפק בדעת רבינו דאפשר דאם יהיה בכלי חרס חקק מאחוריו שיתטמא ויטמא מאויר אחוריו וכסברת רש"י ורבינו לא מיירי אלא בכלי חרס שאין לו חקק מאחוריו אבל כל שיש לו חקק יש לו דין תוכו. ולפ"ז אין

בין רש"י לרבינו אלא שינוי הגירסאות לבד אבל לענין דינא לא פליגי והדבר צריך אצלי תלמוד. ודע שראיתי לתוספות בפרק על אלו מומין עלה ל"ז שכתבו הרי הוא ככלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו על כרחין לטמא אחרים קאמר דלא נפקא מינה מידי למילתא אחריתי קשה מכאן לגירסת רבינו שמואל בשבת דמשמע דכלי חרס אין מטמאין מגבן כלל ע"כ. והנה גירסא זו דרבינו שמואל היא גירסא שלישית שהרי לפי גירסת ר"י דגריס ומטמאים מאחוריהם לרבותא נקטיה וכ"ש שמטמאין מגביהן וכמבואר בדבריו ולפי גירסת רש"י מתניתין לא מיירי אלא במיטמאין אבל במטמאין לא מיירי. והנראה מדברי התוספות בשבת דפשיטא להו דלרש"י מטמאין מגבן. והנראה אצלי שגירסת רבינו שמואל היתה מיטמאין מאחוריהם ואין מטמאין מגביהן וכך היא פירוש מיטמאין מאחוריהם וכ"ש דמטמאין ואין מטמאין מגביהן וכ"ש דאין מיטמאין. ודע דסברא זו דרבינו שמואל היא סברא יחידית דאליבא דכ"ע כלי חרס מטמאין מגבן וכבר הכריחו התוספות שם דין זה ועיקר:

ודע שמה שכתבנו דלכ"ע אין כלי חרס מיטמאין מגביהן רבינו יש לו בזה סברא מחודשת שכתב בפ"ז מהלכות אבות הטומאה דין ג' שאם נגעו משקין טמאין באחורי הכלי שיש לו תוך בין בכלי חרס בין בכלי שטף וכלי מתכות נטמאו אחוריו בלבד ע"כ. נמצא שעושין המשקין מה שאין המת והשרץ עושין והראב"ד השיגו שם בסברא זו וכבר הביא רבינו דין זה בפי"ג מהלכות אלו וכתב עליו שם הראב"ד כבר כתבתי במקום אחר מה שנראה לנו בזה ע"כ והוא על מ"ש בפ"ז מאבות הטומאה והנה מחלוקתם תלוי באותה סוגיא דפ"ו דבכורות עלה ל"ז ולפי שרבו הטעיות שם בסוגיית הגמא ובדביר רש"י ראיתי להעתיקה ולפרשה וז"ל העיד חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחורים לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו ופירש"י אין לו אחורים לחליקה שאין אחוריו חלוקים מתוכו דלא אמרינן אם נטמא גבו גבו טמא ותוכו טהור אלא אם נטמא גבו תוכו טמא והקשו לזה דכלי חרס בתוכו תלה רחמנא אית ליה תוך איטמי ליה לית ליה תוך לא איטמי ליה וכוונת הקושיא היא דכיון דאין לו תוך אפילו אם נטמא מאותו הצד שמשתמשין בו אינו מקבל טומאה כלל. וראיתי להרב בעל קרבן אהרן שכתב דהקושיא היא דאיך אמר שאם נטמא גבו נטמא תוכו כו' ולא ידעתי כוונתו דודאי הקושיא היא בכל החלוקות דכיון דאין לו תוך ממש אינו מקבל טומאה אפילו מאותו הצד שמשתמשין בו ותירץ רבי יצחק בר אבין דה"ק כל שאין לו תוך בכלי חרס כנגדו בכלי שטף אין לו אחורים לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו והקשו לזה דלמה ליה למיתלייה בכלי חרס נימא כל שאין

לו תוך בכלי שטף אין לו אחורים לחליקה ותירצו הא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס מה כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו אף כלי שטף נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו כך היא עיקר הגירסא וכמו שנראה מדברי הראב"ד ומדברי התוספות דפ"ק דשבת שכתבנו לעיל והקשו לזה דבשלמא כ"ח גלי ביה רחמנא תוכו אלא כלי שטף מי גלי ביה רחמנא תוכו והקושיא היא דהיכי אמרת דאם יש לו תוך הוא ככלי חרס שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו ותירצו אי בטומאה דאורייתא ה"נ דאם נטמא גבו נטמא תוכו הכא במאי עסקינן בטומאת משקין דרבנן דתנן כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאים תוכו אגנו אזנו וידיו טהורים נטמא תוכו כולו טמא דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור משום משקה זב וזבה הילכך שוויוה רבנן כטומאה דכלי חרס ולא שויוה כטומאה דאורייתא כנפשיה דעבדו רבנן היכרא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים נמצא לפ"ז דכלי שטף שנטמאו במשקין אם היה לו תוך הרי הוא ככלי חרס ואם נטמא תוכו נטמא גבו ואם נטמא גבו לא נטמא תוכו ואם היה כלי שטף שאין להם תוך אין לו אחורים ואם נטמא גבו נטמא תוכו. וראיתי לרש"י שכתב ואי קשיא אמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקים לאחוריו תריץ משום דהתם ליכא למגזר משום משקה דהא אפילו נגעו משקין דזב לאחוריו לא מקבלי טומאה אלא מתוכו כו' ע"כ. ולא הבינותי דבריו דמי הגיד לו דאין כ"ח מיטמאין במשקים מאחוריהם דמסוגיא זו ליכא הוכחה כלל דאנן בכלי שטף עסקינן ואמרינן דאם יש לו תוך הרי הוא ככלי חרס ואם אין לו תוך דינו ככלי שטף ותו קשיא לי דהא כל הסוגיא מוכחת בהדיא דאין טומאה לכלי חרס מגבו וא"כ מאי ס"ד דרש"י שהקשה קושיא זו והאריך בתירוצה שלא כמנהגו ונראה דרש"י פשיטא ליה שאין כ"ח מקבלים טומאת מת או שרץ מגבן אך בטומאת זב הוה ס"ד דמקבל מגבו משום דכתיב וכל כלי חרס אשר יגע והוא ס"ל דנשתנה טומאת זב משאר דינים וזב ומעיינותיו חד דינא אית להו ועל זה הקשה דמדאמרינן הא קמ"ל דיש לו תוך בכלי שטף הוא ככלי חרס משום דעבדו רבנן היכרא ומדלא נקט דין זה חזקיה בכלי חרס ולומר שאם נטמאו אחורי כ"ח במשקין שלא נטמא תוכו משום דעבדו רבנן היכרא מש"ה הוכיח רש"י דס"ל לתלמודא דאין טומאת משקין מאחורי כ"ח ולזה הקשה דאמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקין לאחוריו ותירץ דבכ"ח ליכא טומאה מאחוריו אפילו במשקה זב וזבה וקרא דאשר יגע בו הזב ההוא בהיסט קא משתעי. עוד הקשו דאין לו תוך נמי ליעביד היכרא ותירץ כיון דעבדו היכרא ביש לו תוך ידיע דאין לו תוך דרבנן. עוד הקשו ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבול טומאה הוא כו' ופירש"י בר קבולי

טומאה דאיצטריך לרבנן למיגזר בהו משקין ועוד דאמרינן אי בטומאה דאורייתא ה"נ לא איצטריך לאשמועינן דאין לו אחוריים לחליקה ע"כ. ואני תמיה על זה דמאי דאמרינן אי בטומאה דאורייתא ה"נ לא קאי אלא בכלי שטף שיש לו תוך דאמר שהוא ככלי חרס והקשו דבכלי שטף לא גלי רחמנא תוכו ותירצו אי בטומאה דאורייתא ה"נ כו' וכעת צל"ע דברי רש"י הללו ותירצו בגמרא דמאי דאמרינן דכלי שטף שאין לו תוך דאין לו אחוריים מיירי בהנך דחזו למדרסות עוד הקשו בגמרא אי הכי בכלי חרס נמי ופירש"י אי הכי בכלי חרס נמי נגזור טומאה בהנך דחזו למדרסות ע"כ וכוונת הקושיא היא דכי היכי דאמרינן דפשוטי כלי שטף הראויים למדרס מקבלין טומאה מן התורה אף דלא הוו דומיא דשק ומש"ה גזרו עליהם טומאת משקין ה"נ פשוטי כלי חרס הראויים למדרס נגזור עליהם טומאת משקין ונימא דרחמנא לא קפיד אתוך אלא בהנך דלא חזו למדרס אבל בדחזו מקבל טומאה מן התורה אף שהוא פשוט ותירצו אין מדרס בכ"ח ע"כ. והנה הראב"ד כתב שמ"ש רבינו דאחורי כלי חרס מיטמאין בטומאת משקין יצא לו מסוגיא זו דאמרינן הא יש לו תוך בכלי שטף הרי הוא ככלי חרס שנטמא גבו לא נטמא תוכו וכו' ותפס הדבר כפשוטו דתוכו לא נטמא הא גבו מיהא נטמא ע"כ. והנה כוונת דבריו דע"כ מאי דאמרינן מה כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו דמשמע דגבו מיהא טמא לאו בטומאה דאורייתא מיירי משום דפשיטא דלא מקבל טומאה מגביהן וכדתנן ואין מיטמאין מאחוריהם וס"ל דההיקש הוא מה כלי חרס אם נגעו משקים טמאים מאחוריו אף שגבו טמא לא נטמא תוכו אף כלי שטף נמי הכי הוי ומאי דפשיטא לתלמודא דין זה בכלי חרס עד שהוצרכו לומר דכלי שטף דינם ככלי חרס הוא משום דכלי שטף אם נטמאו בטומאת שרץ מגביהם נטמא אף תוכם והוה ס"ד דכיון דחכמים גזרו טומאה על המשקים שיהיה דין המשקין כדין השרץ ופשוטי כלי שטף דין המשקין כדין השרץ אבל כלי חרס אין להם שום טומאה מאחוריהם ואפילו לאחוריהם ומה שגזרו טומאת משקין מאחוריהם הוא דבר מחודש מאד ופשיטא שלא נטמא תוכו ומש"ה תלו דין כלי שטף שלא נטמא תוכו מגבו כי אם גבו בדין כלי חרס והראב"ד דחה ראיה זו וכתב ואני אומר דשיטפא דגמרא הוא ומכלי שטף נסבה והכיוון לא היה אלא לחלק גבו מתוכו כמו כלי חרס שחלקו הכתוב ע"כ וכבר ביאר מרן שם כוונת דברי הראב"ד ז"ל ולפי דברי הראב"ד מה שאמרו מה כלי חרס כו' הוא בטומאה דאורייתא וכן הוא דעת התוס' שכתבנו לעיל אלא שהתוספות שם ס"ל דגבו דהתם היינו אחוריו שיש לו חקק אך תירוץ זה הוא קצת דחוק דנהי שכתבו דפעמים קרי ליה אחור ופעמים קרי ליה גב אך במקום אחד הוא דוחק וגב שאמרו גבי כלי שטף הוא גב כפשוטו שאין לו חקק וגב האמור גבי כלי חרס

הוא שיש לו חקק זה הוא קצת דוחק. ודע דלפי מ"ש לעיל דאיכא מ"ד דמאחוריהם שיש לו חקק אם נטמאו אחוריו שנטמא תוכו ההיא דפרק אלו מומין צ"ל דגב דהתם הוא כפשוטו ואפשר דס"ל דאם נטמא גבו נטמא גבו מיהא. עוד אפשר לומר דס"ל כהראב"ד דשיטפא דגמרא הוא א"נ דס"ל כסברת רבינו דטומאת משקים היא טומאה מחודשת ומטמאין אחורי כ"ח. ודע שסברת רבינו הלזו הוא דבר זר מאד ודוחק גדול הוא בעיני לומר שהוליד דין זה מדקדוק אותה ההלכה והנראה אצלי שהוציא דין זה מההיא דתנן בפ"ב דכלים מ"ג זה הכלל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים ע"כ והנה ראיתי להר"ש שכתב בפרק אלו מומין מפרש דה"ק כו' נראה שסובר הרב שפירוש המשנה זו היא כפירוש עדותו של חזקיה אבי עקש ואני תמיה על זה דא"כ למה קבעו כל אותה סוגיא על אותה הברייתא ולא קבעוה עלה דמתניתין ועוד דכפי פי' זה לא למדנו שום דין בכלי חרס ולא בא אלא ללמד בכלי שטף וכמבואר וא"כ למה נשנית משנה זו בפרק זה שהוא פרק מיוחד לכלי חרס והתחיל במשנה הטהורים שבכלי חרס כו' וסיים בדיני כלי שטף ועוד מאי זה הכלל כיון דלא שייך למה שקדם סוף דבר לא יכולתי להלום שיהיה פירוש משנה זו בכלי שטף. וראיתי לרבינו ז"ל שם בפי' המשנה שכתב ואומרו כל שאין לו תוך אין לו אחורים נ"ל שאחוריו לא יתטמאו במשקין כמו באשר יש לו תוך וזה שמשקין טמאים כאשר נגעו באחורי הכלי יטמאו אחורי הכלי לבד ויהיה עולה על הדעת כי אחר שאין צריך בזה הדין מן הטומאה תוך פשוטי כלי חרס נמי יתטמאו במשקים טמאים על אלו הפנים לבד ואמר שאין הענין כן אבל הוא טהור מכל הצדדין ע"כ ולפי פירוש זה דינו של רבינו היא משנה ערוכה דכל שאין לו תוך אין לו אחוריים הא אם יש לו תוך יש לו אחוריים וכבר הביא רבינו משנה זו בחיבורו בפי"ג מהלכות אלו דין ד'. ודע שמה שכתב שם רבינו אין אחוריו מתטמאין במשקין הוא הדין מתוכו נמי אינו מתטמא אם נגעו משקין באותו הצד שמשתמשין בו וז"ש בתחילה אבל אם אין לו תוך ונגעו בו משקין כו' ה"ז טהור והוא כולל בין שנגעו בו מתוכו או מאחוריו וזהו שכתב בפ"א פשוטי כלי חרס וכו' אין מקבלין טומאה מן הטומאות ומ"ש אין אחוריו מתטמאין הוא על דרך מה שכתב בפירוש המשנה. ודע שר"ע פירשה למתני' כדברי רבינו וכתב בפירוש דכלי חרס שיש לו תוך יש לו אחוריים. ודע שבריש פכ"ז מכלים אמרינן נמי כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים ע"כ והר"ש שם נדחק הרבה בפירושא דמתניתין ופירש דמיירי באחוריים שיש להם חקק וכיון דמפניו אין לו תוך אחוריו טהורים ע"כ וניחא לי פי' זה לפי מה שפירש הרב עצמו בריש פ"ב ומיטמאין מאחוריהם דהיינו במקום חקק בית מושבם והשתא ניחא לפי שהיה עולה על הדעת דכי היכי דמיטמאים

מאחוריהם משום דחשיב תוך הכי נמי בכלי חרס שאין לו תוך יתטמאו מאחוריהם אם יהיה לו חקק ואשמעינן דכל שאין תוך בפנים תוך של אחוריו לא חשיב תוך וכן פי' שם ר"ע כפי' הר"ש אך רבינו נראה דס"ל דמשנה זו היא השנויה בפ"ב והכל דבר אחד אבל דברי הר"ש נוחים אצלי יותר לפי שלדברי רבינו נכפלה משנה זאת שלא לצורך. ודע שאף שהראב"ד דחה דברי רבינו הללו בשני מקומות מ"מ בפי"ג בהשגה המתחלת אני כתבתי וכו' כתב בסוף דבריו ומכאן יש סיוע למה שכתב שהמשקה מטמא כלי חרס מגבו ע"כ ועיין בתוספתא דטבול יום הביאה הר"ש פ"ב מ"ב דתניא חומר במשקין שאין באוכלים וכו' שמטמאין כלי שטף מאחוריו וכלי חרס מאוירו ע"כ והנה משמע קצת כדברי הראב"ד שאין לכלי חרס טומאה מאחוריו כי אם מאוירי ומיהו יש לדחות ודוק:

ודע דמסוגיא זו דבכורות שכתבנו שהקשו בגמרא ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה כו' ופירש"י דאיצטריך לרבנן למיגזר בהו משקין וכו' נראה דס"ל לסתמא דתלמודא דפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה מן התורה אף שמטמאים מדרבנן לא גזרו בהם טומאת משקין ואני תמיה על זה דבריש פכ"ה דכלים תנן השלחן והדלפקי יש להם אחוריים ותוך דברי ר"י ר"מ אומר אין להם אחוריים וכן טבלא שאין לה לזביז ע"כ וכל אלו הם פשוטי כלי עץ שאינם ראויים למדרס ואפי' הכי גזרו בהם טומאת משקין ואליבא דר"מ אם נטמאו אחוריו נטמא תוכו ור' יהודה מדמה להו לכלי שטף שיש להם תוך וכן פסק רבינו בפכ"ח מהלכות כלים דין ג' וצ"ל פשוטי כלי שטף שאינם ראויים למדרס כגון השלחן וטבלא שאין לה דופן הואיל ואין מקבלין טומאה מן התורה אם נטמאו אחוריהם במשקין לא נטמא תוכן ע"כ. והנראה אצלי שדעת רבינו הוא שקושיית הגמרא היא דכיון דפשוטי כלי שטף אינם מקבלים טומאה מן התורה איך יתכן שיחמירו חכמים בכלים שאינם מקבלים טומאה מן התורה יותר מכלים המקבלים טומאה מן התורה דאילו כלי שטף שיש לו תוך נטמאו אחוריו לא נטמא תוכו ואין לו תוך נטמאו אחוריו נטמא תוכו. ודע שלמעלה מזה כתב רבינו אחד כלי השק כו' אם נטמאו אחוריהם במשקין לא נטמא תוכן ע"כ וכתב שם הראב"ד לא נטמא תוכן א"א ואף לא אחוריהן ומ"ש אינו מחוור עיין בבכורות ע"כ וכתב על זה מרן שטעמו משום דס"ל שה"ה שאם נטמא תוכן לא נטמאו אחוריהם וכמ"ש ר"ש בריש הפרק הנזכר דאיכא דגרסי הכי ריש פ"ק דפסחים ואע"פ שר"ש דחה אותה גירסא הראב"ד סבר כוותה וזהו שכתב ואף לא אחוריהן כלומר כשם שאם נטמאו אחוריהן לא נטמא תוכן כך אם נטמא תוכן לא נטמא אחוריהם ע"כ והנה מלבד שפי' זה הוא דחוק עד מאד להעמיסו במ"ש הראב"ד ואף לא אחוריהם הדין מצד עצמו הוא תמוה וכמו שהרבה להשיב על סברא

זו הר"ש יע"ש, זאת ועוד שמ"ש הראב"ד ומ"ש אינו מחוור עיין בבכורות לא יצדק כלל לפי פירוש מרן שהרי ההיא דבכורות הוא מה שמכריע כסברת רבינו דקאמר בהדיא נטמא תוכו נטמא גבו ולסברת החולקים צריך לחלק בין דבר שראוי להפכו כמו כרים וכסתות לשאר כלים ואיך יאמר הראב"ד שמ"ש רבינו אינו מחוור ועיין בבכורות. עוד כתב מרן א"נ טעמו לומר דמדכתב רבינו לא נטמא תוכו משמע דאחוריהם מיהא טמא והראב"ד סובר שאף אחוריהם לא טמאו ע"כ והנה דרך זה הוא קשה מן הראשון ולא ידעתי פירושו דאי הראב"ד ס"ל דכל הכלים אין בהם טומאה מאחוריהם א"כ בראש הפרק שכתב רבינו כל הכלים שיש להם בית קבול שנטמאו אחוריהם במשקין לא נטמא תוכן שם היה לו להראב"ד להשיגו ולומר ואף לא אחוריהם. ועוד שהדבר מצד עצמו לא יתכן שיש משניות רבות מורות דין זה שכלי שיש לו תוך שנטמאו אחוריו במשקין שאף שלא נטמא תוכו אחוריו מיהא טמאין ואי ס"ל למרן שהראב"ד מחלק בין כרים וכסתות לשאר כלים ג"ז לא יתכן כלל לפי שאם יש שום סברא לחלק הוא דוקא לענין שאם נטמא תוכו שלא נטמאו אחוריו משום דתוך דכרים וכסתות לא חשיב תוך גמור כדי לטמא אחוריו אבל לענין אם נטמאו אחוריו שלא יטמאו אף אחוריו בזה לא גריעי כרים וכסתות משאר כלים וכמו בשאר כלים אם נטמאו אחוריהם אחוריהם מיהא טמאים הכי נמי כרים וכסתות ואדרבה לענין אם נטמאו מאחוריהם עדיפי כרים וכסתות וכסברת ר"מ דאית ליה הכי במתניתין דכל שאין לו תוברות אין לו אחוריים ותוך ועוד מ"ש עיין בבכורות אין שום רמז מזה בבכורות. וראיתי למרן שכתב ומ"ש עיין בבכורות היינו דאמרינן דמדאורייתא אין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור ביה ועבדו היכרא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים ע"כ. ודבריו נפלאו ממני דמה ענין זה למה שהשיגו וזה הוא דבר מוסכם אליבא דכ"ע דטעמא דלא אמרינן דאם נטמא גבו דנטמא תוכו בטומאת משקין הוא משום דהוא מדרבנן עבוד ביה היכרא. והנראה אצלי בזה הוא דהשגת הראב"ד אינה בדין ב' אלא בדין ג' עלה דפשוטי כלי עץ שאינם ראויים למדרס שכתב שם רבינו שאם נטמאו אחוריהם לא נטמאו דכיון שאין להם טומאה מן התורה לא גזרו בהם טומאה מאחוריהם דומיא דכלי חרס דס"ל להראב"ד דלא גזרו טומאת משקין מאחוריהם וזהו מה שהקשו בבכורות ואין לו תוך בכלי שטף בר קבולי טומאה מן התורה כלומר דכיון שאינם מקבלים טומאה מן התורה לא גזרו בהם טומאה משקין מאחוריהם. ומ"מ לכל הפירושים לא יכולתי ליישב קושיית הגמרא דבכורות דפריך בפשיטות דאיך יתכן מ"ש דכל שאין לו תוך אין לו אחוריים מאחר שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה מן התורה והא ר"מ דאית ליה דפשוטי כלי עץ אף שאין להם

טומאה מן התורה אין לו אחוריים. וסבור הייתי לדקדק דקדוק א' במתניתין והוא דגבי כרים קאמר ר"מ אין להם אחוריים ותוך וגבי שלחן קאמר אין להם אחוריים ולא קאמר ותוך. ולפ"ז הייתי אומר דהכא גבי שלחן ר"מ מיקל וגבי כרים ר"מ מחמיר דגבי כרים קאמר אין להם אחוריים ותוך כלומר שאין אחוריו חלוקים מתוכו אלא אם נטמא גבו נטמא תוכו אבל בשלחן ודכוותיה דקאמר אין להם אחוריים הכוונה היא שאין להם טומאה מאחוריהם כלל ואפילו אחוריהם לא נטמאו. ומצינו כעין לשון זה בפ"ב דתנן כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים וכמו שפירש שם רבינו וכתבנו דבריו לעיל וטעמא דר"מ הוא משום דכיון דטומאתו מדרבנן לא גזרו בו טומאה מאחוריו ור"י ס"ל דאית ליה טומאה מאחוריו אלא שאינו ככלי שטף הפשוט המקבל טומאה מן התורה דאין לו אחוריים ותוך אלא זה יש לו אחוריים ותוך. וקושיית הגמרא דבכורות הוא לפי שהיה סבור המקשה דכל כלי שטף הפשוטים אין להם אחוריים ותוך ועל זה תמה דכיון דפשוטי כלי שטף אין להם טומאה מן התורה איך יתכן שיחמירו חכמים בדבר שאינו מקבל טומאה מן התורה יותר מדבר שמקבל טומאה מן התורה. והנה כפי פירוש זה היה מתיישב לשון הגמרא אך מה אעשה שלא ראיתי לשום א' מהמפרשים שפירשו כן, זאת ועוד דמהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם נראה בהדיא דלר"מ כל פשוטי כלי עץ שנטמאו אחוריו נטמא תוכו והדבר צריך אצלי תלמוד:

פרק ב

הלכה א

העושה כלי קיבול מ"מ כו'. כתב מרן בפי"ז דכלים. ואפשר שכיון מרן ז"ל למתני' דקתני העושה כלי קיבול מ"מ טמא וכן פירשה הרע"ב אך רבינו והר"ש לא פי' כן. ואפשר שכיון מרן עלה דמתניתין דקתני משחזת שיש בה בית קיבול שמן טמאה וכמ"ש רבינו בפכ"ז דכלים משנה א' יע"ש ועיין במ"ש רבינו בפי"ז דכלים עלה דמתניתין דשפופרת הקש ועיין בפ"כ דכלים משנה שנייה וע"ש: ומ"ש רבינו כיצד העושה כלי מן העור המצה כו'. דין זה הוא בפי"ז דכלים מט"ו ויש לתמוה דבת"כ פרשת שמיני אמרינן יכול אף עור מצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה ת"ל בכל מלאכת עור ע"כ. ופי' הרב קרבן אהרן דמשמע בכל עור אשר נעשה בו המלאכות הנעשים בעור יצאו אלו דלא נעשה בהם שום מלאכה ממלאכות תיקונו של עור ע"כ. והנה הר"ש ז"ל הקשה קושיא זו ותירץ דשאני הכא דעשה בהם מלאכה שעשה מהם כיס כו'. ולפי דבריו מאי דתניא בברייתא שלא נעשה בהם מלאכה אין הכוונה על מלאכת העיבוד דהיינו מליח ועפיץ

אלא הכוונה היא שלא נעשה בו שום מלאכה ממלאכת הכלים וא"ת אם לא עשה בו שום מלאכה פשיטא דהא קי"ל דפשוטי כלי עור אינם מקבלים טומאה ואפילו בעור המעובד ומאי איריא עור המצה. וי"ל דמיירי בהנך דחזו למדרסות דאפילו הפשוטים מקבלים כל הטומאות וכדאיתא בפרק על אלו מומין וקמ"ל האי ברייתא דת"כ דאם הוא עור מצה אינו מקבל טומאה. עוד היה נ"ל דמשכחת לה בפשוטי כלי עור המשמשין אדם וכלים וכי היכי דבכלי עץ מקבלין ה"נ בכלי עור דהא כלי עץ וכלי עור חד דינא אית להו דכולהו פשוטים לא מקבלי טומאה אלא דכל זה ניחא אליבא דמ"ד דפשוטי כלי עץ המשמשים אדם וכלים מקבלים טומאה מן התורה וכמו שהוזכרה סברא זו בחידושי הרשב"א פרק המוכר את הבית אך כבר כתבתי במקום אחר (א"ה תמצאנו לקמן פ"ד מהלכות אלו דין א' יע"ש) דסברא זו יחידית היא וכל הראשונים ס"ל דאין שום פשוט מקבל טומאה מן התורה. ועוד נ"ל דמשכחת לה דמיעט קרא עור שאינו מעובד כגון שיש לו בית קיבול אלא שלא עשה בו מלאכה לעשותו בית קיבול וכגון צרור המרגלית שפסק רבינו בדין ח' דחשיב בית קיבול אף שלא עשה בו שום מלאכה כיון שיש לו בית קיבול מקבל טומאה ואשמעינן ברייתא דת"כ דדוקא בעור מעובד מקבל טומאה כיון שנעשה בו מלאכה אבל בעור שאינו מעובד אינו מקבל טומאה עד שיעשה בו איזו מלאכה בידים אך אכתי אני תמיה על רבינו ז"ל דאמאי לא הזכירו דין זה בפירוש בה' אלו דעור שאינו מעובד אינו מקבל טומאה עד שיעשה בו מלאכה וראיתי לרבינו בפי"ג מהלכות טומאת צרעת דין ד' שכתב העור שאינו מעובד אינו מטמא בנגעים ודבריו הם ברייתא בת"כ פ' תזריע עלה דנגעי בגדים ולפ"ז יש לתמוה למה השמיט רבינו ברייתא דת"כ דפרשת שמיני וסבור הייתי לומר דברייתא זו דפרשת שמיני היא כתובה בטעות שהרי לפי הנראה מגירסת הר"ש בפי"ז דכלים ומגירסת הרב קרבן אהרן ממעט להו מדכתיב מלאכת עור והאי קרא בנגעי בגדים כתיב אבל בפ' טומאת כלים לא כתיב אלא או עור ומאי דכתיב הכא אשר יעשה מלאכה בהם לא קאי אעור דוקא אלא אכולהו כלים דכתיבי בפרשה אבל בפרשת נגעים דכתיב מלאכת עור קפיד קרא אעור שיהיה עור שנעשה בו מלאכה וכ"ת נילף מנגעים שטימא בהן שתי וערב ואפ"ה טיהר עור שלא נעשה בו מלאכה שרצים שטיהר שתי וערב אינו דין שיטהר עור שלא נעשה בו מלאכה הא לא קשיא משום דאיכא למימר לא אם אמרת בנגעים שלא טימא בהם צבועים תאמר בשרצים שטימא בהם צבועים וכדאיתא כי האי גוונא בת"כ גבי עורות שבים ולפי זה דייקו דברי רבינו שהביא דין עור שאינו מעובד בהלכות טומאת צרעת ולא הביאו בהלכות אלו, אך קשה מההיא דאמרינן בפרק במה טומנין עלה מ"ט עורות בין עבודין ובין שאינן עבודין מותר

לטלטלן בשבת לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד ופירש שם רש"י ז"ל דעבודין מקבלין טומאה ולא שאינן עבודין ע"כ וי"ל דרבינו מוקי להך ברייתא בטומאת צרעת דיש חילוק בין עבודין לשאינן עבודין וכדכתיבנא א"נ כמו שכתבו התוס' בפרק דם חטאת עלה צ"ד בשם ה"ר חיים דמפרש בשם ריב"א ז"ל דהתם מיירי באותם שעורותיהם כבשרם דתנן בפרק העור והרוטב וכולן שעבדן כו' טהורין וה"ק לא אמרו שיש חילוק בין עבודין לשאינן עבודין אלא לענין טומאה ובאותם שעורותיהן כבשרן וכמו שיע"ש ולפי זה ניחא ההיא דתנן בפרק דם חטאת דאליבא דר"י משהופשט טעון כבוס דאינו חסר כי אם מחשבה ואי אמרינן דלעולם בעינן עבודים א"כ הרי חסר מעשה ומהסוגיא מוכח דבחסר מעשה אליבא דכ"ע אינו טעון כבוס. הן אמת שראיתי לרבינו בזה דברים מתמיהין בעיני שכתב בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות דין ה' אחר שהופשט טעון כיבוס אע"פ שאינו מקבל טומאה עתה הרי הוא ראוי לקבל טומאה לאחר שיתעבד ע"כ ונראה מדבריו שאף בדבר שמחוסר מעשה טעון כבוס ופשטא דסוגיא מוכח דבדבר המחוסר מעשה אליבא דכ"ע אינו מקבל טומאה, שוב ראיתי להרב בעל"מ שעמד בזה והקשה עליו דאמאי הוצרכו לומר שם בגמרא גבי בגד שחשב עליו לעשות בו צורה דמיקרי ראוי מפני שיכול לבטל מחשבתו אשר חשב לעשות בו צורה אפילו לא יבטל מחשבתו נימא דמיקרי ראוי מפני שאחר הציור יקבל ודמי להכא שאחר העיבוד יקבל ע"כ. הן אמת שדברי רש"י מוכיחים להדיא דטעמא דבגד שחשב עליו לצורה הוא משום דלא נגמרה מלאכתו וכל כמה דלא ציירו או ביטל מחשבתו אינו מקבל טומאה. אך אי לא דמסתפינא הוה אמינא דהכא אפילו ציירו אינו מקבל ודמי למ"ש רבינו בפכ"ז מהלכות אלו דין י"ב ושל צורות שעושין אותו כדי שיתלמד ממנו הרוקם טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם ע"כ. ומאי דאמרינן הכא דבגד שחשב עליו לצורה אינו מקבל טומאה היינו דומיא דההיא דסדין שחשב לעשות בו צורות כדי שיתלמד ממנו הרוקם ולפ"ז לא משכחת שיקבל טומאה בגד זה אלא בביטול מחשבה ולישנא דבגד שחשב עליו לצורה דייק הכי שאין בו תכלית אחר כי אם לצורה וכן הביא רבינו דין זה בפכ"ב דין ז' בגד שחשב עליו לצורות כו' וכי תימא כיון דבגד זה היה ראוי לקבל טומאה קודם מחשבתו היאך עולה מטומאתו במחשבה והא קי"ל דאין עולין מטומאה במחשבה כי אם במעשה וכמו שפסק רבינו בפרק ח' דין י' הא לא קשיא דא"כ גם לפירש"י נמי יש להקשות כה"ג. והנראה אצלי דהכא לא קדם מחשבה אחרת בבגד זה לתשמיש אחר ומש"ה אם חשב עליו לצורה טהור אבל לעולם דאם חשב עליו בתחלה להשתמש בו כמו שהוא ואח"כ חשב עליו לצורה דאינו עולה מטומאתו במחשבה ועיין במ"ש רבינו בפכ"ב דין

ו' גבי מטפחות ספרים שקשה קצת למה שכתבתי ודוק. עוד כתב הרב בעל"מ דסובר רבינו דסתם עורות לעיבוד קיימי אבל סתם בגד לאו לצורה קאי וא"כ התם כיון דמחוסר צורה שהוא מעשה דלאו להוא מעשה קאי על הסתם לא מיקרי ראוי אבל הכא דהאי מעשה דעיבוד סתמיה להכי קאי לא מקרי מחוסר מעשה כיון דע"כ עתיד לבא דסתמיה להכי קאי ולאו מעשה גמור אלא הוי כמחשבה דעלמא ולכך מדמה הגמרא הך מחוסר מעשה דהכא למחשבה דיש בו צורה דכי היכי דהתם בביטול יורד לטומאה הכא נמי יורד לטומאה דמעשה כי האי הוי כמו מחשבה והוצרך רבינו לומר כן כדי לתרץ קושיית התוספות כו' יע"ש והנה כפי דברי הרב ס"ל לרבינו דאין עור מקבל טומאה עד שיתעבד וא"כ הדרא קושיין לדוכתא שלא ביאר רבינו דין זה בהלכות כלים. ומ"ש רבינו שתינוק חש"ו יש להם מעשה כו' עיין לקמן פ"ח דין י"א ופכ"ה דין י"א ופרק י"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ב' ובפ"א מה' פס"ה:

הלכה ג

בית קיבול העשוי וכו'. הראב"ן סי' רט"ו בפ"ה מה' סוכה דין ה' ובפ"ד מה' אלו דין ג' ועיין במ"ש רש"י סנהדרין (דף ס"ח) אההיא דהכדור והאמום ובמ"ש התוספות פ"ק דסוכה (דף י"ב) ד"ה מהו דתימא ועיין בפי' הר"ש פכ"ו דכלים משנה ב' יע"ש:

פרק ג

הלכה א

כל כלי עץ העשוי לנחת וכו'. מדברי רש"י והתוספות בסוף חגיגה ובפרק שתי הלחם (דף צ"ו) נראה דכלי עץ העשוי לנחת ומצופה מתכת מקבל טומאה וכן הוא דעת הראב"ד והר"ש אבל דעת רבינו הוא בהיפך דאף אם אינו עשוי לנחת ויש בו בית קבול אם מצופה מתכת אינו מקבל טומאה לפי שהציפוי מבטל הכלי והציפוי אינו מקבל טומאה וכן הוא מבואר לקמן בפרק שאחר זה דין ד' יע"ש. ויש להסתפק בכלי עץ העשוי לנחת ומיוחד למדרס אי מיטמא בשאר הטומאות מהכלל דכל המטמא מדרס מתטמא בשאר הטומאות כמ"ש לקמן ר"פ כ"ג או דילמא לא נאמר כלל זה אלא לגבי פשוטי כלי עץ ועיין בתוי"ט פכ"ד דכלים משנה ד' ועיין במ"ש התוס' פ"ט דשבת (דף פ"ג) ד"ה נלמדנה משק ודוק:

הלכה ג

ושאר כלי זכוכית כו'. בתוספתא הביאה הר"ש בפרק ל' דכלים יע"ש:

פרק ד

הלכה א

כגון הסולם טהור וכו'. כתב הרמב"ן בתשובה סי' רט"ו דהיינו דוקא כשאין להם בית קיבול אלא ששליבותיו קבועות ע"ג ירכותיו אבל כשירכותיו נקובים לקבל ראשי השליבות הוא מקבל טומאה דבית קיבול העשוי למלאת שמיה קיבול. ועיין לעיל פ"ב דין ג'.ומ"ש רבינו וכל כלי עץ העשוי לתשמיש כו'. מדברי רבינו נראה דפשוטי כלי עץ המשמשין אדם וכלים אינם טמאים אלא מדרבנן. ואע"ג דבת"כ מרבה מרבויא דמכל כלי עץ שולחן וטבלא ודולבקי ס"ל דאסמכתא בעלמא היא וכ"כ התוס' בפרק בכל מערבין (דף ל"א) ד"ה בפשוטי ועיין בתוס' פרק שתי הלחם (דף צ"ו) ד"ה ולדברי ובפרק קמא דסוכה (דף ה') ד"ה מסגרתו ובפרק המוכר את הבית (דף ס"ו) ד"ה ושאני ובחדושי הרשב"א שם דמשמע שם דאיכא מאן דס"ל דפשוטי כלי עץ המשמשים אדם וכלים דמקבלים טומאה מן התורה ועיין בתשובת הרמב"ן סי' רט"ו (א"ה ועיין לעיל פ"ב מהלכות אלו דין א'). ומה שכתב ובית הנגר והמנעול כו' עיין במה שכתב הראב"ד לעיל פ"ב דין ה' ובמ"ש מרן שם:

הלכה ג

שהרי החקק שבו כו'. עיין לעיל פרק ב' דין ג':

הלכה ד

וכן כלי עץ או עצם כו'. אם לא היה לכלי בית קיבול וציפהו במתכת מקבל טומאה ע"י ציפוייו וכן מצינו במקצת מקומות שהכלי בטל לגבי ציפוי. ועיין לעיל פי"א מה' מטמאי משכב ומושב דין י"א ועיין לקמן ספ"ו ובפ"י דין י"א וי"ד ועיין בתי"ט ר"פ כ"ב דכלים. ומ"ש מרן וצריך לדחוק לשיטת רבינו כו' קשה דאמאי איצטריך ללישנא בתרא למימר רבנן לר"א קאמרי אימא דמתני' אתיא כפשטה שחכמים מטהרים מפני שהם מצופים ונראה שאם היה המזבח מקבל טומאה מצד עצמו יצדק לומר שהוא טהור מפני שהוא מצופה אבל כיון שהמזבח אינו מקבל טומאה מצד עצמו משום דעשוי לנחת הוא א"כ לא יצדק לישנא דמתניתין כלל דאמאי איצטריך לטעמא דמצופין ותירצו לדבריו דר"א קאמר והשתא פי' דמתני' כך הוא דרבנן אתמוהי קא מתמהי וכי מפני שמצופים יקבלו טומאה והלא אדרבה הציפוי דוחה את הטומאה והמקשה לישנא דמתניתין קשיתיה דקאמר וחכ"א מפני שהן מצופים ולפי פירוש זה ניחא מה שהקשו התוספות בסוף חגיגה יע"ש ודו"ק:

פרק ה

הלכה א

המטה והעריסה כו'. עיין בתוספות פ"ק דחולין (דף כ"ח) ד"ה להטיח דהך שיפה היינו להסיר הקסמים הגדולים וכו' וכן כתב הרא"ש אמתניתין יע"ש: ומ"ש והרי השלים חפירתו וכו'. נראה שכיון רבינו למאי דאמרינן בחולין (דף כ"ה) לא צריכא דחק קפיזא בקבא ודוק. ומה שכתב חוץ משל אשכרוע פירוש אשכרוע כתב רבינו בפ"ג דיומא שהוא שקורין בלשון עברי ברוש ותימא דיונתן תרגם בפסוק ברוש תדהר ותאשור ביניון מוכנין ואשכרועין וכאן במס' כלים פי' רבינו כדברי המתרגם יע"ש. ומ"ש מרן ונ"ל שרבינו סובר כו' לא ידעתי איך יתיישב לפי זה מאי דאמרינן א"ב כלי עצם הא אף ר"י מודה דגולמי כלי עצם טהורין ומאי נ"מ אי מר מדמה כלי עצם למתכת ומר מדמה לאשכרוע מאחר דלענין דינא לא פליגי ועיין ביש"ש סוף פ"ק דחולין:

הלכה ג

נבלי המשוררין כו'. הפירוש שכתב מרן הוא מדברי הרע"ב ולפי דבריו טומאת הנבלים היא מן התורה ככל כלי שיש לו בית קיבול. אך הר"ש שם כתב דטומאת הנבלים היא מדרבנן ועל של מקדש לא גזור כי היכי דלא גזור אמשקה בית מטבחייא. ונראה דמה שלא ייחס מרן פירוש זה דהר"ש לרבינו הוא משום דא"כ הי"ל לבאר דטומאת הנבלים היא מדרבנן ומדסתם נראה דטומאתם היא מן התורה משום דיש לו בית קבול וא"כ ע"כ לומר דנבלי בני לוי דהם טהורים משום דאינם עשויין לקבל ודו"ק:

פרק ו

הלכה טו

השולחן והדולפקי כו'. כתב מהר"י קורקוס ז"ל דלאו דוקא שיש שאינו מקבל טומאה אלא אף אם חפהו במתכת משום דאין החפויין מטמאין והכלי בטל לגבי החיפוי. ומ"ש רבינו בין בציפוי עומד כו'. בחגיגה (דף כ"ו) ובפרק שתי הלחם (דף צ"ו):

פרק ז

הלכה ב

עור שאין עליו צורת כלי כו'. עיין לעיל פ"ב דין ח' ולקמן פכ"ז דין י"א:

הלכה יב

וכן סנדל שהוא טמא מדרס ונפסקה אחת מאזניו כו'. עיין לקמן פכ"ו דין י"א. ודין זה הוא בפכ"ו מכלים מ"ד וכתב רש"י בפ"ב דעירובין (דף כ"ד) דמאי דתנן ותקנה ה"ה כי לא תקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא והא דנקט תקנה לרבותא דאי לאו הכי תו לא איצטריך למימר נפסקה השניה כו' ע"כ. וכוונת דבריו דנקט ותקנה משום סיפא לאשמועינן רבותא דאע"ג דתקנה לראשונה כי הדר נפסקה שניה טהור מן המדרס דאם לא תקן לראשונה פשיטא שאם נפסקה השנייה דטהור מן המדרס וכן פירש בפט"ו דשבת עלה קי"ב והתוספות בשני מקומות הללו הסכימו לדינו של רש"י דאף אם לא תקנה טמא מדרס. והנה מדברי רש"י הללו נראה דס"ל דאם נפסקו שתי אזניו טמא מגע מדרס לפי שעדיין תורת כלי עליו לשאר דברים ומקבל טומאה דאי הוה ס"ל דאם נפסקו שתי אזניו בטל מתורת כלי לגמרי מאי קאמר דנקט ותקנה משום רבותא דסיפא דמשמע שהדין הוא אמת אלא שהיה פשוט הא אי לא הוה תני ותקנה לא הוה מצי למיתני דאם נפסקה השניה דטמא מגע מדרס אלא ודאי כדכתיבנא דס"ל לרש"י דאף נפסקו שתי אזניו תורת כלי עליו ומקבל טומאה כשאר הכלים וכן כתבו התוספות שזה הוא דעת רש"י ודקדקו כן ממה שפי' בעירובין דטמא מגע מדרס משום דעדיין כלי הוא דחזי לתשמיש אחרינא ע"כ ומדנקט משום דחזי לתשמיש אחרינא משמע דס"ל דאף נפסקו שתי אזניו שאינו מקבל עוד טומאת מדרס עדיין כלי הוא ומקבל טומאת מגע מדרס דאי לא מיירי אלא בשתקן הראשונה קודם שנפסקה השניה למה לי משום דחזי לתשמיש אחר תיפוק ליה שעדיין תורת סנדל עליו ומקבל טומאת מדרס אם דרס עליו הזב אח"כ והתו' דחו דברי רש"י הללו דבהדיא תנן בסיפא דמתניתין דכלים לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה השנייה טהור ע"כ הרי בהדיא דנפסקו שתי אזניו אין בו שום צד טומאה כלל ולפ"ז כתבו דמאי דנקט ברישא ותקנה הוא משום דבעי למיתני בסיפא נפסקה השניה טמא מגע מדרס ואם לא תקן הראשונה טהור אף ממגע מדרס ומיהו מאי דתנן בסיפא נפסקה שניה ותקנה האי ותקנה לאו דוקא אלא אגב דתני רישא ותקנה תני סיפא נמי ותקנה וכתבו עוד התוספות בעירובין שרש"י עצמו חזר בו ופירש טמא מגע מדרס דעדיין כלי היא וחזי למילתא קמייתא דהא איתקנא ראשונה ע"כ וראיתי לרש"י בשבת שכתב כן אך שם כתב דמאי דנקט ברישא ותקנה הוא משום רבותא דסיפא כו' והם דברים סותרים אלו את אלו וכמ"ש וצ"ע. (א"ה עיין בתוספות פרק הקומץ ובמ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב מה' שאר אבות הטומאה דין י').
ודע דבשבת הביאו ברייתא א' דקתני נפסקו שתי אזניו טהור ר' יהודה אומר נפסקה

פנימית טמא החיצונה טהור ורב יוסף אמר התם בשם ר"י דהלכה כר' יהודה ורבינו לא הביא דברי ר' יהודה הללו ואדרבה מדהביא מתניתין דכלים כפשטה משמע דסבירא ליה דאין הלכה כר' יהודה דהא אליבא דר' יהודה לא מיתוקמא מתניתין אלא בסנדל שיש לו ארבע אזנים וד' תרסיותים וכדאיתא התם בגמרא ונראה שטעמו של רבינו הוא משום דהתם אמרינן דאמוראי פליגי אליבא דר"י ורב חנן בשם רבי אבא אמר דאין הלכה כר' יהודה וסתמא דמתניתין דכלים אתיא דלא כר' יהודה וקי"ל הלכה כסתם משנה ומש"ה פסק דלא כר' יהודה ומיהו עדיין לא נתקררה דעתי בזה דהא רב פסק בהדיא הלכה כר' יהודה ובר"י איכא פלוגתא דאמוראי וא"כ היה לנו לפסוק כר' יהודה והדבר אצלי צריך תלמוד דאע"ג דקי"ל רב ור"י הלכה כר' יוחנן ה"מ היכא דפסיקא לן סברתו דר"י אבל היכא דמספקא לן בסברתו דר"י היה לנו לפסוק כרב ואולי שאני הכא דפשטא דסתם מתניתין דכלים אתיא דלא כרבי יהודה וצ"ע. וראיתי להרב בעל תי"ט שכתב דלדעת ר"ש הא דתנן לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה שניה טהור היינו טהור למפרע ומקבל טומאה מכאן ולהבא ע"כ. ונראה דלא אמרה הר"ש מעולם דודאי כל שנפסקו שתי אזניו טהור לגמרי ואינו מקבל טומאה כלל דבטל ליה מתורת כלי והר"ש מיירי בשחזר ותקנו דטהור מטומאה דלמפרע ומקבל טומאה מכאן ולהבא ויש קצת ט"ס בדברי הר"ש וכוונת דבריו כמ"ש. וראיתי לר"ע שכתב גבי נפסק עקבו ניטל חוטמו או שנחלק לשנים דטהור מטומאה דלמפרע אבל מקבל טומאה מכאן ולהבא ע"כ ודבריו תמוהים הם בעיני דודאי בהני בטל מתורת כלי דלא חזי לשום תשמיש כלל ואינו מקבל טומאה וכ"כ ר"ש וכן הוא דעת רבינו וכבר דחה הרב בעל תי"ט דברי ר"ע הללו יע"ש. ודע דבמשנה זו דכלים תנן עוד סוליים שנפסק מ"מ טהור ולא ראיתי לרבינו שהביא דין זה. תו תנן בתוספתא ניטל רוב הכף שלו טמא ניטל כל הכף שלו טהור ניטל א' מתרסיותיו טמא ניטלו שתי תרסיותיו טהור ע"כ ובריייתא זו הובאה בפרק אלו קשרים עלה קי"ב וכעת לא ראיתי לרבינו שהביא חילוקי דינים אלו:

ודע דהתוספות בפרק אלו קשרים עלה קי"ב הקשו דאמאי טמא מגע מדרס הא שבע לי' טומאה וליכא למימר כגון שדרס עליו הזב ברגלו יחף דבא לו מדרס ומגע מדרס יחד ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה דא"כ איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס אלא ע"כ אחר שנטלה הראשונה וניתקנה בא לו מגע מדרס כמו שפירש בקונטרס שנוגע בעצמו ואם כן נימא דשבע ליה טומאה ע"כ. והנה כוונת דבריהם מבוארת דלפי' רש"י דמגע מדרס הוא משום דנוגע בעצמו א"כ כל שעתא ושעתא נוגע בעצמו וא"כ במה שנגע לאחר שניטלה הראשונה ליכא פנים חדשות וכמבואר, עוד

כתבו ולפי' הקונטרס קמא ניחא דאפילו נפסקו שתי אזניו טמא מ"מ ע"כ והנה כוונת דבריהם דלסברת רש"י דס"ל דאפילו נפסקו שתי אזניו מקבל טומאת מגע מצינו למימר דמאי דאמרינן הכא טמא מגע מדרס הוא בא' משני פנים או שנאמר שדרס עליו הזב ברגלו יחף ולפ"ז בא לסנדל טומאת מדרס ומגע כאחד או שנאמר שאף שדרס הזב על המנעל והיו פשוטי כלי עץ מפסיקין בינו ובין הסנדל מ"מ הסנדל נוגע בעצמו והוי טומאת מדרס ומגע מדרס באים כאחד ולא תיקשי דאמאי לא אמרינן פנים חדשות לגבי מגע מדרס משום דלגבי מגע אפילו נפסקו שתי אזניו מקבל טומאה במגע והתוספות לא נחה דעתם בזה לפי שבדיבור הקודם דחו דברי רש"י הללו והוכיחו מסיפא דמתניתין דכלים דנפסקו שתי אזניו אינו מקבל שום טומאה שבעולם ותירצו בשם ה"ר שמעון דלא אמרינן שבע ליה טומאה כשהטומאה באה לו מגופו כמו הכא שטומאת מגע באה לו שנגע בעצמו כדפירש בקונטרס ולפי' אתיא כר"מ דאמר טומאת בית הסתרים מטמא דמה שנוגע בעצמו טומאת בית הסתרים היא ע"כ והנה כפי דברי ה"ר שמעון לאחר שניטלה הראשונה באה לו טומאת מגע מדרס וכמבואר והתוס' דחו דברי הר"ש הללו משום דבפרק בהמה המקשה ובפרק העור והרוטב מוכח דלא קי"ל כר"מ דאית ליה דטומאת בית הסתרים מטמא ולדבריו מתניתין דכלים אתיא כר"מ עוד כתבו דרש"י בפ"ב דעירובין פירש דבשעת פרישתו דאוזן קיבל טומאה מאביו ע"כ והנה כפי דברי רש"י הללו נתיישב הכל דלא שייך הכא שבע ליה טומאה לפי שטומאת מגע באה לסנדל לאחר שנפסקה השניה שטהרה מטומאת מדרס קבלה טומאת מגע מן האוזן שנגעה בו והתוספות דחו דברי רש"י הללו משום דבפרק בהמה המקשה אמרינן דבעינן באות מבגד גדול ע"כ כלומר לאפוקי הכא דאוזן אחר שנפרשה אין בה טומאת מדרס כלל וכתבו התוספות בשם ר"י דכשתיקן אוזן ראשונה באה לו לאוזן טומאת מדרס ומגע מדרס יחד והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה ע"כ וכוונתם מבוארת דלאוזן כשתקנה באה לה טומאת מדרס ומגע מחמת שנגעה בסנדל יחד ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה ופנים חדשות לא שייך הכא דהא באה טומאת מגע לאחר שנפסקה הראשונה והסנדל בטל לגבי האוזן וכיון שבאה לאוזן טומאת מגע באה לסנדל ג"כ טומאת מגע דא"א להיות טומאה לזה בלא זה (א"ה עיין לעיל פי"ב מהלכו' שאר אבות הטומאות דין י') והתוס' בפ"ב דעירובין האריכו עוד בזה ודבריהם צריכים ביאור והנני מבארם והנה בתחלה הקשו מתי בא לו מגע מדרס דאם בא לו מגע מדרס ומדרס יחד כגון שדרס עליו הזב ברגלו יחף או אפילו במנעל ולא הפסיק בפשוטי כלי עץ אם כן איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס כו' ובפרק אלו קשרים פירש"י

דטמא מגע מדרס לפי שנגע בעצמו כשהיה אב הטומאה ולא נהירא דלא קי"ל כר"מ וכו' ע"כ כלומר דאי הוי קי"ל כר"מ ניחא דה"א דטומאת מגע באה לו מחמת שנגע בעצמו לאחר שנפסקה הראשונה דהשתא ליכא פנים חדשות לגבי מגע וכמ"ש לעיל עוד הביאו דברי רש"י שפי' דבשעת פרישתו קיבל טומאה מאביו ודחו דבריו מההיא דפרק בהמה המקשה וכמ"ש לעיל עוד כתבו ואין לומר בכשתיקן אוזן ראשונה לאחר שתפר חצי' נעשית מחוברת בא לו טומאת מדרס שבטלה לסנדל וכשחזר ותפר חצי' השניה באה לסנדל מגע מדרס מן האוזן ותו ליכא פנים חדשות ע"כ והנה כוונת דבריהם היא דכשנפסק האוזן הראשונה ותפר חציה משתפר חצייה ונעשית מחוברת לסנדל כבר בא לאוזן טומאת מדרס שבטלה לסנדל ומשתפר חצי' השנייה בא לסנדל מגע מדרס מן האוזן והא לא חשיב טומאת בית הסתרים לפי שעדיין לא היה חצי' השניה תפורה בסנדל וחשיב כאלו באה לסנדל טומאה ממקום אחר אלא שלזה הקשו דא"כ תפשוט בעי' דהקומץ דלא אמרינן שבע לי' טומאה ע"כ, ודע שכפי מ"ש לעיל בסי' ל"ט (א"ה תמצאנו בפי"ב מהל' שאר אבות הטומאה יע"ש) דאליבא דכ"ע בזה אחר זה מטומאה חמורה לטומאה קלה דאמרינן שבע לי' טומאה לא הוו להו לתוס' למימר תפשוט בעיא דהא אליבא דכ"ע בכי האי גוונא אמרינן שבע לי' טומאה וכמ"ש לעיל וצ"ע ועוד כתבו התוס' ולה"ר שמעון דמפרש דלא אמרינן שבע ליה טומאה היכא דטומאה באה לו מגופו א"ש ע"כ ונראה דהתוס' דקדקו בדבריהם לומר ולהר"ש דמפרש ולא כתבו וה"ר שמעון מפרש כמו בפרק אלו קשרים משום דה"ר שמעון ס"ל דטומאת מגע באה לסנדל מצד מה שנוגע בעצמו דס"ל דטומאת בית הסתרים מטמאה וס"ל דטומאת מגע דסנדל הוא משום שנוגע בעצמו לאחר שנפסקה האזן הראשונה דליכא פנים חדשות לגבי טומאת מגע ושבע ליה טומאה ליכא למימר כיון שנגע בעצמו והתוס' כבר דחו דברים הללו משום דלא קי"ל כר"מ דאית ליה דבית הסתרים מטמא וא"כ כבר נדחו דברי ה"ר שמעון אך כוונת התוס' היא ליישב פירושם שכתבו דכשתפר חצי' השניה באה לסנדל טומאת מגע מן האזן והוקשה להם דאמאי לא אמרינן שבע ליה טומאה וכתבו דלפי מ"ש ה"ר שמעון ניחא כלומר דלא שייך הכא שבע ליה טומאה כיון שהסנדל קיבל טומאה מהאזן שהוא מגופו והשתא הוי כוותיה דר"ש ולא מטעמיה דאיהו סבר דטומאת מגע היא טומאת בית הסתרים שנוגע בעצמו ולא היא דההיא ודאי לא חשיב טומאה דלא קי"ל כר"מ אלא הכא הוי טעמא משום דהסנדל נוגע באוזן קודם שתפר חצי' השניה. עוד תירצו דלאזן בא מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרה לסנדל והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה ע"כ ותירוץ זה הוא כדמותו בצלמו מה שכתבו בפרק אלו קשרים בשם

ר"י. עוד כתבו בשם ריצב"א דלא שייך גבי מגע פנים חדשות דאפילו נפסקו שתי אזנים ראוי לקבל טומאת מגע אם מייחדו לתשמיש אחר ולא נתבטל תורת יחוד מכאן דכל שעה ושעה מתקנו ודעתו להשתמש בו אבל לנועלו אם נפסקו שתי אזנים אפילו מייחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ע"כ. וכוונת דברי ריצב"א הללו דלעולם דמיירי בשדרס עליו הזב ברגלו יחף או אפילו במנעל ולא הפסיק בפשוטי כלי עץ דבאה לו טומאת מדרס ומגע מדרס כאחד דלא אמרינן שבע ליה טומאה וכדאיתא בפרק הקומץ וכ"ת אמאי לא אמרינן פנים חדשות לגבי מגע כי היכי דאמרינן לגבי מדרס לזה תירץ דלגבי מגע לא שייך לומר פנים חדשות כיון דמהני ליה יחוד ולדברי רש"י שכתב שטומאת מגע בא לו מצד שנוגע בעצמו וס"ל דמתניתין דכלים אתיא כר"מ דאית ליה דטומאת בית הסתרים מטמא אלא שקשה עליו ממ"נ אם טומאת מגע זו היא קודם שנפסקה הראשונה שבאה לו טומאת מדרס וטומאת מגע כאחד אף שדרס עליו במנעל והפסיק בפשוטי כלי עץ ובאה לו טומאת מגע מצד שנוגע בעצמו א"כ איכא פנים חדשות לטומאת מגע כמו לטומאת מדרס ואם טומאת מגע באה לו לאחר שנפסקה הא' דהשתא ליכא פנים חדשות לגבי מגע תיקשי ליה דהא שבע ליה טומאה ולפי דברי ריצב"א הללו ניחא דלעולם דטומאת מגע באה לו מצד עצמו קודם שנפסקה הראשונה ולא שייך גבי מגע פנים חדשות כיון דמהני יחוד וכמו שכתבנו. הכלל העולה ממה שכתבנו דלפי מה שכתב רש"י ז"ל בשבת ולפי דעת ה"ר שמעון מתניתין דכלים אתיא כר"מ ולית הלכתא כוותיה אך רבינו דס"ל דלית הלכתא כר"מ וכמבואר בדבריו בכמה מקומות ופסקה למתני' דכלים והנראה דס"ל כתירוצא דר"י דלאזן באה מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרם לסנדל והסנדל בטל לאזן וכן נראה שהיא דעת הרא"ש בפרק ח"י דכלים משנה ו' עלה דמתניתין דמטה וכן פירש שם רבינו עובדיה גבי מטה וסנדל כדברי התוספות שכתבו בשם ר"י יע"ש:

פרק ח

הלכה א

ולא יהיה הכלי מחוסר מעשה וכו'. תנן בר"פ י"ד דכלים ר"ע אומר המחוסר חטיפה טמא והמחוסר לטישה טהור והמתבאר מדברי רבינו הוא שהחילוק בין חסר מעשה אומן לחסר מעשה הדיוט:

הלכה ג
כלי מתכות כו'. בפ"ק דחולין (דף כ"ה) מחוסר כיסוי טמא ועיין במ"ש הר"ש רפי"ד דכלים:

הלכה ד
מחט שלא ניקבה כו'. חילוקי דיני מחט הללו נתבארו בפרק כל הכלים (דף קכ"ג) ועוד מתבאר שם דאפילו אם מתחלה היה דעתו לנקבה ואח"כ נמלך שלא לנקבה מקבלת טומאה:

הלכה י
ואין עולין מידי טומאה אלא בשינוי מעשה. (*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות אלו דין א' ולקמן פכ"ד מהלכות אלו דין ז'):

הלכה יא
כמו שביארנו למעלה כו'. רפי"ד מהלכות טומאת אוכלין ורפ"ב מהלכות אלו ובפכ"ה דין י"א ופ"א מה' פסולי המוקדשין ועיין בסוף פ"ג מה' טומאת אוכלין:

פרק י

הלכה יא
היתה של עץ ומצופה מתכת טהור. הר"ש פי' דמצופה דמתניתין היינו שהקלוסטרא מברזל טהור וצפוייה ממתכת טמאה ומש"ה טהורה דבתר עיקרה אזלינן וכן פירש במצופה דכוש ותימה דלקמן ולדבריו היתה של עץ ומצופה מתכת מקבל טומאה דבשני מינים בתר הציפוי אזלינן וכמ"ש הר"ש ר"פ כ"ב דכלים וכ"כ שם התיו"ט אבל רבינו אזיל לשיטתיה שכתב לעיל פ"ד דין ד' והר"ש אזיל בשיטת הראב"ד ז"ל ועיין שם:

פרק יא

הלכה יד
ואם התקינה ללפוף עליה וכו'. והא דאמרינן בפרק כל הכלים (דף קכ"ג) תרגמה אביי בגולמי עסקינן זימנין דמימליך עלייהו ומשוי להו מנא אבל היכא דניטל חורה או עוקצה אדם זורקה לבין גרוטאות אין הכוונה דהיכא דניטל חורה לא מהני יחוד אלא דבגולמי שכיח דמימלך ומש"ה חשיב כלי לגבי שבת אף בלא יחוד אבל היכא דניטל חורה לא שכיח שיתקננה ללפוף אלא אדם זורקה בין גרוטאות ומש"ה לא חשיב כלי לשבת בלא יחוד אבל אם יחדה פשיטא דחשיב כלי אף לענין טומאה אך התוספות שם כתבו דניטל

חורה לאו מנא הוא אפילו ע"י יחוד וקשה מהך מתני' דאם התקינה ללפוף עליה דטמאה שוב ראיתי להתוספות בפרק במה טומנין (דף מ"ט) ד"ה לא שכתבו בשם ר"י דהך מתניתין איירי בשעשה בה שום שינוי ותיקון למיתוח אבל בייחוד בעלמא למיתוח אינה טמאה וכ"כ בפרק אלו טריפות (דף נ"ה) ד"ה שיעורן ועיין בתוספות פרק דם חטאת (דף צ"ד):

הלכה טז

מחט שהעלה חלודה כו'. בפרק במה בהמה (דף נ"ב) אמרי דבי רבי ינאי והוא שרישומה ניכר ועיין ברש"י שם ובהר"ש פי"ג מ"ה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

פרק יב

הלכה ב

ומפני מה גזרו על כלי מתכות כו'. עיין בהר"ש רפ"ב דכלים שנתן טעם למה גזרו גזירה זו בכלי מתכות דוקא ולא בשאר כלים ועיין בהרב בעל תוי"ט ריש פרק י"א דכלים ובפ"ק דשבת (דף ט"ז) איכא תרי טעמי ואמרינן דאיכא בינייהו דרצפינהו מרצף ונראה דרבינו ס"ל כפירוש ראשון דפירש"י ומש"ה סתם דלעולם חוזרים לטומאתם הישנה:

הלכה ט

כלי מתכות שנטמא כו'. בע"ז (דף נ"ב) בעיא דרב המנונא ולא איפשיטא:

פרק יג

הלכה ד

כלי חרס שנגעו וכו'. כתב הראב"ד ז"ל כבר כתבתי במקום אחר וכו' והוא בפרק ז' מהלכות שאר אבות הטומאות דין ג' יע"ש: **נגעו אוכלין ומשקין באחורי כלי חרס וכו'**. (א"ה עיין לעיל פרק א' מהלכות אלו דין י"ג):

פרק יז

הלכה א

כל ידות הכלים הרי הם ככלים כו'. ידות הכלים שהם ככלים נפקא לן בריש העור והרוטב מדכתיב גבי תנור לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות ואע"ג דהאי קרא בכלי חרס כתיב ודין זה דידות הוא בכל הכלים וכמו שמתבאר מדברי רבינו פרק ך' מהלכות אלו וכל הכלים לא גמרי מכלי חרס משום דאיכא למימר מה לכלי חרס שכן

אין לו טהרה במקוה כבר כתבו שם ד"ה מעיקרא דדרשינן בת"כ והנוגע בהן לרבות את הידות ולשאר כלים איצטריך. וראיתי להרשב"א בחידושיו ריש פרק העור והרוטב שכתב איכא דקשיא ליה ומי עדיף יד מגבו של חרס ותירצו בתוספות דגזירת הכתוב היא ע"כ. ונראה שהקושיא היא משום דמפשט הסוגיא מוכח דכי דרשינן ידות גבי כלי חרס הוא אף להכניס שאם נטמא ידו נטמא כל הכלי ומש"ה הקשו דמי עדיף יד מגבו דקי"ל דאין כלי חרס מקבלים טומאה מגביהן אבל אם היינו אומרים דמאי דמרבינן ידות הוא להוציא שאם נטמא הכלי ונגעו אוכלין ביד שנטמאו האוכלין ליכא קושיא כלל דהא גבי כלי חרס קי"ל שאם נטמא תוכו נטמא גבו ומטמא אחרים מגבו וכמו שכתב הרשב"א בחידושיו פ"ק דחולין עלה כ"ד אלא ודאי כדכתיבנא ותירצו התוספות דגזירת הכתוב היא דיד עדיף מגבו. עוד כתב בשם הרמב"ן דהכא ביד חלולה כגון שנטמא מאוירו וכשנטמא היד נטמא הכלי עוד כתב דמיירי ביד של עץ או של אבן ומחוברת בו באוירו ע"כ. והנה תירוץ זה האחרון הוא תמוה וכמו שתמה שם הרשב"א דכיון שאין יד האבן והעץ חלולין היאך הם בעצמם מקבלים טומאה וכתב שתירוץ התוספות נראה ביותר ומדברי רבינו יראה לי דלא ס"ל לא כתירוץ התוספות ולא כתירוץ הרמב"ן אלא דס"ל דכי נתרבו ידות לכלי חרס היינו להוציא דוקא שאם נטמא התנור נטמא היד ואוכלין שנגעו ביד נטמאו וזהו שכתב לפיכך האבן היוצאת מן התנור כו' ואם נטמא התנור והכירה נטמאו אבנים אלו ואוכלין ומשקין הנוגעים באבנים אלו נטמאו ע"כ. וכן בריש פ"ך שהביא שם דיני ידות פירש שם דהיינו שאם נטמא הכלי נטמא היד ואוכלין שנגעו ביד נטמאו ובריש פ"א מהלכות טומאת אוכלין שהביא שם דין ידות אוכלים פירש שם דהיינו להכניס ולהוציא וכמו שכתב כל שהוא יד מתטמא ומטמא נראה דס"ל דידות דכלי חרס לא איתרבו אלא להוציא אבל לא להכניס והיינו טעמא משום דלא עדיפי מגבו ומ"ש רבינו בריש פ"ק שכל ידות הכלים הרי היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא ע"כ ולשון זה דמתטמא ומטמא הוא לשון המורגל בכל דבר שמכניס ומוציא וכמו שנתבאר במסכת עוקצין וזה הלשון עצמו נקט רבינו גבי ידות אוכלים מ"מ נראה דהכא אין פירושו אלא להתטמא מחמת הכלי ולטמא האוכלים שנגע בו וכמו שסיים דבריו לפיכך כו'. ואם נפשך לומר שפשט דברי רבינו שכתב להתטמא ולטמא הוא להוציא ולהכניס כמשמעותו בכל המקומות אף אתה אמור דרבינו בפרק זה מיירי בידות דכל הכלים בין דחרס בין בשאר דברים ודוקא בידות דכלי חרס הוא מה שכתבנו דלא איתרבו להכניס אבל בידות דשאר כלים פשיטא דאיתרבו אף להכניס וכמו שכתב רבינו באותו פרק דין י"ג גבי מקל שאם נגעה טומאה במקל נטמא הקורדום והטעם הוא

מבואר דרחמנא רבי לידות שיהיו חשובות כגוף הכלי ובכלי חרס דאפילו הכלי עצמו אינו מקבל טומאה מגבו פשיטא דכי אתרבי ליה יד לא הוי אלא להוציא אבל שאר כלים דמקבלים טומאה מגביהם כי איתרבי להו יד הוי להכניס ולהוציא מאחר שחשוב היד כגוף הכלי והשתא אתו דברי רבינו כפשטן דבתחילה כתב דהיד היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא דהיינו להוציא ולהכניס וכשחזר ופרט הדברים פירש אותם כל אחד כפי הראוי דגבי כלי חרס דלא שייך להכניס פירש דהיינו להוציא וגבי שאר כלים דשייך להכניסם פי' דאיתרבו אף להכניס. ודע שמה שכתבנו לדעת רבינו [דלא] איתרבו ידות דכלי חרס להכניס כן כתבו התוספות בסוף פ"ק דחולין עלה כ"ד ד"ה וגבו דלא אמרינן יד להכניס בכלי חרס והביאו ראיות לזה וכן כתבו בפ"ג דנדה עלה כ"ז ד"ה מן ובפ"ו דבכורות עלה ל"ח ד"ה הרי ולפ"ז יש לתמוה על מה שכתב הרשב"א בשם התוס' דגזירת הכתוב היא דמשמע דס"ל דאיתרבו ידות לכלי חרס אף להכניס וזהו הפך מה שכתבו במקומות שכתבנו. וסבור הייתי לומר דלעולם קושטא דמילתא היא דלא איתרבו ידות דכלי חרס להכניס אלא שמתחילת הסוגיא דפרק העור והרוטב משמע דס"ל לתלמודא דאיתרבו ידות אף להכניס וכן נראה מדברי התוספות דבכורות ודנדה שכתבנו דס"ל דמסוגיא זו נראה דבתחילה הוה ס"ל דאיתרבו ידות אף להכניס ועל זה הוקשה להם דהיכי הוה ס"ד למימר הכי וכי עדיפי מגב ותירצו דהוה אמינא דגזירת הכתוב היא אבל לעולם דלפי המסקנא לית לן למשכוני נפשין ולמימר דאיתרבו להכניס ושהיא גזירת הכתוב אלא אמרינן דלא איתרבו אלא להוציא וכפשטא דתוספתא דקאמרה דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסטו ומיירי אף שיש לו יד וכן מאי דכתב רחמנא דאם יש צמיד פתיל עליו שהוא טהור מיירי אף בכלי חרס שיש לו יד משום דלא איתרבו ידות לכלי חרס כ"א להוציא אבל לא להכניס ונ"ל דמשכחת יד לכלי חרס להכניס וכגון שנטמא היד במשקין טמאין ולסברת רבינו שכתב בפ"ז מהלכות אבות הטומאה דמשקין טמאים מטמאים כלי חרס מאחוריהם. שוב ראיתי דהא ליתא שהרי כתב רבינו סוף הלכות אלו דליכא טומאת משקין לידות הכלים וזה פשוט:

פרק כא

הלכה ט

מטה שהיתה טמאה וכו'. תנן בפרק י"ט דכלים משנה ד' נישא הזב על המטה ועל המיזרן מטמא שנים ופוסל אחד דר"מ ריי"א נישא הזב על המטה ועל המיזרן י' טפחים מטמא ב' ופוסל אחד מעשרה ולחוץ מטמא א' ופוסל אחד נישא על המיזרן מעשרה ולפנים

טמא מעשרה ולחוץ טהור ע"כ. ורבינו לא כתב מטמא שנים כו' ונראה מדבריו שכל שהוא עד עשרה טפחים הרי הוא כמדרס ממש ומטמא אדם וכלים כדין כל אב הטומאה ואדם הנוגע במיזרן מטמא בגדים ואוכלין להיות תחילה וכדכליל לן רבי יהושע בפרק ה' דזבים דכל המטמא בגדים מטמא אוכלין להיות תחילה. ולפי זה היה אפשר לפרש דהא דאמרינן מטמא שנים ופוסל אחד היינו אדם הנוגע במיזרן דמטמא שנים ופוסל אחד קודם פרישתו מן המיזרן וכדתנן פרק ה' דזבים מ"ז הנוגע בזב או בזבה כו' במשכב ובמושב מטמא שנים ופוסל אחד ה"נ כיון דמיזרן זה נידון כמטה אפשר לפרש דאדם הנוגע במיזרן מטמא שנים ופוסל אחד ואף דלא חילק בין קודם שפירש לאחר שפירש לפי שאין זה מעניני דמסכת זו וכבר נתבאר במסכת זבים וכל עצמו של תנא לא בא ללמדנו אלא שהמיזרן נידון כמטה. אך מדברי רבינו בפירוש המשנה נראה דמטמא שנים לא קאי על אדם הנוגע במיזרן כי אם על המיזרן עצמו שמטמא שנים ופוסל אחד שכתב שהאב כאשר נגע בו דבר יהיה טמא ויהיה זה הדבר ראשון לטומאה ואשר נגע בראשון שני ואשר נגע בשני שלישי והשורש אצלנו הראשון והשני טמאים ומטמאים והשלישי פסול ע"כ. ואע"ג דמשכחת לה שיטמא שלישי ויפסול רביעי כגון אדם שנוגע במשכב ובשעת מגעו נגע באוכלין והוו האוכלין ראשון לטומאה והם מטמאים לאוכלים שניים ואוכלין שניים פוסלין שלישי ונמצא שהוא מטמא שלשה דהיינו האדם ושני האוכלין מ"מ תנא באוכלין קא מיירי דמטמא ואוכלין שנגעו במשכב הוו ראשון אפילו בעודם מחוברים למשכב וכמבואר. וע"כ מוכרחים אנו לומר דמטמא שנים קאי על המיזרן ולא על האדם הנוגע בו מדתני מי' ולחוץ מטמא שנים ופוסל אחד והתם א"א לפרש כי אם על המיזרן עצמו שמטמא שנים ופוסל אחד כדין כל ולד הטומאה אבל אדם הנוגע בעשרה ולחוץ אינו טמא כלל דכיון דמי' ולחוץ הוי ולד אינו מטמא אדם וכלים דהא קי"ל דאין אדם וכלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה וכמבואר. וכיון דבבא דמטמא אחד קאי על המיזרן בבא דמטמא שנים נמי קאי על המיזרן אבל לעולם לענין דינא אדם הנוגע במיזרן מטמא שנים ופוסל אחד כדין כל נוגע במשכב שהרי כתב רבינו דמיזרן עד עשרה טפחים הוא אב הטומאה כטומאה עצמה. עוד נ"ל מדברי רבינו שכל שנישא הזב על המטה ובאותה שעה היה המיזרן כרוך על המטה אף שפירש אח"כ המיזרן מן המטה מכל מקום עדיין המיזרן בטומאתו הראשונה והוא אב הטומאה כמקדם. והא דתנן מטה שהיתה טמאה מדרס וכרך לה מיזרן כולה טמאה מדרס פירשה היא טמאה מדרס והמיזרן מגע מדרס שאני התם דבשעה שנטמאת המטה לא היה המיזרן כרוך עליה אבל היכא דבשעת דריסת הזב על המטה היה המיזרן כרוך על המטה אף אם

פירש אח"כ לא נפיק מטומאתו הראשונה. והיינו דתנן מטה שכרך לה מיזרן ונגע בהם המת טמאים טומאת שבעה פירשו טמאים טומאת שבעה. ותנן נמי מטה שהיתה טמאה טומאת שבעה וכרך לה מיזרן כולה טמאה טומאת שבעה פירשה היא טמאה טומאת שבעה והמיזרן טמאה טומאת ערב. הרי שיש חילוק בין היות המיזרן מחובר עם המטה בשעה שנטמאת המטה להיכא שנתחבר אחר כך ופשיטא שאין חילוק לגבי האי מילתא בין טומאת מדרס לשאר הטומאות:

הלכה יב

כרע שהיתה טמאה כו'. עיין במ"ש הראב"ד ספכ"ז מהלכות אלו:

פרק כב

הלכה א

בד"א בבגדי צמר כו'. חילוקים אלו מבוארים בפרק במה מדליקין בסוגיא דשלש על שלש יע"ש. ומ"ש אבל האורג בגד בפני עצמו כל שהוא כו' כתבו התוספות בפרק הנזכר (דף כ"ו) ד"ה אין בו דדוקא כשאין בדעתו לארוג בו יותר אבל אם יש בדעתו לארוג בו יותר אם אין בו שלש על שלש טהור וכן נראה מדבריהם (בדף ס"ג) ד"ה מנין יע"ש:

הלכה ו

מטפחות הספרים המצויירות כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות אלו דין א'):

הלכה כ

טלית של עני וכו'. רבינו לא חילק בין עניים לעשירים לענין שיעור הבגד ובפרק ג' דשבת (דף מ"ז) אמרינן בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים אבל דעניים לעשירים לא וכתבו התוספות שם דלעניין מדרס הוא דיש חילוק דעניים אפילו פחות משלש על שלש טמא מדרס וכ"כ בפ"ג דמסכת עירובין (דף כ"ט) ד"ה בגדי ועיין בהר"ש פרק כ"ח דכלים משנה ח' שהאריך בזה ועיין במ"ש התוספות פרק דם חטאת (דף צ"ה) ד"ה מעיל שנטמא מכניסו כו':

הלכה כא

מטליות שאין בהם שלשה על שלשה כו'. עיין פרק קמא דסוכה (דף י"ז) ובתוספות שם ד"ה דלא ובפרק ט' דנדה (דף ס') ובתוספות שם ד"ה במטלניות ועיין במ"ש הר"ש פרק כ"ח דכלים אמתניתין דבגדי עניים ודו"ק:

פרק כג

הלכה א

וזה כלל גדול וכו'. עיין בפרק שאחר זה דין י"א ובפכ"ה דין י"ט:

הלכה ג

השק שיעורו וכו'. עיין בתוספות פרק יש נוחלין (דף קי"א) ד"ה דין ודו"ק. ומ"ש בד"א בקרע אחד כו'. עיין בפ"ק דסוכה (דף י"ז) ובתוספות שם ועיין במ"ש התוספות שבת (דף ע"ז) ד"ה הואיל ובמ"ש הר"ש פכ"ז דכלים מ"ג ומ"ד ודו"ק:

הלכה ד

המחבר שני טפחים כו'. תנן בפרק כ"ז דכלים מ"ג העושה שנים מן הבגד ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן העור ד' מן העור ואחד מן המפץ טהור ה' מן המפץ ואחד מן העור ד' מן העור ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן הבגד טמא זה הכלל כל שחבר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור ע"כ ופירושה מבואר דקל הוא דבעי שיעור מרובה וחמור הוא מאי דסגי ליה בשיעור מועט וכתב הר"ש דדוקא בסדר הזה מצטרפין דהיינו הבגד והשק השק והעור העור והמפץ אבל בגד ועור או בגד ומפץ או שק ומפץ אין מצטרפין דהמחברן בטלה דעתו אצל כל אדם וכ"כ רבינו עובדיה וכן כתבו התוספות בפרק כלל גדול עלה ע"ו ד"ה הבגד וכן נראה מדברי רש"י בפ"ק דסוכה עלה י"ז ושכתב הבגד והשק הואיל וממשן קרוב להיות שוה מצטרפין כו' וכ"כ התוספות שם ד"ה ותני אלא דבטעמא דמילתא שינו את טעמם ממה שכתבו בפרק כלל גדול דהתם כתבו כטעמיה דהר"ש דכיון דלא דמי כלל לא הוי חיבור והמחברן בטלה דעתו אצל כל אדם והכא כתבו דדוקא כסדר הזה לפי ששיעורן קרובים זה לזה אבל בגד ועור או שק ומפץ דשיעורן רחוקין זה מזה אין מצטרפין ע"כ. ומיהו כתבו בסוף דבריהם דמדקתני במתניתין זה הכלל וכו' דלא איצטריך משמע דאתא לרבויי דלאו דוקא קתני במתניתין דמצטרפין כסדר הזה ע"כ. והרב בעל תיו"ט דחה הכרח זה יע"ש ורבינו העתיק משנתנו כצורתה ואין להכריע מדבריו לשום צד. ודע דבסוף פ"ד דמעילה עלה כ"ב תנן הבגד והשק השק והעור העור והמפץ מצטרפין זה עם זה א"ר שמעון מה טעם מפני שהן ראויין ליטמא במושב ע"כ וכתב הר"ש בפכ"ז מכלים דהך דקאמר ר"ש מה טעם לא איצטריך למדרס דאפילו כופת שאור שיחדו לישיבה טמא כדאיתא בפרק העור והרוטב שהמדרס תלוי ביחוד דבר הראוי למדרס אלא לטמא מת איצטריך דאע"ג דלא שוו בשיעורייהו יש לו ליטמא כיון דשויי' למילתא אחריתי ואע"ג דהמפץ לא שייך אלא

למדרס דאין מפץ טמא במת אלא א"כ מיוחד למדרס מ"מ בגד ושק ועור איירי נמי במת אפילו באין מיוחד למדרס ע"כ. ונראה דאף לפי מה שכתבנו דאין מצטרפין אלא כסדר השנוי ניחא דאם חיבר בגד ועור לא חזי למדרס כלל ואף אם יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ולא הוי חיבור משום דלא דמו כלל להדדי וכ"נ מדברי התוספות בפרק כלל גדול עלה ע"ו ד"ה ואמר שכתבו תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא דהא כיון דמצטרפין זה עם זה א"כ ראוי לחברן וחזו למדרס וכיון דחזו למדרס פשיטא דמצטרפי לטומאת מדרס כו' ע"כ אלמא דדוקא משום דראוי לחברן הא אם אינו ראוי לחברן כגון הבגד והעור פשיטא דלא חזו למדרס אף אם יחדם לכך אך כפי הטעם שכתבו בפ"ק דסוכה דהא דאין מצטרפין אלא כסדר השנוי הוא משום דשיעורן קרובין אבל בגד ועור או שק ומפץ דשיעורן רחוקין זה מזה אין מצטרפין ע"כ דמשמע דלאו משום דאין דרך בני אדם לחברן אלא כיון דרחוקין הם זה מזה בשיעורם אין מצטרפין נראה לי דדוקא לטומאת מת הוא דאינם מצטרפים אבל למדרס אפילו שהן רחוקים זה מזה בשיעורם מצטרפין כיון שיחדם למדרס מידי דהוה אכופת שאור שיחדו לישיבה דטמא מדרס. ודע שסיים הר"ש והא דקתני שנים מן הבגד ואחד מן השק טהור יתכן דאפילו במת טהור אם נגע בשק ולא נגע בבגד ואם נגע בבגד הבגד טמא והשק טהור ע"כ. והנה כוונת דבריו היא שהוקשה לו כפי מ"ש דמתניתין איירי בטמא מת היכי קתני שנים מן הבגד ואחד מן העור טהור והא לטומאת מת בבגד סגי בשלש על שלש וא"כ דל מהכא צירוף דשק הרי הבגד מקבל טומאה דהא איכא ביה שלש על שלש ותירץ דיתכן לומר דאף במת טהור אם נגע בשק דאז השק והבגד טהורים לפי שאין השק מקבל טומאה אפילו ממת בפחות מד' טפחים ואם נגע בבגד הבגד טמא כדינו כיון שיש בו שיעור בגד לטומאת מת והשק טהור כיון שאין בו כשיעור ולפי זה איכא לאתמוהי טובא מההיא דתנן בפי"ז דכלים מי"ג ובריש פי"א דנגעים העושה כלים מן הגדל שבים וחיבר להם מן הגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא ע"כ (א"ה עיין לעיל פ"א מהלכות אלו דין ג'). והנה קודם כל דבר ראיתי לפרש הערה אחת דקשיא לי עלה דהך דכלים ונגעים מההיא דתנן בפרק קדשי מזבח עלה נ"א כלל א"ר יהושע כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין כו' והכא היאך מצטרפין דבר הגדל בים עם דבר הגדל בארץ והנראה דלא דמו כלל להההיא דרבי יהושע דהתם מיירי בשני דברים שמקבלין טומאה אלא שהם חלוקים בטומאתם כגון שזה טומאת ערב וזה טומאת שבעה או שחלוקים בשיעורם שזה שיעורו כזית וזה כעדשה ועל זה אמר רבי יהושע דאינם מצטרפין כלל אבל הכא לא מן השם הוא אלא דכל דבר הגדל מהים מיעטו הכתוב מכל הטומאות ולא

נתן בו שיעור כלל אלא שחזר הכתוב וריבה אותו ואומרו או בעור להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ לומר דכיון שהוא מחובר כדרך חיבורו לטומאה נחשב הכל כאילו גדל בארץ והכל מקבל טומאה ולענין שיעורם הכל לפי מה שהוא אם חיבר בגד הנעשה מצמר הגדל בים עם הגדל בארץ שיעורו שלש על שלש בין הכל ואם חיבר עור דגים עם עור בהמה שיעורו חמש על חמש כדין עור דעלמא. ומ"ש דהיכא דחיבר בגד עם בגד דבעינן שלשה על שלשה לא תימא דוקא לטומאת מדרס אבל לטומאת מת סגי בשלש על שלש כדינו דקי"ל דבגד מיתטמא בטומאת מת בשלש על שלש משום דדין זה לא נאמר אלא בבגד צמר ופשתים אבל בשאר בגדים אף שהם מקבלים טומאה שיעורם הוא שלשה על שלשה אף לטומאת מת וכמ"ש רבינו ברפכ"ב מהלכות אלו וא"כ אף נאמר דבגד זה מן הגדל בים שחיברו לצמר או לפשתים מקבל טומאה מגזירת הכתוב לא נעשה כמו צמר ופשתים ממש שיקבל טומאה בשיעור שלש על שלש אלא דינו כמו הבגדים של שאר מינים דאף דמקבלים טומאה שיעורם שלשה על שלשה והיכא דחיבר בגד הגדל בים עם בגד הגדל ביבשה ואין בין הכל שלשה על שלשה ויש בבגד הגדל מן הארץ שלש על שלש נ"ל דדינו כמ"ש הר"ש עלה דשנים מן הבגד ואחד מן השק ואם נגע המת בבגד הגדל בים הכל טהור ואם נגע בבגד הגדל בארץ הוא טמא והבגד הגדל בים טהור לפי שאף שמקבל טומאה אין בו כשיעור והו"ל כמי שחיבר בגד הנעשה משאר מינין עם בגד צמר או פשתים ואין בין כולם שלשה על שלשה ויש בצמר או בפשתים שלש על שלש וכן אם חיבר עור הגדל בים עם בגד או שחיבר בגד הגדל בים עם עור בהמה היה נראה לכאורה דאינם מצטרפין דעד כאן לא ריבה הכתוב את שחיבר לו מן הגדל בארץ אלא כשחיבר בגד עם בגד ועור עם עור דדומים זה לזה ויש להם הדמות בשיעורם אבל בגד עם עור דאיכא תרתי לריעותא דמלבד דאחד מהם אינו מקבל טומאה זאת ועוד דאינם שוים בשיעורם היה אפשר לומר דלא ריבה להם הכתוב טומאה ואף שכתבנו דהיכא דחיבר בגד מן הגדל בים עם בגד מן הגדל בארץ דמצטרפין והתם נמי איכא תרתי לריעותא לפי מה שכתבנו אם היה הבגד הגדל מן הארץ צמר או פשתים יש לדחות דשאני התם שדומים זה לזה וכולם בגד מיקרו ומש"ה מצטרפין והיינו דבמתניתין דפכ"ז דכלים לא קתני שנים מבגד שאר מינים ואחד מבגד צמר או פשתים טמא משום דהאי חלוקה מילתא דפשיטא היא דמצטרפין כיון דכולם בגד מיקרו ואף דאינם שוים בשיעורן מצטרפין ולא איצטריך לאשמועינן אלא לשלשה מן השק ואחד מן הבגד ודכוותיה שאינם דומים זה לזה וגם אינם שוים בשיעורם דמצטרפים ולפי זה הדרינן למאי דכתיבנא דהיכא דחיבר בגד עם עור ואחד מהם הוא דבר הגדל בים דאיכא

תרתי לרעותא אינם מצטרפין ולא ריבה להם הכתוב טומאה אך מדברי רבינו בפירוש המשנה ריש פי"א דנגעים נראה דליתא להאי דינא שכתב ואם תחבר חתיכת פשתן דרך משל אל עור בעלי חיים ימי ויהיה זה כו' ע"כ הנה למדנו מדבריו דאף דאיכא תרתי לריעותא חשוב חיבור והכל מקבל טומאה והנה היכא דחיבר בגד עם עור והעור הוא דבר שאינו מקבל טומאה אם היה בין הכל חמשה על חמשה הכל מקבל טומאה ואם נגעה הטומאה באחד מהם נטמא חבירו ואם לא היה בהם כשיעור הזה וגם בבגד לבדו לא היה בו שיעורו הקצוב נ"ל דהכל טהור ובין אם נגע בבגד או בעור הכל טהור לפי שאין העור ששיעורו קל משלים לבגד ששיעורו חמור ואף אם היה עור זה מדבר המקבל טומאה היה דינו כן וכדתנן מן הקל ממנו טהור כ"ש בעור זה שאינו מקבל טומאה ואם היה בבגד לבדו שיעורו הקצוב אז דינו מפורש מתוך דברי הר"ש דאם נגע בעור הכל טהור ואם נגע בבגד הבגד טמא והעור טהור ואם העור היה עור בהמה והבגד היה מדבר הגדל בים אם יש בין הכל חמשה על חמשה הכל מקבל טומאה אם נגעה הטומאה באחד מהם ואם אין בין הכל חמשה על חמשה אז הכל טהור ואין שום אחד מהם מקבל טומאה ואין חילוק בזה בין אם יש שיעור בבגד או לא דדוקא היכא דהבגד היה מדבר הגדל בארץ אז היה הדין דאם היה בבגד כשיעורו הקצוב אם נגעה הטומאה בו הוא טמא אבל היכא דהבגד הוא מדבר הגדל בים אף אם יש בו כשיעור בגד אינו מעלה ואינו מוריד כלל לפי שהוא מצד עצמו אינו מקבל טומאה כלל והעור ג"כ אינו מקבל טומאה לפי שאין בו כשיעור. ודע שכל מה שכתבנו היכא דחיבר בגד עם עור ואחד מהם מן דבר הגדל בים דאם יש בין שניהם כשיעור הקל דמצטרפים וכל שנגעה הטומאה באחד מהם נטמא הכל הוא כפי סברת התוספות שכתבו בפ"ק דסוכה דמדקתני מתניתין זה הכלל כל שחיבר לו וכו' דלאו דוקא קתני במתניתין דמצטרפין כסדר הזה אך לפי מה שכתבו בפרק כלל גדול והיא סברת הר"ש ורבינו עובדיה וכמו שכתבנו לעיל דדוקא כפי הסדר השנוי מצטרפין אבל אם חיבר בגד עם עור אינם מצטרפין אף שיש בין הכל חמשה על חמשה משום דבטלה דעתו אצל כל אדם פשיטא דאם חיבר בגד ועור והיה אחד מהם מדבר הגדל בים דאין מצטרפים אף אם היה בין הכל חמשה על חמשה דלא עדיף חיבור זה מהיכא דשניהם היו מדבר הגדל בארץ דאמרי' דבטלה דעתו בחיבורו אצל כל אדם וזה פשוט. ודע דהא דאמרינן דאם חיבר ד' מן העור ואחד מן הבגד דלא חשיב חיבור משום דבטלה דעתו אם נגעה הטומאה בעור הכל טהור אך אם נגעה הטומאה בבגד והיה הבגד זה צמר ופשתים שיש בו כשיעור הוא טמא והעור טהור וכן אם היה העור מדבר הגדל בים דינו גם כן כמו שכתבנו אך אם היה הבגד מדבר הגדל בים אז הכל

טהור בין אם נגעה הטומאה בבגד או בעור וכמו שכתבנו למעלה. ודע דמדברי רבינו בפירוש המשנה דריש פי"א דנגעים שכתבנו לעיל נראה דס"ל כסברת התוספות דפ"ק דסוכה דזה הכלל אתא לרבויי דאף שלא כסדר השנוי מצטרפין ואם חיבר בגד למפץ ויש בין הכל ששה על ששה מצטרפין. ויש להסתפק אליבא דמ"ד דדוקא כפי הסדר השנוי מצטרפין אך אם חבר בגד ועור אינם מצטרפין אם דין זה הוא דוקא להשלים השיעור כגון ד' מן העור ואחד מן הבגד דאמרינן דהבגד אינו מצטרף עם העור להשלים השיעור שהוא חמשה על חמשה אך אם היה בעור חמשה על חמשה וחיבר לו הבגד מי אמרינן דחשיב הכל כגוף אחד ואם נגעה הטומאה בעור נטמא הבגד או דלמא כי היכי דלא חשיב חיבור להשלים השיעור ה"נ לא חשיב חיבור לשום דבר והו"ל כאילו הם מוחלקים ואם נטמא העור לא נטמא הבגד אף שיהיה בכל אחד מהם כשיעורו הקצוב לטומאה. ודע דאף אם נאמר דלא חשיב חיבור כלל לשום דבר מ"מ נ"מ לענין דינא בין אם יש בכל אחד מהם כשיעור להיכא דלא יש כי אם באחד מהם כשיעור דאם יש בכל אחד מהם כשיעור אם נגעה הטומאה באחד מהם אף דלא חשיב חיבור מ"מ נטמא האחד מטעם שנגע בכלים שנטמאו אך אם האחד לא היה בו כשיעור כיון דלא חשיב חיבור הרי הוא טהור לגמרי לפי שאינו מתטמא בנגיעת הכלים שנטמאו כיון שלא היה בו כשיעור ואף דקי"ל דאין כלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה ולא מכלים אחרים אפילו קודם שפירש ממטמאיו כדתנן פ"א דאהלות וכמ"ש הר"ש רפ"ד דזבים מ"מ משכחת לה שיטמאו הכלים בנגיעת כלים וכגון שנטמאו הכלים הראשונים במת דהוו אב הטומאה אליבא דכ"ע והנראה אצלי מן הסברא דלא חשיב חיבור כלל ואם היה בעור חמשה על חמשה והבגד לא היה בו כשיעור או שהיה הבגד מדבר הגדל בים אם נגעה הטומאה בעור הוא לבדו טמא ואם נגעה בבגד הכל טהור ואם היה הבגד מדבר הגדל ביבשה והיה בו ג"כ כשיעור ונגעה הטומאה באחד מהם אם טומאה זו היתה שרץ והדומה לה חוץ מטומאת מת הדבר אשר נגעה בו הטומאה הוא לבדו טמא ואם היתה טומאת מת ונגע המת באחד מהם השני מיטמא מחמת שנגע בכלים שנגעו במת אבל לא חשיב כאילו נגע במת ונ"מ טובא לענין דינא כמו שיראה המעיין. ודע דכל מ"ש בדין חיבור דבר הגדל מן הים עם דבר הגדל מן הארץ הוא כפי שיטת רבינו ז"ל שנראה מדבריו בהלכות אלו ובהלכות טומאת צרעת שאף דבר הגדל מן הים מקבל טומאה וכמ"ש בדף ק"ב (*א"ה תמצאנו לעיל פ"א מהלכות אלו דין ג' יע"ש) אך יש שיטה אחרת למהר"י מסמפונט הביאה הר"ב תיו"ט רפי"ט דכלים וכבר עמדנו על דבריו לעיל ובמ"ש בשם מהר"ם יע"ש:

הלכה ז

נטל חוט אחד מתחלתו כו'. הר"ש והרע"ב ז"ל כתבו דמתניתין אתיא כת"ק דרבי יוסי דאית ליה דשלשה על שלשה שנחלק דטמא מגע מדרס. ויש לתמוה על רבינו דלקמן דין ט' פסק כרבי יוסי דלית ליה טומאת בית הסתרים והכא פסק דהבגד טמא מגע מדרס ולכאורה נראה דהוי תרתי דסתרן ומה שתירץ לזה הר"ב תיו"ט בפכ"ז דכלים משנה י' אין דבריו מובנים אצלי וצ"ע:

הלכה ח

מטלית שהיא מדרס כו' (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב יע"ש באורך):

הלכה ט

שלשה על שלשה כו' אבל בגד שנטמא במדרס כו'. חילוק זה שכתב רבינו הוא בגמרא בפרק בהמה המקשה עלה ע"ב. וראיתי למרן שכתב ופירוש רבינו שלא כדברי רש"י ע"כ. וכעת לא ראיתי חילוק בין דברי רבינו לדברי רש"י והכל הולך אל מקום אחד דאם הוא בגד גדול ונקרע ויש בקרע האחד שלשה טפחים על שלשה טפחים ובקרע השני שלש אצבעות על שלש הנה זה הקרע קטן אף שטהר מן המדרס יש בו טומאת מגע מדרס לפי שבשעת פרישתו קיבל טומאה מאביו ודברי מרן ז"ל לא ידעתי כוונתם. ודע שהתוספות שם הקשו דבפרק העור והרוטב עלה קכ"ח אמרינן החותך כזית בשר מאבר מן החי חתכו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ומוקי לה כרבי מאיר דאמר טומאה דבית הסתרים מטמא ולפי דברי עולא לוקמה אפילו כרבי יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה מהאבר ודוחק לומר דמיירי כגון דבמשהו ראשון שנחתך לא היה באבר כדי להעלות ארוכה ע"כ וקושיא זו הקשו אותה התוספות בפרק הקומץ עלה כ"ד ושם נחה דעתם בתירוץ זה וכתבו דבהעור והרוטב מיירי אפילו אין נשאר באבר כדי להעלות ארוכה כשחותכו דלא מטמא ע"כ וכוונתם היא מבוארת וכבר הביא הרשב"א תירוץ זה בפרק העור והרוטב אך מה שכתבו כגון דמשהו ראשון לא ידעתי כוונתם:

ודע שראיתי לרש"י בפרק העור והרוטב שכתב החותך כזית בשר מאבר מן החי בתוספתא לא גרסינן כזית אלא החותך בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כביצה וכו' ע"כ. ואני תמיה בדברי רש"י הללו דאף שנודה לדבריו דאית ליה דפחות מכביצה אוכלין כשם שאינו מטמא כך אינו מקבל טומאה היפך ממה שכתב רבינו בריש פ"ד מהלכות טומאת אוכלין מ"מ הכא אין צורך לומר דמה שחתך הוה כביצה דכיון שזה חישב על

הבשר שבאבר והיה בו כביצה ונטמא משום מגע בית הסתרים אף שמה שחתך הוא פחות מכביצה מ"מ טמא הוא שהרי בששה שנטמא היה בו כביצה וכביצת אוכלין טמאין שחתך מהם חציין נהי שחצי זה אינו מטמא לאחרים מ"מ טומאה לא פקע מיניה והרי הוא אוכל טמא וזה פשוט ואין צורך להביא ראיה לזה (*א"ה עיין לקמן בסמוך דאינו כ"כ פשוט) ואפשר דרש"י ס"ל דפשטא דברייתא היא דמה שחתך הוא מה שחשב עליו והכל הוא שיעור אחד וכיון דע"כ מה שחשב הוא כביצה דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה מש"ה כתב דגם מה שחתך הוא כביצה אך אי לאו דמסתפינא אמינא דגירסתנו דגרסינן כזית היא עיקר ובזה מיתרצא קושיית התוספות והרשב"א דאמאי אוקמוה כרבי מאיר משום דאי אמרת בשלמא דטומאה זו היא טומאת בית הסתרים ניחא שאף שאין במה שחתך כביצה מ"מ טמא הוא לפי שבשעה שקיבל טומאה כבר היה בו כביצה שמחשבתו של זה היתה על כביצה ואשמעינן ברייתא דאם לא חתך כי אם כזית טמא לפי שנטמא בטומאת בית הסתרים ובאותה שעה היה בשר כביצה אך אי אמרינן דטעמא דברייתא הוא משום דקיבל טומאה מאביו בשעת פרישתו א"כ צריך שיהיה כביצה במה שחתך ובברייתא קתני כזית וזהו מה שהכריחו לרבי אבא בר ממל לומר דברייתא זו רבי מאיר היא וכמו שכתבנו ודרך זה בעיני הוא כפתור ופרח. וסבור הייתי לומר שלא נעלם מהתוספות כל זה אלא דס"ל דלקבל טומאה מקבל בכל שהוא וכסברת רבינו ומש"ה הקשו דאף דתניא החותך כזית מצינו למימר דטעמא דטמא הוא משום דבשעת פרישתו קיבל טומאה מאביו אך הרואה יראה דברי התוספות בכמה מקומות דאית להו דאף לקבל טומאה בעינן כביצה. עוד כתבו התוספות דבעי לאוקומי אף בניתז בכל כחו דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן וכה"ג משני בפרק אמרו לו עוד הקשו התוספות מההיא דאמרינן בפרק כיצד צולין עלה פ"ה גבי אבר שיצא מקצתו דחותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ודייק מינה דלא גזרו טומאה על היוצא דא"כ היה מטמא מה שבפנים ודחי דטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פרישתה מקבל טומאה ולא מיתוקמא בניתז בכל כחו שהרי צריך לקלוף הבשר שבחוץ מעל העצם עד לפרק ע"כ. ודע דהכא לא מצינן לשנויי דליכא במה שיצא שיעור טומאה דא"כ אפילו למאן דאית ליה דטומאת בית הסתרים מטמאה הכא ליכא טומאה כיון דליכא במה שיצא שיעור טומאה וזה פשוט וכן כתבו התוספות בפרק הקומץ והתוס' תירצו דמיירי כגון שחותך בסכין רחבה שמפסקת הסכין בין מה שבחוץ למה שבפנים וכן ההיא דהעור והרוטב בעי לאוקמא אפילו בסכין רחבה ע"כ והתוספות בפרק הקומץ כתבו ושמא כשחותך בסכין לא מקבל טומאה בשעת פרישתו

לפי שהסכין מפריש בין זה לזה ע"כ ונראה שדעתם לחלק בין חותך בסכין לחותך ביד עוד כתבו התוספות בפרק הקומץ דמחתך בסכין לא מקבל טומאה בשעת פרישתו לפי שהוא חותך מעט ומשליך מעט וחוזר ומחתך מעט ומשליך עד שמחתך את כולו שאינו נוגע עכשיו בבת אחת וכן מפורש בהדיא בירושלמי במחתך כל שהו ומשליך ע"כ וכבר כתבו התוספות תירוץ זה בפרק כיצד צולין יע"ש עוד הקשו התוספות דאמאי לא הקשו לעולא כמו שמקשה לשמואל בכריתות דאמר אהא דתנן בפ"ק דמכשירין המוסק את הכרישין מים שבתוכן אינם בכי יותן והיוצא מהם הרי הם בכי יותן ואמר שמואל וכרישין עצמן הוכשרו מ"ט בשעת פרישתם מהם הכשירום ופריך עלה ממתניתין דהתם דקתני ערב פסח הולך אצל רופא וחותך אבר המדולדל עד שיניח כשערה ותוחבו בסירה ונמשך ממנו והלה עושה פסחו וכו' ואי בשעת פרישתן הוכשרו הכא נמי בשעת פרישתן מן האבר לטמא לאדם ומשני בניתזין בכל כחו והשתא טפי הוה ליה לאקשויי הכא לעולא מטומאה אטומאה ממה דפריך התם מטומאה אהכשר ותירצו דאעולא דהכא לא מצי למיפרך מהתם דלא דמי דהכא אפילו בניתזין בכל כחו מקבלין טומאה בשעת פרישתם דעד שלא הובדל לגמרי נוגע קצת באביו אבל התם גבי אבר מן החי כל זמן שלא הובדל לגמרי לא מטמא ואין לחוש לנגיעה קודם שהובדל לגמרי אבל לשמואל פריך שפיר דמיירי במים שנפלו על הכרישין שלא לרצון ולכך מוסק ומים הנבדלים ממנה לגמרי הם לרצון וכי הדרי ונגעי בכרישין מכשירין אע"ג דלא ניחא ליה כדתנן כל משקה שאין תחלתו לרצון וסופו לרצון הרי הוא בכי יותן ודמיא לההיא דרופא לגמרי ע"כ. ואני מסתפק בדברי התוס' הללו דלפי פשטן נראה דס"ל דכל דבר המטמא אף כשלא הובדל לגמרי אף בניתזין וזה סותר מה שכתבו דההיא דפרק העור והרוטב בעו לאוקומי אף בניתזין והתם אבר מן החי מטמא אף שלא הובדל לגמרי ואולי התוספות סברי דטעמא דההיא דהעור והרוטב הוא משום דבעי לאוקומי אפילו בסכין רחבה וכן כתבו וכן ההיא דהעור והרוטב בעי לאוקומי אפילו בסכין רחבה ע"כ. וכוונתם היא דהשתא דאתינן להכי דההיא דפרק כיצד צולין לא מיתרצא אלא בסכין רחבה אף ההיא דהעור והרוטב לא מיתרצא אלא בסכין רחבה דניתזין אינו מעלה ומוריד בדבר שאף קודם שהובדל לגמרי מטמא והי' אפשר לומר דלעולם קושטא דמלתא בכל דבר מהני ניתזין אלא שהתוס' כתבו דלכך הקשו לשמואל ולא לעולא משום דעולא הוה מצי למדחי דשאני נדון דידיה דאף קודם שהובדל מטמא ולכך אף בניתזין מטמא אבל לעולם דלפי האמת כי היכי דמהני ניתזין בדשמואל הכי נמי בדעולא (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב מה' שאר אבות הטומאה דין י'). ודע שמה שכתבתי לעיל דאוכל

כביצה שנטמא שחתך ממנו חציו שאף שאינם מטמאים לאחרים מ"מ טומאתם לא פקע מינייהו כך נראה לי שהדין הוא כן ואע"ג דלגבי טומאת בגדים קי"ל דבגד טמא שנפחת משלש על שלש אין בו דין טומאה ונטהר כיון דפחות משלש על שלש אינו מקבל טומאה פקע טומאה מיניה מ"מ שאני התם דבגד אינו נקרא בפחות משלש על שלש אבל אוכלין אף פחות מכביצה אוכל מיקרי ואף לפי מה שכתבתי בסי' נ"ב דכל דבר שנשתנה שמו פקע טומאה מיניה אף שעדיין נקרא בגד שאני התם דנשתנה שמו אבל הכא כביצה נקרא אוכל ופחות מכביצה נמי נקרא אוכל. ומה שהכריחני לזה הוא משום דאלת"ה לא משכחת אוכל תרומה טמאה שיהיה במיתה כי אם באוכל כביצה דאם אכל כזית לא שהרי זית זה פקע מיניה טומאה ודבר זה לא אמרו אדם מעולם. אך מה שקשה עלי הוא מה שכתבתי בסי' פ"ט בפירוש התוספתא דקדרה שהיא מלאה משקין טהורין ותורמוסין טמאים כו' דמיירי דתורמוסין הללו היו כביצה בשעת קבלת טומאה וצמקו וחזרו ותפחו ומשמע מהתם דבשעה שצמקו נטהרו ולפי מה שכתבנו לא יתכן דין זה וצ"ע (*א"ה תמצאנו לעיל פ"ד מה' טומאת אוכלים דין א' יע"ש ומה שרמז הרב בסי' נ"ב תמצאנו לקמן בפירקין דין י"א יע"ש). ודע דאמרינן בפרק כיצד צולין (דף פ"ה) דלרבינא חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי ע"כ ודברי רבינא הם בפרק בהמה המקשה עלה ע"ג עלה דההיא דתנן דהבשר מגע נבילה ופריך טומאת בית הסתרים היא ותירץ רבינא חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי ונגעי בהדדי והתוס' בחולין הקשו דאמאי לא משני הכי בהעור והרוטב גבי חישב עליו ואחר כך חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כרבי מאיר ותירצו דלא אמרינן כמאן דמיפרתי דמי אלא היכא דעומד ליקצץ כמו הכא דאבר אסור והשאר מותר וכן בסוף כיצד צולין גבי אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור ומה שבפנים מותר אבל גבי אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרתי דמי וכן כתבו בפרק הקומץ רבה (דף כ"ד) עוד כתבו שם דההיא סוגיא דהעור והרוטב אתיא דלא כרבינא. וראיתי להרשב"א בחידושיו בפרק העור והרוטב עלה דההיא דאמרינן אמאי טומאת בית הסתרים היא הכא לא מצי לשנויי בשעת פרישתן מאביהן קבלו טומאה מאביהן א"נ אוכלין כמאן דמיפרתי דמי דמיירי כגון שלא נשאר בו יותר בשר ואין עליו שוב דין אבר מן החי כך פירשו בתוס' ע"כ. ודבריו תמוהים הם בעיני דתירוץ זה לא מהני אלא לקושיא דאמאי לא אמרינן בשעת פרישתן קיבלו טומאה אבל לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמי מה יושיענו מה שלא נשאר בו בשר והלא אף בשלא חתכה טמא וכדאיתא בפרק בהמה המקשה דאמרינן אלא לרבינא מאי חתכה. ודע דמסוגיא

דפרק בהמה המקשה מוכח דעולא פליג עליה דרבינא ולית ליה חילוק בין אוכלין לשאר דברים והיינו דקאמר בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה כלומר דאי לא חתכו אינו מטמא משום דמגע בית הסתרים הוא אך אליבא דרבינא אני מסתפק אי מודה בדינו דעולא כלומר דהיכא דלא הוי אוכל דמקבל טומאה מאביו בשעת פרישתו או דלמא לא ס"ל לדעולא כלל. ולענין הלכה אי קי"ל כרבינא אי לא עיין במה שכתב הראב"ד פ"א מה' פסולי המוקדשין דין ט"ו ובמה שכתבו מרן והרב בעל ל"מ שם.(*א"ה ועיין בדברי הרב המחבר בפ"ב מהלכות הנזכרות). ומ"ש רבינו ז"ל שלשה על שלשה שנטמא במדרס ואחר כך נחלק טהור מן המדרס ואין בקרעים הללו טומאה כלל והנם כשברי כלים שנטמא אבל בגד שנטמא במדרס וקרע ממנה שלש אצבעות על שלש אצבעות אותו הקרע טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס שבשעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא במגע ע"כ. דבריו הללו הם משנה מפורשת בפכ"ז מכלים מ"י ודע שר"ע ז"ל פסק דאין הלכה כר"י וכ"כ במתניתין דסדין וכ"כ רבינו ז"ל במתניתין דסדין ובמשנתנו ג"כ איכא נוסחי דכתיב בהו ואין הלכה כר"י אך בחיבורו פסק כר"י וטעמא דמילתא משום דת"ק דר"י ר' מאיר הוא דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמא וכדאיתא בפרק בהמה המקשה עלה ע"ב ואנן לא קי"ל דטומאת בית הסתרים מטמא וכמו שכתבו התוספות בפרק אלו קשרים ובפ"ב דעירובין. אך אני תמיה למה לא הביא רבינו סיום דברי ר' יוסי דקאמר אלא אם כן נגע בו הזב. וראיתי לרבינו בפירוש המשנה עלה דמתניתין דסדין דפירש דמאי דקאמר ר' יוסי אלא אם כן נגע בו הזב הוא אחר ששמהו וילון כו' ולפי פי' זה גם דברי ר' יוסי דמתניתין דשלשה על שלשה הכי פירושו אא"כ נגע בו אחר שנחלק ולפי זה לא הוצרך רבינו להביא דברי ר' יוסי שאם יש בקרע שלש אצבעות על שלש אצבעות דמקבל טומאה מכאן ולהבא וכמו שכתב בפרק זה דין ז' אך אני תמיה דמסוגיית הגמרא דפרק הקומץ רבה עלה כ"ד מוכח בהדיא דדברי ר' יוסי מיתפרשן דנגע בו הזב קודם שעשאו וילון כלומר או שקדם מגע למדרס או שדרס עליו ברגלו יחף שבאו מגע ומדרס כאחד ולמדנו ר' יוסי דלא אמרינן שבע ליה טומאה בבת אחת וכדאיתא בברייתא התם מודה ר' יוסי בשני סדינין המקופלים זה על גב זה וישב זב עליהם שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס ולפי זה חידוש גדול למדנו ר' יוסי והיה לו לרבינו להביא דבריו וגם ברייתא דשני סדינין כעת לא ראיתי לרבינו בחיבורו שהביאה ולא ידעתי למה והדבר אצלי צריך תלמוד וצ"ע. (*א"ה עיין לעיל בפירקין דין ז' ועיין פי"ב מה' שאר אה"ט דין י'):

הלכה י

סדין שנטמא במדרס כו'. עיין במ"ש הרדב"ז סי' נ"ג שחילק בדין זה למ"ש רבינו לעיל פ"ח דין ח' גבי טבעת אדם. ולפי הנראה לא ראה מתניתין דפרק כ' דכלים משנה ז' דמוכח דגבי סדין נמי בעינן שינוי מעשה וכ"כ התוספות בפ"ד דחולין ופשוט הוא:

הלכה יא

טלית שהיא מדרס והטבילה קודם שיעריב שמשו התחיל לקרוע ממנו קרע כיון שנקרע בה רובה שוב אינה חיבור וטהרה כולה כו' שהרי הוא קורע והולך ע"כ. נראה דס"ל לרבינו דלעולם בעינן שיקרע את כולה אלא דמתניתין דכלים אשמעינן דמעת שנקרע רובה נטהרה והנה מסוגיית הגמרא בפרק העור והרוטב עלה קכ"ג ומדברי רש"י שם נראה דלא בעינן שיקרע כולה אלא בקריעת רוב סגי ונראה דרבינו לישנא דמתניתין דכלים דקדק דתנן טלית שהתחיל בה לקורעה והתוס' דקדקו לשון זה וכתבו בשם ר"ח דכיון שנקרע רובה הויא טהורה למפרע מתחלת קריעה ורבינו לא נחה דעתו בזה והסברא מצד עצמה היא תמוה שתהיה טהורה למפרע משעה שהתחיל לקרוע ומש"ה פי' דבעינן שיקרע כולה אלא דכיון דנקרע רובה מאותה שעה נטהרה ובתנאי שיקרע את כולה ובזה אתיא מתניתין דכלים בתכלית הדקדוק והכי קאמר טלית שהתחיל בה לקורעה כלומר שכוונתו לקורעה כולה וזהו שכתב רבינו שהרי הוא קורע והולך כיון שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה מ"מ צ"ל שגירסתו בדברי רב נחמן היתה וקרע לה כולה כו' וכן דילמא לא אתי למיקרעי' כולה אך יש לתמוה בסברת רבינו הלזו דבגמרא שם הקשו לרב נחמן דא"כ עולת העוף לר' אלעזר בר' שמעון נגזור דילמא לא אתי למיעבד רוב שנים ועוד הקשו עליו ממתניתין דהמפשיט בבהמה ובחיה בטמאה ובטהורה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה הא יתר מכדי אחיזה טהור אמאי נגזור דילמא לא אתי למיעבד אלא כדי אחיזה וקא נגע בטמא וקא מטהרינן ליה והשתא בשלמא לרש"י דאית ליה דברובא סגי ולא בעינן שיקרענה כולה ואתא רב נחמן וקאמר דאף דמדינא ברובא סגי בעינן שיקרענה כולה משום דילמא חייס עלה ולא יקרע רובא אלא פלגא ואמר רובא הוא א"כ עולת העוף ומתניתין דכדי אחיזה הוי דכוותיה דהתם נמי לגזור דילמא לא אתי למיעבד רוב שנים כי אם פלגא וכן נמי נגזור דילמא לא אתי למיעבד אלא כדי אחיזה אבל אליבא דרבינו דאית ליה דמדינא בעינן שיקרענה כולה אלא דמשעה שנקרע רובה נטהרה ואתא רב נחמן וקאמר דלא נטהרה אלא לאחר שנקרעה כולה לפי שאם דמשעה שנקרעה רובה נטהרת איכא למיחש דילמא חייס עלה ולא יקרענה כולה א"כ מה ענין עולת העוף וכדי אחיזה לזה דהתם מדינא לא בעינן אלא רוב שנים וכן לא בעינן אלא יותר

מכדי אחיזה אין לנו לגזור עליו יותר מן הדין אבל הכא מן הדין צריך שיקרענה כולה ואיכא למיחש שאם נטהר אותה משעה שנקרעה רובה לא יגמור הקריעה לפי שיסבור דברובא סגי מאחר שראה דמשעה שנקרעה רובה נטהרה. עוד יש לתמוה על רבינו בפסק זה דפסק כר"נ דמהסוגיא מוכח דלרב נחמן לא מיתוקמא מתניתין דהמפשיט בבהמה כו' כ"א בטומאה דרבנן וטהור וטמא הוא כטריפה וכדאיתא התם ורבינו בפ"א מהלכו' אבות הטומאה דין י' הביא משנה זו בסתם ולא ביאר שדין זה הוא דוקא בטומאה דרבנן ונראה מסתמיות דבריו דאף בטומאה דאורייתא הוי דינא הכי ונראה דהוו תרתי דסתרן אהדדי וכבר עמד בזה מהרש"ל בחידושיו בפרק העור והרוטב והניח הדבר בצ"ע ולפי חומר הנושא נראה בעיני דרבינו הוקשה אליו קושיית הגמרא דאמאי לא גזרינן נמי דלא אתי למיעבד אלא כדי אחיזה דאין הגזירות דומות זו לזו וכמו שכתבנו לעיל גם מה שתירצו בגמרא ואוקמוה למתניתין בטומאה דרבנן הוא דוחק לאוקומי משנה סתמית בטומאה דרבנן דוקא ובגמרא הקשו ממשנה זו לר"ל דאמר דעור חלים דאמאי יותר מכדי אחיזה טהור לימא חלים ואי מתניתין איירי בטומאה דרבנן אימא דשאני ליה לר"ל בין טומאה דאורייתא לטומאה דרבנן ובטומאה דרבנן לית ליה חלים אשר על כן ס"ל לרבינו דהמתרץ כפי שיטת המקשה שרצה לדמות הגזירות זו לזו תירץ לו דאיכא לאוקומי מתניתין בטומאה דרבנן אבל לפום קושטא דמילתא אין הגזירות דומות זו לזו ומתניתין איירי בטומאה דאורייתא ולא נעלם ממני מה שיש מן הדוחק בדרך זה שרבינו יחדה סוגיית הגמרא מן הסברא ועיין במה שאכתוב לקמן. ודע דבגמרא איכא תרי לישני עלה דמתניתין דטלית ולישנא קמא קאמר לא שאנו אלא שלא שייר כדי מעפורת אבל שייר בה כדי מעפורת חיבור ולישנא בתרא קאמר ואפילו שייר בה כדי מעפורת ורבינו פסק כלישנא בתרא שכתב ואפילו שייר בה כדי מעפורת משום דלעולם הלכה כלישנא בתרא ואע"ג דבפרק דם חטאת עלה צ"ד פריך סתמא דתלמודא מלישנא קמא אין זה הכרח לומר דהלכתא כלישנא קמא משום דבגמרא התם רצו ליישב מתני' דהתם דלא תיקשי ללישנא קמא אבל לעולם דלהלכה קי"ל כלישנא בתרא אך מה שאני תמיה הוא דמדברי רבינו בפ"ח מהלכו' מעשה הקרבנות נראה דפסק כלישנא קמא שכתב שם ואע"פ שהוא טמא מדבריהם מפני כדי המעפורת שנשארה בו כו' ודברים אלו נאמרו בגמרא ללישנא קמא וא"כ דברי רבינו סותרים אלו את אלו וראיתי להרב בל"מ שעמד על זה וכתב דס"ל דלישנא קמא ולישנא בתרא דר"ה לא פליגי לענין דינא אלא בפירושא דמתניתין דקאמר נקרע רובה טהורה דלישנא קמא מפרש מתניתין אפילו בשאינה טבולת יום ודלא כר"נ דמפרשה בטבולת יום ומפני כך אמר דמתניתין איירי

שלא שייר כדי מעפורת דאי שייר כדי מעפורת טמאה משום דאיכא למיגזר בה דילמא לא אתי למיקרעה כולה אבל ללישנא בתרא דרב הונא מפרש מתניתין דאיירי בטבולת יום דוקא ולהכי קאמר דמתניתין איירי אפילו שייר כדי מעפורת כיון דהוי טבולת יום ובין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא בטבולת יום טהורה אפילו שייר כדי מעפורת ובשאינה טבולה אם לא שייר כדי מעפורת טהורה ואם שייר טמאה ע"כ. והנה לא נעלם מה שיש מן הדוחק בתירוץ זה חדא מה שהקדים דלישנא קמא ובתרא לא פליגי לענין דינא אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ופשטא דשמעתתא לא משמע הכי ועוד קשה דהיה לו לרבינו לבאר דין זה דאם לא שייר כדי מעפורת אף שאינה טבולת יום טהורה ומה שתירץ לזה הרב בל"מ שסמך על מ"ש בהל' מעשה הקרבנות אין לך דוחק גדול מזה שהרי בהל' מעשה הקרבנות אין מקום של דינים הללו אלא שהזכירם אגב גררא ובהלכו' כלים שהוא מקום של דינים הללו שלא יזכיר דין זה ושיסמוך על מ"ש במקום אחר אגב גררא הוא דוחק גדול וכבר העיד הרב עצמו שמה שכתב הוא דוחק אלא שחומר הנושא הכריחו לזה, ולי נראה דלישנא קמא ולישנא בתרא פליגי וכפשטא דשמעתתא אך ס"ל לרבינו דמן התורה אליבא דכ"ע כיון שקרע רובה נטהר וזה הוא מוכרח מדאמרינן דכיון שקרע רובה טהורה ובשלמא אי מאי דבעינן כולה הוא מדרבנן ניחא דאף שהצריכוהו חכמים שיקרענה כולה מ"מ בקריעת הרוב אוקמוה אדאורייתא וסמכו לומר שיקרענה כולה אלא אי אמרת דמן התורה בעינן כולה איך יתכן לומר דמשעה שקרע רובה נטהרה ואף שכפי סברת רבינו חננאל אזדא ליה הכרח זה כבר כתבנו לעיל דסברא זו דר"ח היא תמוה מצד עצמה ומלבד כל זה בהדיא אמרינן בפרק דם חטאת דאפילו שייר כדי מעפורת אין טומאתו כי אם מדרבנן. ודע דההיא דפרק דם חטאת אליבא דכ"ע בקריעת הרוב לא נטהר חדא דרוב לא מהני כי אם בטבולת יום וכדקאמר ר"נ וטבילה קודם כבוס לא משכחת לה משום דאנן בעינן כיבוס במקום קדוש ואם היו מטבילין הבגד בחוץ נמצא שהיו מכבסין אותו בחוץ דשרייתו במים זהו כבוסו וזה הוא מוכרח דאי לא תימא הכי למה חרדו את כל החרדה הזאת לקרוע הבגד ואם היה בגדי כהונה שאי אפשר לקורעם להכניסם פחות משלש על שלש יטבלוהו ולאחר הערב שמש יכבסוהו שלא ראיתי בשום מקום שיקפידו שיהיה הכבוס ביומו א"ו כדכתיבנא דלא משכחת טבילה קודם כבוס. וראיתי להרב בל"מ בהמשך דבריו שכתב ובפרק דם חטאת גבי מתניתין דקורעו וכו' משמע ליה דמתניתין דהתם אפילו בשאינה טבולת יום ומפני כך מקשה וכו' עכ"ד משמע דס"ל דמשכחת לה דאיירי בטבולת יום אלא דמשמע ליה דמיירי אפילו בשאינה טבולת יום ודבריו תמוהים וכמו שכתבנו. עוד נ"ל מדקדוק דברי רבינו

דע"כ לא אמרינן דמשנקרע הרוב נטהרה אלא במסיים הקרע תיכף ומיד וזהו שכתב שהרי הוא קורע והולך אבל אם קרע הרוב והפסיק ולא היה דעתו לקרוע מיד כי אם לאחר שעה לא נטהר וא"כ בההיא דפרק דם חטאת שלא היה יכול לקרוע כולו מפני שהיה צריך להכניסו בפנים ולכבסו ואנן בגד בעינן נראה דמילתא דפשיטא שלא נטהר בקריעת הרוב באופן שמשני צדדים אלו נ"ל דההיא דפרק דם חטאת לא נטהר בקריעת הרוב אליבא דכ"ע וכי תימא אמאי הקשו מההיא התם מסברת האומר לא שאנו אלא שלא שייר כדי מעפורת אבל שייר כדי מעפורת הוי חיבור הא כפי דברינו אליבא דכ"ע לא נטהר בקריעת הרוב ואפילו אם לא היה משייר כדי מעפורת הא לא קשיא משום דפשיטא ליה לתלמודא דכל שקרע הרוב פשיטא שאין בו עוד צד טומאה כי אם מדרבנן אך הוה ס"ל דאליבא דמאן דאית ליה דאם שייר כדי מעפורת שהיה טמא שטומאתו הוא מן התורה דחשיב ליה בגד כיון שיש בו כדי מעפורת דומיא דכבוס דחשבינן ליה בגד אם שייר בו כדי מעפורת אך למאן דלית ליה חילוק בין שייר בו כדי מעפורת ללא שייר פשיטא לן דאף אם אינו רוצה לקרוע כולו שאין טומאתו כי אם כי אם מדרבנן דכיון שאם היה דעתו לקרוע כולו היה נטהר משעת קריעת הרוב ע"כ דמשעת קריעת הרוב נטהר מן התורה אבל למאן דאית ליה דאם שייר כדי מעפורת לא נטהר אף אם היה דעתו לקרוע כולו הוה ס"ל לסתמא לתלמודא דטומאתו הוא מן התורה ותירצו דליתא ואין טומאתו כי אם מדרבנן ואפשר דטעמא הוא דכל ששייר כדי מעפורת איכא למיחש דילמא חייס עלה ולא יקרענה כולה והנה פסק כלישנא בתרא וכמבואר בדבריו בהלכות אלו ומ"ש בהלכו' מעשה הקרבנות ואע"פ שהוא טמא מדבריהם מפני כדי המעפורת לאו דוקא דה"ה אם לא שייר אלא כל שהוא טמא מדבריהם מן הטעמים שכתבנו אלא דהתם מיירי בשייר כדי מעפורת נקט בדבריו כדי מעפורת והכוונה שהוא טמא מפני שלא קרעו כולו ולא נחית רבינו ללמדנו אלא דכל שאין בו טומאה מן התורה מותר להכניסו למקדש לכבס הדם וכדאיתא בגמרא. וא"ת כפי מה שכתבנו דאם קרע הרוב אף שאין דעתו לקרוע עוד נטהרה מן התורה א"כ כשחששו בשאינה טבולת יום דילמא לא יקרענה כולה היא חששא בטומאה דרבנן וא"כ מהו זה שתירצו בגמרא אי בטומאה דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן בטומאה דרבנן וכו' והא חששת רב נחמן היא בטומאה דרבנן ובשלמא לרש"י דחששת ר"נ היא דילמא לא יקרע הרוב היא חששת טומאה דאורייתא אבל אליבא דרבינו דחששא היא דילמא לא יקרע כולה א"כ היא חששא בטומאה דרבנן וקושיא זו לכאורה היא קושיא עצומה. ואפשר היה לומר דרבינו ס"ל דהני תרי סוגיו' דפרק העור והרוטב ודפרק דם חטאת פליגי וסוגיא דהעור והרוטב

ס"ל דכל שלא קרע כולה הוי טמא מן התורה וההיא דדם חטאת ס"ל דכל שקרע הרוב נטהר מן התורה ופסק כההיא דדם חטאת ובהכי ניחא מה שהקשינו לעיל שלא חלק בריש הלכו' אבות הטומאה כשהביא דין דלשטיח כדי אחיזה בין טומאה דאורייתא לטומאה דרבנן וכמו שחלקו בגמרא משום דס"ל דסוגיא זו ס"ל דכל שלא קרע כולו הוי טמא מן התורה ולא קי"ל הכי אלא כסוגיא דפרק דם חטאת ואין החששא כי אם בטומאה דרבנן ולקושיית הגמרא ס"ל לרבינו דאין החששות דומות זו לזו וכמו שכתבנו לעיל ועוד אפשר לומר דסוגיא דפרק דם חטאת ס"ל דההיא דלשטיח ליכא למיחש דילמא לא יפשיט כדי אחיזה משום דליכא למימר התם דילמא חייס אבל גבי טלית איכא למיחש דחייס ואין חילוק בין טומאה דרבנן לטומאה דאורייתא והרשב"א ז"ל בחידושיו הוקשה לו דאמאי לא חילקו בגמרא דשאני התם גבי כדי אחיזה דליכא למימר דחייס עלה ונדחק בתירוץ קושיא זו יע"ש. עוד נ"ל דיש לחלק בין דבר שעיקר טומאתו הוא מדרבנן לדבר שעיקר טומאתו היא מן התורה אף שלא נשאר בו כי אם טומאה דרבנן ולפי זה בטלית גזרינן כיון שהיה טמא מן התורה אף שאין בו עכשיו כי אם טומאה דרבנן וכעין זה צריכין אנו לחלק לסברת רבינו ז"ל שכתב בפ"ג מהלכו' ביאת מקדש דין י"ז דמכניס בגדים טמאים אינו לוקה אלא בבגדים שהם אב הטומאה אבל אם הם ראשון לטומאה אינו לוקה עליהם אלא מכין אותו מכת מרדות. והנראה מדבריו שאין איסורו כי אם מדרבנן והנראה מסתמיות דברי רבינו הוא דכל בגד שנטמא אף שהוא ראשון לטומאה קורעין אותו ויש לדקדק דאם הוא ראשון לטומאה כיון שאין איסורו כי אם מדרבנן למה קורעין אותו דהא לאחר קריעה נמי הא איכא איסורא דרבנן א"ו דשאני הכא שהוא טמא מן התורה אלא שאין איסורו כי אם מדרבנן להיכא שאין טומאתו כי אם מדרבנן ויש לנו כיוצא בזה במקומות אחרים:

תנן בפרק כ"ז דכלים מ"ח טלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה אינו חיבור ע"כ. והנה משנה זו הובאת בפרק העור והרוטב עלה קכ"ג ופירש"י טלית שהתחיל בה לקורעה שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה ואין שמה עליה מיטהרת אע"פ שיש בשירים שלש על שלש ועדיין ראויין לקבל טומאה שהרי טהרו מטומאתן הראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה ואע"ג דאמרינן בבהמה המקשה שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב אלמא טומאת שלש על שלש דחזי ליה לא בטלה מיניה התם הוא דהוה ליה ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהני ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשא

לה טומאת מגע דחזיא לג' אצבעות אבל הכא כולה טומאה דשלש על שלש היא וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה ותו לא פש עלה מידי ע"כ. ונ"ל דמ"ש רש"י בסוף דבריו כולה טומאה דשלשה על שלשה שהוא ט"ס וצ"ל דשלש על שלש. והנה כוונת דברי רש"י הם שבתחלה הקשה מההיא דאמרינן שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע כו' ואע"ג דלא נאמר דין זה אלא לת"ק דרבי יוסי אבל רבי יוסי פליג לא היא דהתם לא פליג רבי יוסי אלא משום דמגע בית הסתרים אינו מגע (*א"ה עיין לעיל פי"ב מהלכו' שאר אבות הטומאה דין י') אבל מודה שאם נגע בו הזב דטמא מגע הזב אף לאחר שנחלק והיינו דסיים רבי יוסי התם אלא א"כ נגע בו הזב ולזה תירץ רש"י דשאני התם שהיו בו ב' טומאות אבל הכא חד שמא הוא כולה טומאה דשלש על שלש וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה דתו לא פש עלה מידי כלומר דהכא לא היה בטלית זה כי אם טומאת מגע או דשרץ או דנבילה ודכוותי' והנה רש"י מודה דבדבר שיש בו טומאת מדרס לבד ונקרע ויש בקרעים שיעור טומאת מדרס דלא פקע טומאת מדרס מיניה וס"ל שיש חילוק בין טומאת מדרס לטומאת מגע דטומאת מדרס אם יש בשיריים שיעור טומאת מדרס לא פקע טומאת מדרס מינייהו וטומאת מגע אף שיש בשיריים שיעור טומאת מגע פקע טומאת מגע מינייהו. ומיהו בדבר שיש בו ב' טומאות טומאת מדרס ומגע ואיכא בשיריים שיעור טומאת מגע וליכא שיעור טומאת מדרס פקע טומאת מדרס ופש גביה טומאת מגע. ומה שכתבנו דבטומאת מדרס אם יש בקרעים שיעור טומאת מדרס דלא פקע מינייהו טומאת מדרס הוא מוכרח מן הסוגיא דפרק בהמה דאמר עולא לא שאנו אלא שלשה על שלשה שנחלקו אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן ע"כ. ואי אמרת דטומאת מדרס דינו שוה לטומאת מגע הרי אביהן ג"כ טהור הוא א"ו דאביהן כיון שיש בו שיעור טומאת מדרס לא פקע טומאת מדרס מיניה ומטמא את הקרע שיש בו שלש על שלש שהוא שיעור טומאת מגע. וראיתי להרשב"א ז"ל בחידושיו שכתב על דברי רש"י הללו ומדבריו נראה דכל שנטמא טומאת מדרס אע"פ שקרעו אכתי טמא טומאת מגע מדרס והוא שנשתייר בו כדי מגע מדרס והרמב"ן ז"ל פירש דאפילו במדרסות אמרינן נמי הכי וכדאמרינן בסמוך בעור טמא מדרס כיון שנתן בו איזמל טהור ואפילו לרבנן כשממעטו מחמשה דלא חזי למדרס טהור לגמרי ולא מטמאינן ליה משום מגע מדרס ע"כ. ולא ידעתי כוונת דבריו במאי קא מיירי דאי מיירי בשיש לו טומאת מגע ג"כ מאי האי דקאמר ומדבריו נראה הא בפירוש אמרה רש"י ועוד מאי ראיה מייתי מעור טמא מדרס דטהור לגמרי אימא דהתם מיירי בשלא יש בו כי אם טומאת מדרס דוקא אבל לעולם אם היה בו ג"כ טומאת מגע אף שטהר מן

המדרס אכתי פש גביה טומאת מגע ואי הרשב"א מיירי כשלא היה בו טומאת מגע וס"ל דלרש"י דבר שהיה מדרס וקרעו ונשאר בשיריים שיעור טומאת מגע דטמא טומאת מגע והכריח הרשב"א דין זה אליבא דרש"י ממ"ש דהכא חד שמא היא דכולה טומאה דג' על ג' היא ע"כ משמע דמוקי להא דטלית שטומאתה היתה טומאת מגע ומדלא מוקי לה בשהיתה טמאה מדרס משמע דס"ל דאם היה טמא מדרס אכתי טמא מגע מדרס כל שנשתייר כדי מגע מדרס גם צד זה לא ידעתי מהו דהא דבר שהיה טמא מדרס דוקא ונקרע ונשתייר בו שיעור טומאת מגע מדרס הוא מחלוקת מחלקות ת"ק ור' יוסי דלת"ק טמא מגע מדרס משום דס"ל דבית הסתרים מטמא והיו בטלית זה שתי טומאות ור' יוסי פליג עליה משום דס"ל דלא מטמא בית הסתרים ולא היה בטלית זה טומאת מגע ולעולם דאליבא דרבי יוסי מצינו לאוקומי הך דהעור והרוטב כפשטה דמיירי כשהיה טמא מדרס דוקא ואין בקרעים שיעור מדרס דטהור לגמרי אלא שרש"י רצה לאוקומי מתניתין אליבא דכ"ע. עוד כתב הרשב"א ז"ל בשם הרמב"ן דההיא דפרק בהמה המקשה מיירי בשנקרע מעצמו וכדקתני שלשה על שלשה שנקרע אבל הכא קורעה קתני שהוא קורעה במתכוין כדי לטהרה לבטל שם שעליה הלכך אפילו מגע מדרס אין בו וזה נ"ל נכון שאם לא כן תיפוק ליה דבשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן וכדאי' התם כו' וטלית טלית גדולה משמע. ע"כ והנה אף הרמב"ן מודה שיש חילוק בין טומאת מדרס למגע דהא פשיטא דדבר שהוא טמא מדרס וקרעו בידים כל שנשאר בו שיעור טומאת מדרס לא פקע מיניה טומאת מדרס וכההיא דעור טמא מדרס דבעינן שימעטו מחמשה דתו לא חזי למדרס אלא דלגבי טומאת מגע ס"ל דאם קרעו כדי לבטל ממנו טומאת מדרס אפילו מגע מדרס אין בו. ויש לדקדק בסברת הרמב"ן הלזו מההיא דתנן במסכתא כלים פכ"ז מ"ט סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס והרי דהתם דבטל שם שעליה בידים ואפילו הכי טמא מגע מדרס ויש לחלק בין קרע לשינוי מעשה: ודע דאף אליבא דהרמב"ן נ"ל דאף שקרעו בידים מ"מ מקבל טומאה מכאן ולהבא ולא מהני ליה קרע זה אלא מטומאה דלמפרע דהא בכל תלמודא קי"ל דשלש על שלש מקבל טומאה אלא שמדברי הרשב"א שרצה להכריח דברי הרמב"ן משום דאל"כ תיפוק ליה שמקבלות טומאה מאביהן כו' נראה דס"ל דטהור מכל וכל ואפילו מכאן ולהבא דאלת"ה אף להרמב"ן קשה אמאי לא קיבל טומאה עכשיו בשעת פרישתו והדבר הוא תימה גדול בעיני אשר על כן נראה לי דאף הרשב"א מודה דמכאן ולהבא מקבל אלא דס"ל דטומאה שמקבל בשעת פרישתו הויא כטומאה דלמפרע ודו"ק. ודע דאליבא דרש"י דמוקי להך דטלית בשלא היה בו כי אם טומאת מגע קושיא

זו דהרשב"א לא שייכא כלל וזה פשוט. ודע שמ"ש הרמב"ן דאף במדרסות אמרינן כן והביא ראיה מעור טמא מדרס דאמרינן כשממעטו מחמשה טהור לגמרי ולא מטמינן ליה משום מגע מדרס ע"כ לא ידעתי פירושו דהא גבי עור אין חילוק בשיעורם וכל פחות מחמשה אין בו שום צד טומאה כלל וכדאיתא בפכ"ח מכלים מ"ב וכן פסק רבינו בריש פרק זה וא"כ לא שייך התם טומאת מגע ומדרס וצ"ע. ודע שהתוספות בפרק בהמה המקשה עלה ע"ג הביאו דברי רש"י הללו אלא שהוסיפו בדברים שלא יכולתי להולמם שכתבו דהכא דאיכא עליו שני טומאות מדרס ומגע הזב אהני חלוקה למדרס דתו לא חזיא ליה ואפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפ"ה טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה ראשונה להתעטף בה פשא בה טומאת מגע כו' והנה הנראה מדברי התוס' הללו דאית להו דלרש"י אף שיש בקרעים שיעור טומאת מדרס אפ"ה טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה ראשונה ובדברי רש"י שם לא הוזכר דין זה כלל והדין הוא תימה בעיני ואם ניתן ליאמר דין זה הוא דוקא גבי טלית אבל גבי בגד לא ובהדיא תנן שלשה על שלשה שנחלקו דמשמע דוקא בכי האי אבל יותר משיעור זה משכחת לה שלא נטהר מן המדרס ומאי דקאמר עולא הבאות מבגד גדול לאו דוקא דכל יתר משלשה על שלשה בגד גדול קרי ליה. שוב ראיתי מה שכתב רש"י באותה סוגיא עלה דההיא דעור טמא מדרס דחכמים אומרים עד שימעטנו מחמשה טפחים דלא דמי לטלית דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ובקריעתה בטל שמה הלכך אע"ג דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה אבל הכא כל שעה שם עור עליו הילכך עד שיבטלנו מכשיעור ע"כ. הרי בהדיא דאף בטומאת מדרס כל היכא דנקרע שנתבטל שמו מעליו אף שנשתייר בו שיעור טומאת מדרס נטהר מטומאת מדרס שהיה בו והשתא לפי זה אליבא דרש"י אין חילוק בין טומאת מדרס לטומאת מגע דבכל גוונא כל שנקרע ונשתנה שמו מעליו דלא חזי למלאכה ראשונה נטהר מטומאתו שהיה בו אף שיש בשיריים שיעור טומאת מדרס או מגע. ודע שרש"י ז"ל מודה דההיא דבגד דאיפליגו ביה ת"ק ור' יוסי כל היכא שיש בשיריים שלשה על שלשה לא נטהר מן המדרס וכפשטא דשמעתא וכמו שכתבנו לעיל וה"ז דומה לעור שכתב רש"י דכל שלא נתמעט מכשיעור לא נטהר מן המדרס וקושיית רש"י ז"ל הכי מיתפרשא דהתם גבי בגד פשיטא דכל שיש בשיריים כדי טומאת מדרס לא נשתנה שמו מעליו דהרי עד השתא היה ראוי לישיבה והשתא נמי חזי למלאכתו אך דלא נשתייר כי אם שיעור טומאת מגע בטל שמה ולא חזי למלאכתו הראשונה דמעיקרא היה ראוי לישיבה והשתא אינו ראוי ולפי זה הקשה רש"י דהכא גבי טלית אמרינן דכל שנשתנה שמו ולא חזי למלאכתו הראשונה פקע טומאה מיניה ואילו גבי בגד אמרינן

דאף שנשתנה שמו דלא חזי למלאכתו הא לא פקע מיניה טומאת מגע ותירץ דשאני התם דהיו בבגד ב' טומאות אבל הכא לא היה בו כי אם טומאת מגע ומה שהוכרח רש"י לומר דטומאת הטלית היא טומאת מגע ולא טומאת מדרס הוא משום דאליבא דת"ק דר' יוסי לא משכחת טומאת מדרס בלא טומאת מגע כיון דאית ליה דבית הסתרים מטמא והא דלא קאמר משנה זו דטלית היא ר' יוסי ומיירי בטומאת מדרס רצה לאוקמה כך"ע א"נ כיון דרבי התם לנו גבי בגד דלא כר"י מסתמא הך סתמא דטלית אתיא כת"ק ומש"ה אוקמה רש"י דמיירי בטומאת מגע אך קשה לי כפי זה מה הוקשה לרש"י גבי עור דאמרו חכמים עד שימעטנו מה' מטלית אימא דחכמים ס"ל כת"ק דרבי יוסי והכא גבי עור שני טומאות היו בו טומאת מדרס ומגע ואם לא היה ממעטו מכשיעור נהי שנטהר מן המדרס לפי שאין שמו עליו מ"מ פש גביה טומאת מגע ומה שהצריכו חכמים למעטו מכשיעור הוא לטהרו לגמרי אף מטומאת מגע דבית הסתרים וצ"ל דס"ל לרש"י דלא קאמר ר"י דמשנתן בו איזמל דנטהר אלא מטומאת מדרס אבל מגע אית ביה אף שנתן בו איזמל וא"כ חכמים פליגי עליה אף בטומאת מדרס שלא נטהר ועל זה הוקשה לרש"י ז"ל דאמאי לא נטהר מן טומאת מדרס הרי נשתנה שמו דומיא דטלית הא ליתא משום דר"י מדמי ליה לעור זה לעור העשוי מתחלתו לרצועות וסנדלין שאין בו צד טומאה כלל וכמו שפסק רבינו בפכ"ז מהלכו' אלו דין י"א. והנראה אצלי דלרש"י לישנא דמתני' קשיתי' דקתני עור שהיה טמא מדרס כו' דמשמע דפלוגתייהו הוא בטומאת מדרס אם נטהר ממנה או לא ומיהו אין זה כדאי ודו"ק:

ודע שקושיא זו שהקשה רש"י הקשה אותה הר"ש בפכ"ח מכלים והביא תירוץ זה דרש"י ודחה אותו דאין זה סברא לחלק בין טומאה אחת לשתי טומאות דכיון דנשאר בטלית שלש על שלש שזהו שיעור טומאת מגע היאך יהיה טהור והתוספות ג"כ בפרק בהמה ובפרק דם חטאת עלה צ"ה דחו דברי רש"י הללו מהך טעמא. עוד כתב הר"ש דנראה לפרש דטהורה מן המדרס קאמר והא דלא קתני אבל טמאה מגע מדרס כדקתני לעיל משום דלא נחית הכא לאשמועינן חידוש של טומאה אלא קי"ל דאע"ג דהטלית עדיין גדולה יותר משלש על שלש אפ"ה טהורה מן המדרס הואיל ולא חזיא למלאכתה הראשונה להתעטף בה וכבר צדדו צד זה התוספות בפרק דם חטאת והר"ש והתוספות דחו זה דע"כ טהורה דטלית לגמרי הוא מההיא דאמרינן בפרק דם חטאת דאם נטמא הבגד בחוץ קורעו ומכניסו ואי לא מהני קריעה לטומאת מגע היאך מכניסו. ודע שנתבאר מדברי הר"ש והתוספות הללו דס"ל דכל שנשתנה ממה שהיה ולא חזי למלאכתו הראשונה נטהר מן המדרס אף שיש בו שיעור דטומאת מדרס דהיינו שלשה

על שלשה וכמו שכתבנו לעיל אליבא דרש"י. עוד כתב הר"ש בשם י"מ דטלית שאני שהוא כלי ויש שם כלי עליו וכיון שבטל שם כלי מינייהו שנקרעו טהרו לגמרי אבל חתיכת בגד בעלמא דאין שם כלי עליו לא נטהר ממגע מדרס אע"פ שנטהר מן המדרס ע"כ. וכבר כתבו התוספות תירוץ זה בפרק בהמה ובפרק דם חטאת אלא שיש שם חיסור לשון. עוד כתב הר"ש דנראה לפרש דקריעה דבגד וטלית מיירי תרווייהו בשקורע קרעים הרבה ואין בכל אחד רוחב שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי דאע"פ שעדיין כל הקרעים מחוברין בסופן לאו חיבור הוא כיון דנקרע עד רובה חשיב נגמר כל קרע וקרע עד סופה ע"כ ותירוץ זה ג"כ הביאוהו התוספות שם. ואני מסתפק בתירוץ זה אי ס"ל דגם לבטל ממנו טומאת מדרס בעינן שלא יהיו בשיריים שיעור טומאת מדרס או דילמא לטומאת מדרס כל היכא דלא חזי למלאכתו הראשונה אזדא ליה טומאת מדרס אלא דלטומאת מגע ס"ל דבעינן שלא יהיו בשיריים שיעור טומאת מגע והדבר אצלי כעת צריך תלמוד. העולה מכל מה שכתבנו דלדעת רש"י כל דבר שנשתנה שמו דלא חזי למלאכתו הראשונה אף שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה נטהר מטומאתו בין שהיתה טומאת מדרס או טומאת מגע אך בדבר שהיו בו שני טומאות טומאת מדרס ומגע אהני מאי דלא חזי למלאכתו הראשונה לטהרו מטומאת מדרס אך אכתי טמא טומאת מגע ולפי זה כל דבר שהיה טמא מדרס אליבא דת"ק דרבי יוסי כל שיש בשיריים שיעור טומאת מגע טמא טומאת מגע אך לר' יוסי טהור לגמרי וכל דבר שאינו כלי כגון חתיכת בגד בעלמא בעינן שלא יהיו בקרעים שיעור קבלת טומאה והיינו ההיא דעור טמא מדרס וכמו שפירש רש"י שם. ולדעת הי"מ שהביאו התוספות והר"ש הכל תלוי אם הדבר שנקרע הוא כלי שנשתנה שמו מעליו דאז נטהר לגמרי מכל טומאותיו אף שהיו בו שתי טומאות מדרס ומגע כיון דלא חזי למלאכתו הראשונה נטהר לגמרי וכל דבר שאינו כלי לא טהר מטומאתו עד שימעטנו פחות מכשיעור. נמצא דאיכא בין סברת רש"י וסברת י"מ דבר שהיה כלי ונשתנה שמו מעליו והיו בו שתי טומאות דלרש"י יטמא מגע ולי"מ טהור מהכל: עוד יש דעת ג' בדברי התוספות והר"ש דלעולם לטומאת מגע לא נטהר עד שימעטנו משיעור טומאת מגע וכתבו דההיא דטלית מיירי בשעשה אותו קרעים קרעים פחות משלש אצבעות אך לגבי טומאת מדרס לא נתבאר כפי סברא זו אי ס"ל דכל שנשתנה שמו טהר מן המדרס או דילמא בעינן שימעטנו משיעור טומאת מדרס. ומיהו נ"ל דאף כפי סברא זו מודה דלטומאת מדרס מיהא מהני מה שנשתנה שמו שהרי מתחילה עלה בדעתם דהר"ש והתוספות כדי ליישב הך דטלית עם ההיא דשלשה על שלשה דהכא נמי גבי טלית טמא מגע מדרס דאע"ג דאהני מה שנשתנה

שמו לטהרו מטומאת מדרס לא אהני לטומאת מגע אלא שהוקשה להם מההיא דדם חטאת דמשמע דטהור לגמרי ותירצו דמיירי הך דטלית בשאין בקרעים שלש על שלש ואשמעינן דאע"ג שהם מחוברים חשיבי כקרועים מכל וכל ולפי זה לא חזרו בהם ממאי דהוה ס"ל דלטומאת מדרס כל שנשתנה שמו נטהר ויש לדחות ומיהו הנכון נראה מה שכתבתי. ודע שלפי תירוץ זה ההיא דדם חטאת צריך לאוקומה שקורע כל הבגד פחות משלש על שלש והיה אפשר לומר דלעולם הך דטלית טהור מן המדרס קאמר אבל טמא מגע מדרס וההיא דדם חטאת מיירי שקורע פחות משלש על שלש לטהרו מכל וכל אלא דס"ל דההיא קריעה דדם חטאת היא דומיא דקריעה דטלית וכמ"ש הר"ש ואי קריעה דטלית אכתי טמא מגע קשה ההיא דדם חטאת מש"ה פירשו דקריעה דטלית נמי טהור לגמרי וכגון שאין בקרעים שלש על שלש. והרמב"ן ס"ל דיש חילוק בין נקרע מאליו לקרעו בידים דכל שקורעה בידים כדי לטהרה לבטל שמה מעליה טהור לגמרי ואפי' טומאת מגע אין בו וההיא דשלש על שלש מיירי בנקרע מאליו וכל שנקרע מאליו פש גביה טומאת מגע. ונראה דאף הרמב"ן מודה דלטומאת מדרס כל שנשתנה שמו אף שנקרע מאליו טהור מן המדרס אלא דלטומאת מגע ס"ל דיש חילוק בין קורע בידים לנקרע מאליו. סוף דבר לגבי טומאת מדרס לא ראיתי מי שיאמר שאם נשתנה שמו דלא חזי למלאכתו הראשונה דבעינן שימעטנו פחות מכשיעור אלא אליבא דכ"ע כל שנשתנה שמו נטהר מן המדרס וכן כל שלא נשתנה שמו כגון חתיכת בגד אף שקרעו בידים לא נטהר מטומאתו וכדמוכח ההיא דעור טמא מדרס דבעינן שימעטנו פחות מחמשה וההיא דשלש על שלש דכתב הרמב"ן דמיירי בנקרע מאליו אף שהוא חתיכת בגד הוא משום דכיון דמעיקרא היו בו שלשה על שלשה והיה ראוי למדרס ועכשיו נחלק הרי נשתנה שמו אבל חתיכת בגד גדול ויש בשיריים שלשה על שלשה טפחים אף שקרעו בידים לא נטהר מן המדרס וזה פשוט:

ודע שרבינו כתב סתם טלית שהיא מדרס כו' ונראה דלדידיה ליכא קושיא כלל משום דאיהו פסק כרבי יוסי ואפשר שטעמו משום הך מתניתין דטלית דמיתניא בתר פלוגתא דת"ק ורבי יוסי והך מתני' מיתניא בסתמא ס"ל דאתיא כר"י מדלא קאמר אבל טמא מגע מדרס משמע דרבי סתם לנו כרבי יוסי ומש"ה פסק כוותיה. עוד נ"ל מדסתם רבינו דס"ל דאף אם יש בשיריים שיעור טומאת מדרס אפ"ה נטהר כיון שנשתנה שמו אך לגבי טומאת מגע לא נתבאר בדבריו אי מהני מה שנשתנה שמו אף שיש בשיריים שיעור טומאת מגע. ומיהו נראה שיש ללמוד דין זה ממ"ש בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ט בגד כו' קורעו כדי שיטהר כו' ע"כ ומדסתם נראה דאף שיש בשיריים שיעור

קבלת טומאה נטהר מטומאת מגע דהא הכא לא מיירי בטומאת מדרס דוקא אלא בכל מין טומאה. ודע דבגד דנקט רבינו צ"ל דמיירי דבקרע זה נשתנה שמו דאי לא פשיטא דלא נטהר כל שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה וכדמוכח ההיא דעור טמא מדרס וכמו שכתבנו לעיל. ודע שאף אליבא דרבינו דפסק כרבי יוסי ומתניתין דטלית אתיא כפשטה אכתי צריכין אנו לחילוקי הראשונים ז"ל דהא לדידיה נמי קשה מההיא דפרק דם חטאת דמשמע דכל שנשתנה שמו נטהר מטומאת מגע ואילו במתניתין דשלשה על שלשה אית ליה לת"ק דאף שנשתנה שמו טמא מגע ונהי דלא קי"ל כת"ק משום דליכא טומאת מגע משום דבית הסתרים אינו מטמא אבל הא מיהא דאית ליה דלטומאת מגע לא מהני נשתנה שמו ובזה לא פליג עליה רבי יוסי ואדרבה מודה לו והיינו דסיים אלא א"כ נגע בו הזב מוכח בהדיא דאית ליה דלטומאת מגע לא מהני נשתנה שמו כל שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה. והנה מה שכתבו התוספות והר"ש דההיא דטלית מיירי בקורע קרעים פחות משלש על שלש ולדידהו ההיא דדם חטאת הכי מתפרשא לרבינו לא יצדק תירוץ זה שהרי מדסתם נראה דס"ל דאף שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה נטהר ולפי זה פש גבן שלשה תירוצים אחרים דהיינו או דס"ל כרש"י דמחלק בין טומאה אחת לשתי טומאות או דס"ל כדעת הי"מ דמחלקים בין כלי לחתיכת בגד או כהרמב"ן דמחלק בין נקרע מאליו לקרעו בידים ומיהו אי רבינו ס"ל כרש"י ניחא מה שכתבנו לעיל דפסק כרבי יוסי משום דלדידיה הך מתניתין דטלית בטומאת מדרס היא וכמבואר בדבריו ואליבא דת"ק דרבי יוסי טמא מגע מדרס אך אי ס"ל כדעת הי"מ או כהרמב"ן מתניתין דטלית אתיא כך"ע ואף ת"ק דרבי יוסי מודה בזה דנטהר לגמרי ומיהו אף שנאמר דרבינו ס"ל כדעת הי"מ או הרמב"ן מ"מ יש לרבינו הכרחיות לפסוק כרבי יוסי משום דבכמה דוכתי פריך בגמרא בפשיטות ואמאי טומאת בית הסתרים היא משמע דס"ל דלית הלכתא כרבי מאיר דאית ליה דבית הסתרים מטמא וכ"כ התוספות בפרק אלו קשרים ובפרק ב' דעירובין יע"ש:

פרק כד

הלכה ז

אין אדם מטמא במדרס וכו' גזל משכב ודרס עליו בלא נגיעה טהור. כתב על זה מרן דטעמו שלא נתמעט משכב שאינו שלו אלא מטומאת מדרס וכו' (עיין בכ"מ) ולא הבינותי דבריו כלל דקרא הכי קאמר ואשר יגע במשכבו שהיה המשכב של הזב או אדם הנוגע במשכב טמא עד הערב לפי שנעשה המשכב אב הטומאה ומטמא אדם אבל אם

לא היה המשכב של הזב אין אדם הנוגע בו טמא ואפילו אם נגע בו הזב לפי שאינו אלא ראשון לטומאה ואין האדם מקבל טומאה כי אם מהאב כמבואר. ודע שמלבד שסברת רבינו דסבר דלא מיעט קרא אלא מטומאת מדרס ולא מטומאת מגע היא סברא ראויה אליו דלא גריעי משכב ומושב משאר כלים שאדם מטמא אותם אף שאינם שלו ולא מיעט הכתוב אלא מטומאת מדרס שהיא טומאה מחודשת במשכב ובמושב שיעשה אותם הזב אב הטומאה בדריסתו עליהם אף שלא נגע בהם. עוד נ"ל דקרא נמי הכי דייק דיש לדקדק דמיעוט זה אמאי לא נקטיה קרא בעיקר דין המשכב והוה ליה למימר כל משכבו אשר ישכב עליו הזב יטמא ולפי דברי רבינו ניחא דגבי טומאת המשכב לא כתיב מיעוטא משום דמשכחת לה שאף שלא יהיה משכבו שיטמא המשכב בשכיבתו עליו כגון אם נגע בו אבל גבי אדם הנוגע במשכב נקטיה משום דאף את"ל שיהיה המשכב טמא כגון שנגע בו הזב מ"מ אדם הנוגע בו טהור לפי שהוא ראשון ואין אדם מקבל טומאה כי אם מהאב ולא מהראשון וכדכתיבנא. גם מ"ש מרן ולפי זה כו' לא ידעתי פירושו דולפי זה דהא אף אם נאמר דקרא מיעט אף מטומאת מגע מ"ש גנב משכב וישב עליו טמא הוא אפילו בלא נגיעה כדין סתם מדרס האמור בתורה ומ"מ לא אכחד שיש לדקדק בדברי רבינו דבגזל נקט ודרס ובגנב נקט וישב ולא ידעתי למה שינה הלשון מגנב לגזלן:

ודע שמ"ש רבינו בסוף לשונו לפיכך גנב שגנב עור וחישב עליו לשכיבה כו' אין הכוונה שדין זה נמשך ממ"ש בתחילת דבריו דאין אדם מטמא מדרס משכב או מרכב שאינו שלו לפי שדין זה שאין המחשבה מועלת אלא מהבעלים נ"ל שהוא דין נוהג בכל הטומאות ובכל הכלים שכל כלי שחסר מחשבה אינו מקבל שום טומאה אלא ע"י מחשבה דבעלים ואמינא לה ממה שכתב רבינו בפכ"ה דין י"א ואע"ג דכל אותו פרק מיירי בטומאת מדרס מ"מ מכללות דבריו שכתב וכן כל כיוצא בהן מדברים שאינן מקבלין טומאה אלא במחשבה שאין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים שהן בני דעה ע"כ נראה שדין זה הוא כולל בכל הכלים ועוד דומיא דמיעוטא דבני דעה שהוא כולל בכל הכלים וכמ"ש בספ"ח מהלכות אלו ובמקומות אחרים ועוד אעיקרא דדינא דין זה דראשי כלונסות החקוקין כעת לא ידעתי אם הוא משום מדרס או טומאת שרץ לפי שכל הדינים הנזכרים בפרק זה ביאר רבינו הרי זה טמא מדרס וכאן סתם וכתב מקבלין טומאה ואפשר שטומאתו הוא משום דחשיב כלי כיון שיש לו בית קבול ולפי מה שכתבנו לפיכך שכתב רבינו קאי למאי דסמיך ליה שכתב דאם גנב משכב דטמא משום דנתייאשו הבעלים לזה כתב דכי היכי דחשיב כשלו התם הכא נמי לגבי מחשבה

חשיב כשלו ומחשבת בעלים קרינן ביה. הכלל העולה שכל דבר שאינו מקבל טומאה כי אם במחשבה בעיא מחשבת בעלים דוקא כדי לעשותו מקבל טומאה דומה למ"ש רבינו בפי"ב מהלכות טומאת אוכלין גבי הכשר דבעינן רצון בעלים וכל דבר שאינו חסר אפילו מחשבה מקבל טומאה מכל אדם חוץ מטומאת מדרס דגזרת הכתוב שלא יהיה טמא מדרס כי אם על ידי הבעלים דכתיב משכבו. וא"ת דבפכ"ו דכלים מ"ח נחלקו ת"ק ור"ש אם מחשבת גנב מטמא את העורות או של גזלן ולפי מה שכתבנו יש לדקדק דאמאי לא נקטו פלוגתייהו בסתם כלים שיורדין לטומאה במחשבה וכגון טבעת של בהמה וזוג של דלת וכמ"ש רבינו בסוף פ"ח י"ל דת"ק ור"ש קדם להם מחלוקת אחר הובא בת"כ פרשת מצורע במשכבו דמיעט קרא אם הגנב או הגזלן ומאותו מחלוקת נמשך להם מחלוקת זה דכלים ונחלקו באותו הנדון עצמו שהיו עסוקים דהיינו טומאת מדרס ורבינו הורה לנו כל זה במ"ש לפיכך דבתחילה הביא דין השנוי בת"כ ואח"כ כתב לפיכך לומר שדין זה נמשך מדין הקודם וכדכתיבנא:

ודע דסברת רבינו היא כסברת רש"י שכתב בפרק מרובה עלה ס"ו דהגוזל משכב גמור של חבירו אינו מטמא משכב דגזירת הכתוב היא והתוספות שם הקשו לזה מההיא דתנן בפ"ח דטהרות מ"ו הגנבים שנכנסו לתוך הבית כו' אבל המשכבות והמושבות טהורים אם יש עמהם עכו"ם או אשה הכל טמא כי שמא נדה היא ועכו"ם כזב לכל דבריו משמע שמטמא משכב ומושב שאין שלו מיהו יש לדחות דהתם מדרבנן ע"כ. והנה הרב בעל קרבן אהרן בפרשת מצורע הביא דברי התוספות הללו וכתב דאין זו דחייה דרבנן נהי דגזרו על העכו"ם שיהיה כזב לכל דבריו אבל לא אמרו והחמירו עליו שיהיה מטמא במשכב שאינו מטמאו הזב גמור דאורייתא אלא אוקמוהו כזב לטמא מה שיטמא הזב ע"כ. והנה הרב ז"ל הבין דמה שכתבו התוספות דהתם מדרבנן הוא משום דרבנן גזרו על העכו"ם שיהיו כזבים ודבריו נפלאו ממני דכוונת התוספות אינה אלא דמדרבנן גזרו טומאה אף על המדרס שאינו שלו דאף דמן התורה טהור חכמים גזרו עליו טומאה ויש לנו דברים רבים דמן התורה טהורים וחכמים טמאוהו כגון פשוטי כלי עץ וע"ז וידים ורבים כאלה עצמו מספר והא נמי דכוותה ואף כפי דרכו של הרב כוונת התוספות כן היא דכיון דע"כ האי דאמרינן טמא הוא מדרבנן דהא טומאת העכו"ם אינה אלא מדרבנן איכא למימר דחכמים נמי גזרו אף על משכב שאינו שלו שיטמא בין בטמא מן התורה בין בטמא מדרבנן ועוד אדון לפני הרב בקרקע כי איך יעלה על הדעת שתירוץ התוספות הוא דוקא גבי עכו"ם דהא בסיפא דמתניתין תנן או אשה והאי אשה ישראלית היא דגבי ישראל יש לחלק בין איש לאשה דנדות שכיחא וזיבה לא שכיחא

וכ"כ התוספות כי שמא נדה היא ואי בעכו"ם אין חילוק בין נדה לאינה נדה כי הכל טהור מן התורה והכל טמא מדרבנן וא"כ ע"כ אשה דמתניתין בישראלית היא ועל זה בא תירוץ התוספות דהתם מדרבנן וכוונתם דחכמים גזרו טומאה על המשכב שאינו שלו וזו היא כוונת התוספות באמת ודברי הרב שגבו מני. עוד כתב הרב שיש לדחות קושיית התוספות הלזו דהתם כת"ק דר"ש שלא מיעט מקרא אלא הגזול אבל לא הגנוב והתם בגנבים איירי ע"כ ואין דבריו מובנים אצלי דע"כ לא אמרינן דגנב חשיב כשלו אלא כשגנבו והוליכו לביתו שאז נתייאשו הבעלים לפי שאינם יודעים מי גנבו אבל מתניתין דטהרות מיירי בשהניחו שם המשכבות וא"כ מה הפרש יש בין גנב לגזלן וכי בשביל שנכנסו גנבים בתוך ביתו נתייאש מכל כליו שבבית. ועוד מה יענה הרב ביום שידובר בו מתניתין דטהרות דהמפקיד כלים אצל ע"ה דטמאין מדרס וכן המניח כלים בפני ע"ה וכן המניח ע"ה בתוך ביתו וכל אלו הם הלכות פסוקות כתבם רבינו בפרק י"ב מהלכות מטמאי משכב וכן הרואה יראה בפרק ח"י מהלכות אבות הטומאה ולבבו יבין מכמה דינים שנזכרו שם שאדם מטמא מדרס אף כלים שאינם שלו באופן שדברי הרב אינם מעלים ארוכה לקושיית התוספות ולפי מ"ש התוספות צריכין אנו לומר דכל אלו טומאתן היא מדרבנן, הן אמת שדברי רבינו מורים דלא ס"ל חילוק זה שהרי סתם וכתב גזל משכב טהור ואי הוה ס"ל כדברי התוספות היה לו לפרש טהור מן התורה אבל מדרבנן טמא כדרכו בכל המקומות. והנראה אצלי בדעת רבינו הוא דס"ל דלא מיעט הכתוב אלא דוקא בגנב או בגזלן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל היכא דלא גנבו ולא גזלו אז מטמא אף שאינם שלו לפי שאין אדם מקפיד על דריסת כלי וחשיבי כשלו לענין דריסה אבל היכא דגנב או גזל מימעיט משום דאינם שלו וההיא דגנבים שהביאו התוספות התם לא גנבו המשכבות והמושבות ומש"ה מטמאים אותם וזהו דבת"כ אמרו משכבו ולא הגזול ולא אמר סתם משכבו ולא משכב שאינו שלו וטעמא כדכתיבנא דלא מיעטו אלא או גנוב או גזול למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. עוד הקשו התוספות לפירש"י דבת"כ מייתי עלה דפלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן דבסמוך כו' יע"ש וכבר כתבתי דמעיקרא נחלקו ר"ש ורבנן במחלוקת השנוי בת"כ ואח"כ נמשך מאותן מחלוקת מחלוקת השנוי במסכת כלים. ודע שלפי מ"ש דלא מיעט הכתוב אלא גנב או גזלן דברי רבינו הם תנא והדר מפרש וזה פשוט. והתוספות כתבו בשם ר"י דמאי דאמרינן משכבו ולא הגזול היינו שגזל עורות של בעה"ב שאין מחוסרין אלא יחוד ואין צריך שום תיקון ואין חסר רק המחשבה כו' אבל גנב או גזל משכב גמור דחבריה מטמא משכב לכ"ע ע"כ וכבר כתב הרב בעל קרבן אהרן דפשטא דברייתא משמע כדברי רש"י

וכן הוא דעת רבינו ואני מסתפק בדעת התוספות דס"ל דמיעוטא דמשכבו הוא לומר שאין מחשבת הגזלן מחשבה להורידו המשכב לידי טומאה אם הדין הוא כך בכל הכלים הצריכים מחשבה או דילמא חידוש הוא שחידש הכתוב במשכב. ומה שהביאני לידי ספק זה לפי שראיתי להרשב"א בחידושיו לחולין הביא דבריו מרן ריש פ"ב מהלכות טומאת אוכלין שכתב בשם התוספות דגבי הכשר אוכלין לא בעינן רצון בעלים הרי דבר שצריך מחשבה כדי להורידו לקבל טומאה ולא בעינן רצון בעלים ובגמרא ריש פרק האומר דמו להדדי מחשבה דהכשר אוכלים לשאר מחשבות דכלים ועדיין הדבר צריך אצלי תלמוד כי הדבר מבואר שיש חילוק ביניהם ותניא בתוספתא עוצבא שהוא עתיד לקוצעה טהורה ונראה שהיא הלכה פסוקה וכבר הובאה ברייתא זו בפרק דם חטאת (דף צ"ד) וכ"נ מדברי התוספות בפרק מרובה (דף ס"ו) ד"ה ועוצבא ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

הלכה יא

אע"פ שטהרו מלהתטמא כו'. עיין לעיל רפ"ג ועיין בתיו"ט פכ"ד דכלים משנה ד': ומ"ש וכל החמתות שנפחתו כו'. עיין ברפ"ק דעדיות ודו"ק:

פרק כה

הלכה יא

ואם חשב עליהם חש"ו כו'. עיין בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין דין ו' ובפי"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ב' ובפ"ח מהלכות אלו דין י"א ופרק י"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ד':

הלכה יב

העושה כפה מן השאור כו'. פרק העור והרוטב (דף קכ"ט) הדין והטעם ועיין בתוספות פרק לא יחפור (דף י"ט) ד"ה ותיפוק ועיין בפרק חמישי דשבת (דף נ"ב) ד"ה בבאין ובתוספות פ"ג דפסחים (דף מ"ג) ד"ה כופת ועיין לעיל פ"כ דין ט"ו ובפרק ב' מהלכות טומאת אוכלין דין כ':

פרק כו

הלכה יא

אבל טמאה מגע מדרס וכו'. עיין לעיל פרק שביעי דין י"ב:

פרק כז

הלכה א

והבאה במדה טהורה מכלום. האי בבא קאי אנפחתה מלמעלה דאילו מצדה אפילו הבה הבאה במדה טמאה מדרס משום דגבי מדרס לא איתקוש כלים לשק וכן בדין שאחר זה קאי אשלימה וכן פירשו הר"ש והרע"ב ועיין בתוספות יום טוב וכן כתבו התוספות שבת (דף פ"ה) ד"ה הבאה במדה יע"ש:

הלכה יא

ושל רצועות ושל סנדלין כו'. דין זה הוא בפכ"ד דכלים משנה י"ב והקשה שם הר"ש מהא דתנן בפי"א דנגעים כל הראוי ליטמא טמא מת כו' ורצועות מנעל וסנדל ותירץ דלא דמי כלל דהתם ברצועות מתוקנות כבר אבל הכא בעור העומד לכך ועדיין מחוסר מלאכה. והא דתניא בת"כ בפרשת נגעי בגדים כלי עור יצאו עורות רצועות וסנדלים שאינם כלים התם נמי בעור העומד לעשות ממנו ועדיין לא עשאו. וכ"כ גם בפי"א דנגעים וכן פירש הרע"ב ז"ל ודברי רבינו שבפי' המשנה נוטים לזה. אך אני תמיה בדברי רבינו כאן שכתב טעם לפי שאין עליו צורת כלי ואי מיירי בעור העומד לכך תיפוק לי' שאינו כלי לפי שעדיין לא נגמרה מלאכתו והטעם שכתב הוא צודק אף לאחר שנחתכו הרצועות דומה למ"ש רפ"ב וצ"ע ועיין לעיל פי"ג מהלכות טומאת צרעת דין ו':

פרק כח

הלכה א

נפלו משקים טמאים כו'. משנה פכ"ה דכלים דתנן כל הכלים וכו' וידות הכלים המקבלים. וראיתי להר"ש שכתב המקבלים שיש להם תוך לכלים לא חשיבי הני להביא טומאת משקה לכלים וסגי בניגוב אבל לכלי שאין לו תוך לא סגי בניגוב ובעי טבילה ע"כ. נראה דס"ל דהמקבלים דמתני' קאי לכלים וכ"כ הרע"ב. ויש לדקדק דבתחלה כתב לא חשיבי הני להביא טומאת משקין לכלים וסגי בניגוב דמשמע הא לכלי שאין לו תוך חשיבי הני להביא טומאת משקין לכלים ובעי טבילה ובסיום דבריו לא כתב אלא דלא סגי בניגוב ובעי טבילה משמע דלעולם אינו מביא טומאה לכלים דאינו תלוי זה בזה דמשכחת לה דבעי טבילה ולא יביא טומאה לכלים כמו אחורי הכלי דקי"ל דבעי טבילה אבל אינו מטמא הכלי מתוכו. והנראה אצלי דלעולם לא חשיבי הני להביא טומאה לכלי ולא חילק הר"ש אלא לענין דלא סגי בניגוב אבל לעולם דלא נטמא הכלי משום דלא עדיפי ידות מאחורי הכלי ובאחורי הכלי קי"ל דגבו נטמא ותוכו לא נטמא.

ומ"ש בתחילת דבריו דלא חשיבי הני להביא טומאת משקה לכלים הכוונה היא שאם היינו אומרים דבעו טבילה נמצאו שהביאו טומאת משקה בכלי זה שהיתה היד טמאה והכוונה מבוארת. והנה כפי סברת הר"ש הלזו ניחא הא דתנן המרדע יש לו אחוריים ותוך משבעה לחרחור מארבעה לדרבן כו' ומדברי רבינו בפירוש המשנה ובחיבורו נראה שאם נפלו משקין על היד נטמא היד אלא שיש חילוק בין אם נפלו במשך שבעה וארבעה לאם נפלו חוץ משיעור זה. ויש לתמוה דמאי שנא מידות הכלים דקי"ל דמנגבן והן טהורים וגבי זומא ליסטרא תנן בתוספתא והביאה הר"ש נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה ומאי שנא יד ליסטרא מיד מרדע. אך כפי דברי הר"ש ניחא דזומא ליסטרא היא כלי שיש לו תוך וכמ"ש שראשו אחד כף ומעלין בו מרק כו' אבל המרדע החרחור והדרבן אין להם תוך ומשום הכי אם נפלו משקים עליהם נטמאו. אך כל זה ניחא לפי' הר"ש אך רבינו בפירוש המשנה כתב וכן הבית יד ואפילו היה לו בית קיבול כו' כנראה דס"ל דהמקבלים דתנן במתניתין הוא לחידושא דאפילו אם היה לו בית קיבול ליד לא נטמא וא"כ לפי דבריו אין חילוק בין אם היה לכלי תוך או לא ולעולם אין היד מקבל טומאה וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דמ"ט דמרדע דאם נפלו משקין על היד דמנגבה והיא טהורה וכדין כל הידות והרב בעל תיו"ט פכ"ה דכלים עמד בקושיא זו דמרדע ולא הזכיר כלל מ"ש הר"ש בפירושא דמתניתין דידות הכלים ולא ידעתי למה מאחר שגם הרע"ב כתב כהר"ש וכל יומא ויומא שמעתתיה בפומיה גם מה שתירץ לזה אין דבריו מובנים אצלי כלל:

תנן בפכ"ה דכלים מ"ז כל הכלים יש להם אחורים ותוך ויש להם בית צביעה רט"א לעריבה גדולה של עץ רע"א לכוסות רבי מאיר אומר לידים הטמאות והטהורות אמר רבי יוסי לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד. והנראה מדברי רבינו הוא דגריס בית הצביעה וי"ג בית הצביטה ובחגיגה (דף כ"ב) אמרינן דלשמואל הגירסא היא בט' ולר"י היא בע' ומיהו כפי דברי רבינו שפירש מקום בעובי ראש הכלי כו' נראה דצריך לגרוס בית הצביטה כמבואר. וכתב רבינו דיש להם בית הצביטה ר"ל כי כאשר נטמא גב הכלי לא נטמא בית צביטתו ע"כ. ואין ספק שאם נטמא בית הצביטה לא נטמאו אחוריו וכ"כ הרע"ב אלא שרבינו נקט החידוש וממילא נפקא אידך וצ"ל דבית הצביטה לא הוי כדין היד דהא קי"ל דידות הכלים שנפלו עליהם משקים מנגבם והם טהורים ואילו הכא אמרינן דבית הצביטה מיהא טמא. וא"ר טרפון שבעריבה גדולה של עץ הוא לבד אשר יהיה בו דין בית הצביטה שיהיו חלוק מאחוריו ור"מ אומר כי היות בית הצביטה נבדל מאחוריו הוא בכוסות לבד כי כאשר נטמא גב הכוס לא נטמא בית צביטתו עכ"ד

רבינו ונראה מדבריו דר"ע פליג בעריבה גדולה. אך הרע"ב כתב דאומר ר"ע לכוסות הוא אף לכוסות. עוד כתב רבינו ורמ"א כי היות בית הצביטה נבדל הדין מן גב הכוס אמנם זה הענין היות היד טהורה או טמאה ר"ל כי כאשר היתה ידו טמאה והחזיק בכלי בבית צביטתו ונטמאת בית צביטתו בלא ספק מפני אלו המשקין הנה אחורי הכלי לא תטמא דמשקין הבאים מחמת ידים טומאה קלה מאד כמו שביארנו בפתיחה וכן אם היה גב הכלי טמא וידיו טהורות והחזיק בכלי בבית צביטתו הנה ידו לא תטמא ע"כ. וכוונת דבריו דידוע הוא שאין הידים מטמאים כלים ולפיכך בפי' לידים הטמאות כתב דהכוונה הוא שהיו משקין בבית צביטתו ונגע בידו הטמאה בבית צביטתו ונטמא בית הצביטה מחמת המשקין לא נטמאו אחורי הכלי. וכן אם היו אחורי הכלי טמאים ונגע בידו הטהורה בבית צביטתו לא נטמאת ידו וג"ז הוא לפי שטומאת ידים הוא דבר קל אבל משקין טמאים שלא מחמת ידים שנגעו בבית צביטתו נטמאו אחורי הכלי וכן אם היה אחורי הכלי טמא ונגעו אוכלין בבית הצביטה נטמאו שלא הקלו לומר שיהיה בית הצביטה נבדל מן הגב אלא לידים הטמאות והטהורות לפי שטומאתם קלה. עוד כתב רבינו דרבי יוסי אומר שהיות בית הצביטה נבדל מאחורי הכלי אמנם זהו בידים טהורות לבד כאשר החזיק הכלי בבית צביטתו הנה ידיו כפי מה שהיו עליו מן הטהרה ואע"פ שאחורי הכלי טמאים ע"כ. והנה לפי פירוש זה מאי דקאמר רבי יוסי כיצד היו ידיו טהורות ואחורי הכוס טמאים אחזו בבית צביטתו אינו חושש שמא נטמאו ידיו לחידושא נקט כה"ג דלא מיבעיא שלא נטמאו ידיו משום מאי דנגע בבית הצביטה אלא אינו חושש ג"כ שמא נטמאו ידיו באחורי הכוס. עוד כתב רבינו וכל מה שתראה בזה הפרק ממה שיראה לך שהידים יטמאו מאחורי הכלי שנטמאו במשקין זהו דעת רבי יהושע בפרק ג' ממסכת ידים אבל חכ"א שכלי שנטמא באב הטומאה לבד הוא אשר יטמא את הידים כמו שהתבאר שם ע"כ. וכ"ת מנ"ל לרבינו דין זה אימא דלעולם אין הידים מקבלין טומאה מכלים שנטמאו במשקין ומ"ש בכאן ר"מ ור"י לידים הטהורות הוא בשנטמא אחורי הכלי באב הטומאה שאם החזיק בכלי בבית צביטתו לא נטמאו ידיו. הא ודאי בורכא היא דכוליה פירקין לא מיירי אלא בטומאת משקין דאילו טומאה דאורייתא נטמאו אחוריו נטמא תוכו וכ"ש בית צביטתו וזה פשוט ולא כתבתי אותו אלא כדי לברר הדבר לתלמידים. ודע שכפי דברי רבינו הללו אני תמיה על מ"ש בפ"ז מהלכות אבות הטומאה דין ב' אין לך ולד הטומאה שמטמא כלים אלא משקין טמאים בלבד וכו' והוא שיהיו אותם המשקין טמאים מחמת אב מאבות הטומאה בין של תורה בין של דבריהם. והנה ממ"ש ר"מ לידים הטמאות נראה דס"ל דמשקין הבאים מחמת הידים

מטמאים כלים והנראה מדברי רבינו הוא שזה הוא דבר פשוט לא נחלק בו אדם שכן כתב ונטמאת בית צביטתו בלא ספק כו'. ודע דהר"ש יש לו פירוש אחר במשנה זו והוא דס"ל דמאי דתנן ויש להם בית הצביטה הוא דאם אחוריו טמאים ובית הצביטה טהורים או איפכא לא גזרינן האי אטו האי שלא יטלנו בזה פן יגע בזה כמו שמפרש ופירש דאומר ר"ט לעריבה גדולה הוא דבעריבה גדולה יש הפרש בין בית הצביטה לאחוריים שאם יש משקים באחורי העריבה וידיו טמאות אוחז בבית הצביטה ואין חושש שמא יגע במשקין שבאחוריו ויחזרו ויטמאו את העריבה וכן כוסות לר"ע ע"כ. והנה מ"ש בתחילת דבריו דפירוש יש להם בית הצביטה הוא דלא גזרינן האי אטו האי כו' ולא פירש דברים כפשטן דהיינו שאם נטמאו אחוריו לא נטמא בית הצביטה וכן בהיפך וכמו שפירש רבינו הוא משום דס"ל דהא מילתא דפשיטא היא דכלי שנטמאו אחוריו לא נטמאו כי אם אחוריו ולא שום דבר אחר. ומש"ה פירש דמאי דאיצטריך לאשמועינן דיש להם בית הצביטה הוא דלא גזרינן האי אטו האי שלא יטלנו בזה פן יגע בזה. והנה ס"ד דגזירה זו לא שייכא אלא בידים טהורות כלומר שהיה עולה על הדעת שאם היו אחוריו טמאים שלא יטלנו בבית צביטתו אם היו ידיו טהורות והיו עליהם משקה טופח שמא נטמאו משקין שבידו מאחורי הכלי ויחזרו ויטמאו את ידיו דאי לאו דמשום גזירת ידים נגעו בה לא שייך לומר שלא יטלנו בזה פן יגע בזה. ולפי פירוש זה אתו דברי ת"ק אליבא דכ"ע דהא לכ"ע בידים הטהורות יש להם בית הצביטה אלא שהרב כשבא לפרש דברי ר"ט שאמר לעריבה גדולה פירשם בידים טמאות ולא ידעתי למה לא פירש אותם כדברי ת"ק. עוד ראיתי בתוספתא הביאה הר"ש אר"ע לא הזכירו בית הצביטה אלא לכוסות שלא יהא שותה וראשון ראשון מטמא משקין טמאים שהיו נתונים בבית צביטתו של כוס ונגע בהם ככר טהור נטמא הככר משקין טהורים שהיו נתונים בבית צביטתו של כוס ונגע בהם ככר טמא נטמאו המשקין משקין טמאים שהיו נתונים על גבי הארץ ונגע בהם כוס שאחוריו טהורים בית צביטתו נטמאו אחורי הכוס משקין טהורים שהיו נתונים על גבי הארץ נגע בהם כוס שאחוריו טמאים בית צביטתו נטמאו המשקין רמ"א לידים וכו'. והנה מ"ש בתחילה בשם ר"ע הוא פליג אמתניתין ח' דקתני היה שותה בכוס שאחוריו טמאים אינו חושש שמא נטמא המשקה שבפיו באחורי הכוס וחזר וטמא הכוס וכ"כ הר"ש דר"ע סבר דחיישינן. (א"ה חבל על דאבדין). תניא בתוספתא דכלים כר שהפכו נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו קופה נעשה אחוריה תוכה ותוכה אחוריה ע"כ. וכבר הביא הר"ש תוספתא זו ריש פכ"ה מכלים ויש להסתפק בכוונת התוספתא אי מיירי לאחר שנטמאת דקיימא לן דאם נטמא תוכו נטמא כולו ואם נטמא אחוריו לא נטמא

תוכו והשתא קאמר שאם נטמאו אחוריו והפכו ירד טומאה לכל ואם נטמא תוכו שהיה הכל טמא והפכו עכשיו ליכא טומאה כי אם באחוריו או דילמא דלעולם בתר שעתא דקבלת הטומאה אזלינן ואי בתחלה ירד טומאה לכל כי הפכו לא ניצול מהטומאה ואי בתחילה לא ירד טומאה כי אם בצד הראשון כי הפכו לא ירד טומאה לצד השני אלא כוונת התוספתא דלא אזלינן בתר תחילת העשייה אלא בתר שעתא דקבלת הטומאה ואם הפכו נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו וממה שדחה שם הר"ש גירסא דפסחים מתוספתא זו אין להכריע כי כפי שני הפירושים שפיר קא מותיב מינה ורבינו השמיט תוספתא זו:

הלכה ב

אחד כלי השק כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"א מהלכות אלו דין י"ג):

הלכה ג

וכן מדות יין ושמן וכו' אין להם אחוריים ותוך אלא אם נפל משקים על מקצתן נטמאו כולן ע"כ. וכתב על זה הראב"ד הא דלא כהלכתא דר"י הוא דאמר הכי ור"מ ור"ש פליגי עליה והו"ל ר"י יחיד אצל רבים ע"כ. וכתב על זה מרן וי"ל שלענין טומאת הכלי עצמו ר"ש סובר כר"י שהרי אמר שכשנטמאו מאחוריהם צריך להטביל את כל הכלי וכאן לא איירי רבינו אלא לענין טומאת הכלי עצמו לא לענין טומאת מה שבתוכו ע"כ. ודבריו נפלאו ממני דודאי כל מקום ששנו אין להם אחוריים ותוך הוא לענין טומאת מה שבתוכו דלענין טבילת כל הכלי אפילו במקום שיש אחורים ותוך צריך להטביל כולו וכמ"ש רבינו בדין ו' עלה דהחוקק רובע וזה פשוט. ודע דתניא בתוספתא הביאה הר"ש זומא ליסטרין שנפלו משקין על תוכה טמאה כולה נפלו על אחוריה אינו טמא אלא אחוריה תוכה והמזלג והיד טהורים נפלו ע"ג המזלג חולקים את היד המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה ע"כ. וכך היא פירושה כלי זה ראשו אחד כף וראשו אחד מזלג ובכף מעלין בו מרק ובמזלג מעלין בו בשר מן היורה ועיקר הכלי הוא הכף ואם נפלו משקין על הכף בתוכה נטמא הכל ואם נפלו מאחוריה אינו טמא אלא אחוריה אבל תוכה והמזלג והיד טהורים ואם נפלו על המזלג מתוכה לא נטמא היד לפי שעיקר הכלי הוא הכף ולא חשיב מזלג להביא טומאה לכף ולענין היד אמרו שחולקים אותו המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור ולא איצטריך לאשמועינן שאם נטמאו אחורי המזלג שאינו טמא כי אם אחוריו והשאר כולו טהור לפי דמכ"ש דכף נפקא וכמבואר ואם נפלו משקין על היד מנגבה והיא טהורה כדין כל הידות דתנן בפכ"ה דכלים מ"ו דמנגבן והם טהורים. והנה רישא דתוספתא

דקתני נפלו על אחוריה אינו טמא אלא אחוריה הוא דלא כר"י אך מאי דקתני נפלו על המזלג חולקים את היד משום דאין הכף נגרר אחר המזלג אפשר דאף ר"י מודה בזה וכן מאי דקאמר תו נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה היא הלכה פסוקה וכמו שכתבנו. ולפי זה יש לתמוה על רבינו ז"ל דנהי דפסק כרבי יהודה מ"מ למה השמיט דיני התוספתא דאתו כך"ע. ונ"ל דרבינו ס"ל דמה דתניא נפלו ע"ג המזלג חולקים את היד כו' אתיא כרבי יהודה וטעמא דמילתא הוא משום דכל הני כלים דנחלקו ר"י ור"מ הם כלים שיש מאחוריהם חקק בית מושב ופעמים שכופהו על פיו ומשתמש לצד אחר והנה פשיטא שעיקר הכלי הוא תוכו דמה שמשתמש בו מאחוריו הוא אקראי בעלמא ור"מ ס"ל דכיון שהעיקר הוא התוך לא חשיב אחוריו להביא טומאה לתוך ור"י ס"ל דכיון שמשתמש בו אף שהוא טפל מביא טומאה לעיקר הכלי ולפי זה מזלג יש לו דין אחורי הכף ששניהם הם טפלים לגבי תוך הכף ולר"מ דאזיל בתר העיקר אם נטמא המזלג לא נטמא הכף וחולקים את היד ולר"י דלא אזיל בתר העיקר ואית ליה דהטפל מביא טומאה לעיקר אם נטמא המזלג נטמא הכל דלא גרע מזלג מאחורי הכלי ומה ששנו עוד נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה כבר כתב רבינו בראש הפרק שאם נפלו משקין טמאים על ידות הכלים דמנגבן והן טהורים ובזה נכלל דין התוספתא דכל דבר שהוא יד לא בעי טבילה ויש לדקדק מאי שנא מרדע דתנן בפרק כ"ה מ"ב המרדע יש לו אחוריים ותוך ופירש שם הר"ש דמרדע זה הוא מקל ארוך וכו' וראשו האחד נקרא דרבן וראשו השני נקרא חרחור וכל אחד הוא למלאכה ידועה וא"כ דומה לזומא ליסטרא ואילו גבי מרדע דקי"ל דלא נטמא כי אם משבעה לחרחור ומארבעה לדרבן ובזומא ליסטרא קי"ל דבכל מקום שנגעו המשקין נטמא כולו והרי שני כלים הללו הם דומים זה לזה שכל אחד מהם יש בו שני מיני כלים וכמו שבא כל זה מבואר בדברי רבינו בפי"ח מהלכות אלו דין י"ט ובדין כ"ג כתב המרדע הוא המלמד כו' והיה נ"ל לומר דלעולם כל דבר שיש בו שני מיני כלים והם נפרדים זה מזה שזה בקצה האחד וזה בקצה השני אליבא דכ"ע אם נטמא האחד לא נטמא חבירו ומה שנחלקו ר"י ור"מ במרדע כ"ע לא פליגי שאם נטמא החרחור שלא נטמא הדרבן וכן בהיפך אך מחלקותם הוא בעץ דר"י סבר ארבעה לדרבן ושבעה לחרחור ור"מ סבר שכל העץ נחשב מהדרבן או מהחרחור ומה שנחלקו במדות יין ושמן כו' התם הוא בכלי אחד שמשתמשים בו פנים ואחור אלא שמה שמשתמש בו מאחוריו אינו עיקר תשמישו דר"י סבר דלא שייך שם פנים ואחור כיון שמשתמשין בו משני עבריהם ור"מ סבר כיון דתשמיש אחוריו אינו עיקר לא חשיב תוך ואינו מביא טומאה לאחוריו אבל אם היו תשמישיהם שוים אליבא דכ"ע בכל איזה צד שנטמא נטמא כולו דמכל

צדדיו חשוב תוך ומה שחלקו בתוספתא בזומא ליסטרא בין שנטמא הכף לנטמא המזלג הוא משום דנהי דקי"ל דכל דבר שיש בו שני כלים נפרדים אם נטמא האחד לא נטמא השני היינו דוקא בזמן ששני הכלים הם שוים אבל אם האחד עיקר והשני טפל בזה יש חילוק שאם נטמא העיקר נטמא הטפל ואם נטמא הטפל לא נטמא העיקר. הכלל העולה דכל דבר שיש בו שני כלים והם נפרדים זה מזה ותשמישם שוה אליבא דכ"ע אם נטמא האחד לא נטמא חבירו והיינו דין החרחור עם הדרבן ואם הכלי האחד הוא עיקר והשני טפל ג"ז אליבא דכ"ע אם נטמא העיקר נטמא הטפל ואם נטמא הטפל לא נטמא העיקר והיינו דין הכף עם המזלג וכל כלי שיש בו שני כלים אבל אינם נפרדים אבל הם במקום אחד אלא שהאחד הוא בפניו והשני באחוריו דומיא דמדות יין ושמן אם שניהם עיקר שמשתמשים בו אליבא דכ"ע ליכא אחוריים ותוך דמכל צד נקרא תוך ואם האחד הוא טפל בזה נחלקו ר"י ור"מ דלר"י אף הטפל מביא טומאה לעיקר ולר"מ אין העיקר מקבל טומאה מן הטפל ומ"ש דחרחור עם הדרבן אם נטמא האחד לא נטמא הב' אליבא דכ"ע אף שנראה דר"מ אית ליה דמרדע אין לו אחוריים ותוך כבר פירש שם הר"ש דר"י דאית ליה במרדע אחוריים ותוך היינו שאם נטמא החרחור נטמאו עד ז' טפחים ואם נטמא הדרבן נטמא עד ד' טפחים אבל לעולם דאין היד מטמא לא לדרבן ולא לחרחור דכיון דאין הכלי מטמא לכלי אחר ה"ה דאין היד מטמא לכלי מיהו אף לפי דברי רבינו דאית ליה דאם נטמא היד בתוך שבעה לחרחור דנטמא החרחור וכן בתוך ארבעה לדרבן אפשר לומר דאפילו הכי אם נטמא החרחור לא נטמא הדרבן וכן בהיפך אלא דשאני יד שהוא צורך הכלי והוא מעצמו ולפיכך כל שנטמא היד בתוך שבעה לחרחור או בתוך ארבעה לדרבן נטמאו אבל חרחור עם דרבן שהם כלים מוחלקים אם נטמא האחד לא נטמא השני אף שהם בגוף אחד לפי שבטומאת משקין הקלו אלא שכל זה ניחא לפי פשטן של דברים אך לפי מ"ש לעיל דרבינו השמיט התוספתא דזומא ליסטרון משום דאית ליה דאתיא דלא כהלכתא דלר"י אף שנטמא המזלג נטמא הכף ומש"ה לא חילק בזומא ליסטרא בין נטמא הכף לנטמא המזלג איכא לעיוני טובא מ"ש מרדע מזומא ליסטרא. (א"ה עיין לעיל בפירקין הלכה א'). תו איכא לעיוני טובא במ"ש דהיכא דיש שני כלים במקום אחד פנים ואחור ושניהם שוים בתשמישם אליבא דכ"ע אם נטמא האחד נטמא השני דכל אחד חשיב תוך לגבי חבירו ולא נחלקו ר"י ור"מ אלא במדות יין ושמן וכו' דתשמיש אחוריו הוא טפל לגבי תשמיש תוכו דבמתני' ד' תנן הרובע וחצי הרובע נטמא הרובע לא נטמא חצי הרובע נטמא חצי הרובע לא נטמא הרובע והנה דבשלמא לפי הפירוש הראשון שכתב הר"ש (א"ה עיין לקמן דין ו') שזהו חתיכת עץ

עבה וארוכה ובו שתי מדות חקוקות זו אצל זו ומפסיק בין שתיהן כותל כו' ניחא דכבר כתבנו לעיל דכל דבר שיש בו שני כלים והם נפרדים זה מזה אם נטמא האחד לא נטמא השני דומיא דחרחור עם דרבן אך כפי הפירוש השני שכתב הר"ש שהוא כעין כלי כסף שיש להם חקק בית מושב ומצד אחד רובע וכופהו על פיו וחקוק מאחוריו חצי רובע יש לתמוה דאמאי אמרינן שאם נטמא האחד לא נטמא השני משמע שהיא הלכה פסוקה שלא הוזכר שם מחלוקת והלא במדות יין ושמן שתוך אחוריו הוא טפל לתוכה אית ליה לר"י שאם נטמא מאחוריו נטמא תוכו וכ"ש ברובע וחצי הרובע שכולם הם עיקר וכעת צל"ע:

עוד ראיתי לעמוד בפירושא דמתני' דהמרדע אין לו אחוריים ותוך לפי שראיתי שרבו בה הפירושים והנה רבינו בפירוש המשנה כתב שהכוונה היא ששבעה טפחים מעץ המרדע ממה שימשך לברזל אשר שמו חרחור וכן ארבעה טפחים מזה העץ ממה שימשך לדרבן הנה הוא כמו תוך הכלי ומה שיהיה חוץ מאלו השיעורים הנה הוא כמו אחורי הכלי וכאשר נפלו משקין טמאים חוץ משבעה לחרחור וארבעה לדרבן יהיה המקום אשר נטמא ומה שיתחבר בו מחוץ טמא והשבעה אשר ימשך לחרחור או ארבעה לדרבן טהור כדין כלי שנטמא אחוריו לא נטמא תוכו ע"כ. ודע שכשם שאם נפלו משקין חוץ משבעה לחרחור או ארבעה לדרבן לא נטמאו השבעה אשר ימשך לחרחור והארבעה אשר ימשך לדרבן ה"נ אם נפלו משקין בתוך שבעה לחרחור לא נטמא אלא עד תשלום שבעה וכן אם נפלו בתוך ארבעה לדרבן לא נטמא אלא עד תשלום ארבעה דפשיטא דלא עדיף תוך שבעה לחרחור וארבעה לדרבן מחרחור ודרבן עצמן ורבינו פסק שאם נפלו על החרחור לא נטמא מן העץ כי אם שבעה וכן אם נפלו על הדרבן לא נטמא מן העץ אלא ארבעה ומ"ש שמשך שבעה וארבעה נקרא תוך ומה שיהיה חוץ מזה נקרא אחוריים הוא לפי שלא יצדק לומר שמשך שבעה וארבעה יקרא אחור לומר שאם נפלו משקין עליהם מה שימשך חוץ מזה לא נטמא הוא לפי שעיקר הכלי הוא משך שבעה וארבעה אבל חוץ מזה השיעור אינו נחשב מהכלי ואמר בדרך השאלה שנקרא מה שימשך חוץ מזה אחור שאם נפלו משקין עליהם לא נטמא עיקר הכלי שנקרא תוך אבל אם נפלו משקין במשך שבעה וארבעה לא יצדק התם לומר שמה שלא יטמא מה שחוץ מזה לפי שמשך שבעה וארבעה נקרא אחור אלא התם הטעם הוא לפי שכל מה שחוץ מזה השיעור מיגרע גרע אפילו מאחור ואין לו אפילו דין יד דקי"ל שאם נטמא תוכו נטמאו אחוריו וידיו. ודע שדין זה שכתב רבינו שאם נטמא החרחור לא נטמא מן העץ אלא משך שבעה כו' אף שלא הוזכר דין זה במתניתין יצא לו מן התוספתא דקתני בהדיא נפלו

על החרחור אינו טמא אלא שבעה ועל הדרבן אינו טמא אלא ארבעה ומה שלא פירש פירושא דמתניתין כדרך התוספתא הוא כדי ליישב לשון אחוריים ותוך השנוי במשנה אך הר"ש פירשה למתניתין כדרך התוספתא וכתב הרב בעל תיו"ט שכפי דברי הר"ש פירוש אחוריים ותוך הוא שהכלי עצמו חלוק וכמו שחלוקים שאר כלים באחורים ותוך לענין דינם ע"כ. ונ"ל שאף דרבינו מודה להר"ש בדינו מ"מ נ"ל דהר"ש אינו מודה לרבינו דאפשר דס"ל דדוקא אם נטמא החרחור לא נטמא אלא עד משך שבעה אבל אם נגעו משקין חוץ ממשך שבעה אפשר דס"ל דהכל טמא שהכל הוא עץ אחד ודוקא חרחור עם העץ שהם שני דברים אמרינן שאם נטמא החרחור לא נטמא מן העץ אלא הצריך לו דהיינו משך שבעה וכן בדרבן אבל היכא דנטמא העץ בכ"מ שיהיה נטמא הכל לפי שכל העץ הוא כלי אחד ומש"ה לא פירש למתניתין כפירוש רבינו ויתיישב יותר לשון אחוריים ותוך דלפי פירוש הר"ש הוא דחוק. עוד אפשר לומר דס"ל להר"ש שאם נטמא העץ בכ"מ שיהיה דלא נטמא כלל כדין ידות הכלים דקי"ל שאם נפלו משקין עליהם מנגבן והם טהורים ולפי מה שכתבנו מ"ש הרע"ב ורמב"ם פירש כו' אין הכוונה דרבינו חולק בפירוש הראשון שכתב הרב דהא כתבו בהדיא אלא הכוונה היא שכפי הפירוש הראשון דין זה ליתא וכמ"ש אבל לעולם דרבינו מודה בדינו דהר"ש וכמ"ש ובזה סרה תלונת הרב בעל תיו"ט מעל הרע"ב. ומ"ש הרב בעל תיו"ט שגם הר"ש סובר כדברי הר"ם כו' והאריך בזה אין דבריו נראים לי כלל ולענין אם נפלו משקין במשך שבעה או ארבעה אם נטמא החרחור או הדרבן אף שכתבתי לעיל דלרבינו נטמא החרחור או הדרבן שוב התבוננתי בדברי רבינו וראיתי שאין מדבריו הכרח כלל בדין זה ואפשר דגם רבינו מודה שאין היד מטמא לא לחרחור ולא לדרבן לפי שאין הטפל מביא טומאה לעיקר כשהם שני דברים נפרדים ומ"ש מרן ע"ד הראב"ד נראה שטעמו משום דס"ל שה"ה וכו' דברי מרן ז"ל בכל לשון זה מראשו לסופו נפלאו ממני והשגת הראב"ד נ"ל דלא קאי אלא עלה דפשוטי כלי שטף ועל זה השיגו דגם אחוריהם לא נטמאו ויש סמך לזה בבכורות דוק ותשכח ובמקום אחר הארכתי. (א"ה תמצאנו לעיל פ"א מהלכות אלו דין י"ג יע"ש):

הלכה ד

המרדע והמלמד כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל בפירקין דין א' ודין ג'):

הלכה ה

אם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו. נראה דט"ס נפל בספרים וצ"ל אם נטמא אחד מהם נטמא חבירו וכמ"ש מרן אך מדברי הרב בעל קרית ספר נראה דגריס לא נטמא חבירו ודבריו תמוהים:

הלכה ו

החוקק רובע כו'. הנה בפירוש אחורי הרובע ואחורי חצי הרובע ראיתי להר"ש ז"ל שכתב הרובע ואחוריו הרובע היינו תוכו ואחוריו היינו דפנות המקיפות את הרובע מבחוץ וכן אחורי הרובע היינו דפנות המקיפות אותו מבחוץ ע"כ. ונראה דהר"ש אזיל לשיטתיה שכתב כמו דפי' רובע וחצי רובע הוא כעין כלי כסף שיש להם חקק בית מושב מצד אחד רובע וכופהו על פיו וחקוק מאחוריו חצי רובע (א"ה עיין לעיל דין ג') והכריח הרב פי' זה ממאי דתנן במתני' דחצי רובע אחורים לרובע ולפי פירוש זה ע"כ כי קתני באידך מתניתין נטמא הרובע הרובע ואחוריו טמאים האי אחוריו היינו דפנות המקיפות את הרובע מבחוץ דאילו אחורי הרובע כפשוטו לא נטמא וכדתנן נטמא הרובע לא נטמא חצי הרובע אך לאידך פירושא דרובע וחצי רובע הוא כגון חתיכת עץ עבה וארוכה ובו שתי מדות חקוקות זו אצל זו אחת מחזקת רובע הקב ואחת חצי רובע אחורי הרובע ואחורי חצי הרובע הוא כפשוטו כסתם אחוריים השנויים במשנה. וזהו שרבינו ז"ל לא ביאר מהו אחורי הרובע וחצי הרובע משום דאיהו לא ס"ל דרובע וחצי רובע הוא זה תחת זה וכמו שנראה מדבריו בפירוש המשנה ולדידיה אחורי הרובע וחצי הרובע הוא כפשוטו משום הכי סתם את הדברים. והתימה מרבינו עובדיה ז"ל שפירש בפי' רובע וחצי רובע כפירוש הראשון שכתב הר"ש ז"ל ובפירוש אחורי הרובע וחצי הרובע כתב דהיינו הדפנות המקיפות וצ"ע. תניא בתוספתא חקק את הרובע ועתיד לחוק את חצי הרובע טהור עד שיחוק את חצי הרובע. ולא ראיתי לרבינו שהביא דין זה. תו תניא בתוספתא וכשהוא מטביל את הרובע מטביל חצי הרובע היה עליו דבר חוצץ והטבילו לא עשה כלום ע"כ. ונראה דאיצטריך לאשמועינן דאע"ג דחצי הרובע לא נטמא מ"מ כיון דצריך להטבילו משום הרובע אם היה עליו דבר חוצץ לא עשה כלום וגם דין זה לא ראיתי לרבינו שהביאו: סליקו להו הלכות כלים